

UiT Norgga árkálaš universitehta

Humaniora, servodatdiehtaga ja oahpaheaddjeoahpu fakultehta

**Sátnegirjegeavaheami čalmmustahttin neahttasátnegirjji loggafiilla
analysa bokte**

Berit Merete Nystad Eskonsipo

Sámi gielladiehtaga masterdutkamuš – SAM-3900 – Guovvamánnu 2020

Ovdasátni

Álggos ferten dovddastit ahte mun lean ieš oassi dán dutkanbarggu materiálas, go láven ohcat sániid Neahttadigisániid sátnegirjjis. Mun lean maid leamaš mielde lasiheame sániid davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela neahttasátnegirjái go barga Giellateknos jagiid 2011–2013.

Lea leamaš miellagiddevaš bargu čiekŋudit sátnegirjji geavahanloggaide, ja iskat mo dat sáhttet čájehit mo sátnegirjjet geavahuvvojit. Mun lean álo liikon bordit bihttaspealuid. Mađi stuorát speallu, dađi suohttaseappot láve leat bordit daid. Dá lea stuorámuš ja áddjámus bihttaspeallu maid mun goassege lean bordán. Dál go lean geargan dáinna bargguin, de háliidan giitit buohkaid geat leat veahkehan mu oaidnit gosa daid iešguđetge bihtáid galgga bidjat. Ollislašvuohta lea álo earálágan go iešguhtege bihtá.

Giitu, giitu ja duhát giitu buohkaide geat leppet mu dorjon ja veahkehan. Giitu Trond Trosterudii, mu bagadalli, dehálaš ságastallamiin ja rávvagiin. Don leat veahkehan mu gulahallat dihtoriin go lean analyseren materiála. Giitu Elisabeth Schellerii movttiidahtti ságastallamiin skábmaeahkediid čiehkalanjas. Giitu buohkaide geat leppet goalmát gearddis, go gierdevaččat leppet váldán mu vuostá go iežan jearaldagaide dárbbášan vástádusa dalán. Erenomáš giitu Chiara Argesei, gii lea veahkehan ordnet materiála analyserema láchkai. Giitu Sámi dutkamiid guovddáži ja UiT:i, go lean ožžon áiggi čállit dán barggu.

Háliidan vel erenoamážit giitit iežan bearraša, go álo doarjubehtet mu. Giitu ráhkis Petri, go leat movttiidahtán mu čadahit dán barggu, ja go veahkehit mu oaidnit makkár gova mun duodai ledjen bordime. Giitu Jon Mika, Mia ja Petri Matias, go leppet gierddahallan go eadni čadat čohkká njunni dihtoris. Muiet fal ahte mii nagodit dan maid háliidit!

Dál go maŋemus bihtá lea sajis dán barggu, de beasan bordigoahtit albma bihttaspealuid. Dasa illudan, go dan in leat maŋga jahkái dahkan.

Biret

Čoahkkáigeassu

Otná teknologijja dahká vejolažžan neahttasátnegirjjiis ohcat maiddái sámegiela sojahuvvon sániid, ja dat lea buktán odđa vejolašvuođaid sámegielat čálliide. Dán dutkamušas guorahalan mo ohcan doaibmá Neahttadigisániid *davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela* sátnegirjjiis. Guorahalan guovttelágan *davvisámegiela-dárogiela* sátnegirjji. Vuosttaš lea dábálaš sátnegirjji ja nubbi lea dakkár toleránta sátnegirjeversuvdna mas sáhtta ohcat sámegiela sániid geavatkeahhtá sámi bustávaid ohcanhámiin. Dasa lassin guorahalan *dárogiela-davvisámegiela* sátnegirjji. Guorahallanáigodat lea okta jahki. Mun guorahalan sihke sátnegirjeohcamiid mat addet bohtosa ja mat eai atte bohtosa, nu mun čuvgehan sátnegirjji buriid beliid ja buoridanmuniid. Mu dutkangažaldat lea maid sátnegirjeohcamat sáhttet mitalit sátnegirjegeavaheami birra.

Barggu vuodđun lea leksikográfalaš teoriija, dárkileappot sátnegirjegeavahanteoriija. Geavahan funktionála leksikográfalaš teoriija, nugo bohtá ovdan Bergeholtza ja Tarpa bargguin. Mu dutkanmetodan lea leamaš guorahallat neahttasátnegirjji loggafiilla. Materiálan lea geavahan Neahttadigisániid *davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela* sátnegirjji geavahanlogga. Loggafiilla lean manuálalaččat dihtoris analyseren virolaš cealkagiiguin (eng. *regular expressions*). Analyserenbarggus lean maiddái ávkkástallan giellateknologalaš reaidduin, earret eará lean geavahan morfologalaš analysáhtoriid. Loggafiilla guorahallan veahkeha čájehit mo neahttasátnegirjjiit geavahuvvojit.

Guorahallan čájeha ahte *davvisámi-dáru-davvisámi* neahttasátnegirjjiit leat ollu geavahusas, ja ahte stuora oassi sátnegirjeohcamiin dáhpáhuvvet skuvla- ja bargoáiggis. Dát čujuha dan guvlui ahte stuora oassi sámegiela čállinproseassas dáhpáhuvvá skuvllas ja barggus, ja dán oktavuodas lea sátnegirjjiin dehálaš funkšuvdna. Lagabui 90 % ohcamiin mat leat dahkkon sátnegirjjiin, leat addán bohtosa. Eanaš sátnegirjeohcamat leat sáni vuodđohámit. Badjel bealli dain ohcamiin mat eai atte bohtosa, eai lihkostuva go geavaheaddji lea čállán ohcanhámi boastut. Eará dehálaš sivva manne ohcamat eai atte bohtosa, lea go ohcansátni váilu sátnegirjjiis. Muđui leat ollu eahpelihkostuvvan ohcamat dahkkon eará gillii. Mu dutkan čájeha ahte lea erohus ohcamiin mat leat dahkkon dábálaš ja toleránta sátnegirjeversuvnmas, ja dat čujuha dan guvlui ahte leat goabbatlágan geavahanjoavkkut mat geavahit dáid sátnegirjjiid.

Sisdoallolustu

1	Láidehus	1
1.1	Duogáš	1
1.2	Ráddjejupmi ja čuolmmat.....	2
1.3	Barggu huksehus.....	3
2	Teorehtalaš lahknanvuogit	4
2.1	Leksikografiija teorijat	4
2.2	Sátnegirjetypologiija.....	6
2.3	Ovddeš dutkamat	9
3	Neahttagisánit.....	11
3.1	Sátnegirječoavddus morfologiijarikkis gielaide	11
3.2	Davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirji	13
4	Metoda ja materiála.....	19
4.1	Metoda	19
4.1.1	Leksikográfalaš metodat	19
4.1.2	Loggafiillaid guorahallan metodan	20
4.2	Materiála.....	21
5	Bohtosat.....	25
5.1	Sátnegirjeohcamat	25
5.2	Ohcamat mat addet bohtosiid	33
5.2.1	Bivnnuheamos davvisámegiela ohcanhámit	33
5.2.2	Eanemus ohcon dárogiela ohcanhámit	37
5.3	Ohcamat mat eai atte bohtosa	42
5.3.1	Čállinmeattáhus	45
5.3.2	Sátni váilu sátnegirjjis	50
5.3.3	Eará giela sánit	57
5.3.4	Eará.....	58

6	Guorahallan	59
6.1	Sátnegirji geavahuvvo ollu	59
6.2	Sátnegirji geavahuvvo ollu skuvla- ja bargoáiggis.....	62
6.3	Manne lea nu – ohcamat mat addet bohtosa.....	63
6.4	Manne eai lihkostuva sátnegirjeohcamat?.....	64
6.5	Konklusuvdna.....	67
7	Loahppasánit	69
	Materiála.....	70
	Girjjálašvuohta	70

Tabeallalistu

Tabealla 1.	Geavahanloggas leat dieđut sátnegirjeohcamiid birra.....	23
Tabealla 2.	Daid iešguđetge sátnegirjiid sátnegirjeohcamat guorahallanáigodagas.....	25
Tabealla 3.	Daid iešguđetge sátnegirjiid sátnegirjeohcamat mat leat addán bohtosa ja mat eai leat addán bohtosa.....	30
Tabealla 4.	Eanemus ohcon davvisámegiela ohcanhámit juhkkovuvvon sátneluohkáide.....	33
Tabealla 5.	50 bivnnuheamos davvisámegiela ohcanhámi mat leat addán bohtosa dábálaš ja toleránta sátnegirjis.....	35
Tabealla 6.	Eanemus ohcon dárogiera ohcanhámit juhkkovuvvon sátneluohkáide.....	38
Tabealla 7.	50 eanemus ohcon dárogiera ohcanhámit mat leat addán bohtosa.....	39
Tabealla 8.	Ohcamat mat eai leat addán bohtosa sátnegirjiin.....	42
Tabealla 9.	Davvisámegiela ohcamat mat eai lean addán bohtosa ja mo dat juohkásit daidda iešguđetge meattáhustiippaide.....	43
Tabealla 10.	50 dábáleamos davvisámegiela ohcanhámi main lea čállinmeattáhus.....	45
Tabealla 11.	Sátni váilu sátnegirjis. Davvisámegiela ohcanhámit ja vejolaš lemmakandidáhtat.....	52

Govuslistu

Govus 1. Sátnegirjeohcan sáddejuvvo analysáhtorii, mii gulahallá sátnegirjji gáldofiillaiguin, mii fas fállá lemma ja jorgalusa. Gáldu: Giellatekno.....	12
Govus 2. Sátnegirjegeavaheapmi mánuid mielde guorahallanáigodagas. Smenob lea davvisámegiela dábálaš sátnegirji. SoMenob lea davvisámegiela toleránta sátnegirjeversuodna. Nobsme lea dárogiela sátnegirji.	27
Govus 3. Toleránta davvisámegiela-dárogiela (SoMenob) sátnegirjji geavaheapmi guorahallanáigodagas.	27
Govus 4. Sátnegirjjiid geavaheapmi guovvamánus 2019.	28
Govus 5. Sátnegirjegeavaheapmi gaskavahku guovvamánu 20. b. 2019.....	29
Govus 6. Sátnegirjeohcamiid bohtosat.	30

Govvalistu

Govva 1. Sátnegirji dovdá maiddá goallossániid mat eai leat lasihuvvon sátnegirjái sierra lemman. Šearbmagovva váldon 15.12.2019.	14
Govva 2. Sátnegirji čájeha mo sánit sojahuvvet. Sátnegirjjiid sáhtá mannat viidáseappot teakstačoakkáldahkii (merkejuvvon ruoksadin). Šearbmagovva váldon 15.12.2019.	15
Govva 3. Davvisámegiela sátnegirji dovdá muhtun hámiid mat eai leat čállon norpma mielde. Šearbmagovva váldon 14.12.19.	15
Govva 4. Toleránta sátnegirjeversuodnas lea stávenložžen. Šearbmagovva váldon 15.12.2019.	16
Govva 5. Sátnegirjjiid lea lohkanveahkkefunkšuvdna. Govva váldon 15.12.2019.	18
Govva 6. Sátnegirji geavaha deskriptiiva analysáhtora ja fállá jorgalusa maiddá muhtun ii-normatiiva hámiide. Šearbmagovva váldon 10.12.2019.	49
Govva 7. Sáni «láđđi» ii gávdnon davvisámegiela sátnegirjjiid. Šearbmagovva váldon 10.11.2019.	53
Govva 8. Čallit-sáni morfologalaš analysa. Šearbmagovva váldon 11.12.2019.	54
Govva 9. Sáni «disttat» ii leat sátnegirjjiid, muhto sátnái fálojuvvo analysa ja dan sáhtá ohat teakstačoakkáldagas. Šearbmagovva váldon 10.11.2019.	55

1 Láidehus

*Mii sápmelaččat leat hui
geargat oamastit vierisgiela sániid,
vaikko min iežamet gielas
leat vástideaddji sánit.*

Sieiva sápmelaš, *Sabmelaš* 25.10.1950
(Solbakk 2006: 40.)

Dien sániid čálii muhtun sieiva sápmelaš 1950-logus *Sabmelaš*-bláddái. Dál, 60 jagi maŋjel, galggašii leat álkit go goassege ovdal garvit ahte sámezielagat oamastit vierisgiela sániid dalle go min iežamet gielas leat vástideaddji sánit. Jus it dieđe dahje muite muhtun sáni, de sáhtát álkit iskat sáni sátnegirjjis. Dál dihtoráiggis lea maid nu ahte nu guhká go dus lea telefodna mielde mainna beasat internehttii, de lea dus maiddái neahttasátnegirji mielde vaikko gosa manažat.

Juste sátnegirjegeavaheamis lean mun beroštuvvan, ja dan mun guorahalan dán barggus gos mun iskan sátnegirjji geavaheami neahttasátnegirjji geavahanlogga bokte.

1.1 Duogáš

Neahttagisánit lea *davvisámeigiela-dárogiela-davvisámeigiela* neahttasátnegirji mii almmuhuvvui 2013:s. Neahttasátnegirjji vuodđun lea Nils Jernslettena *Álgoátnegirji – samisk-norsk ordbok* ja dasa leat lasihuvvon sihke sánit ja báikenamat, ja das leat dál badjel 36 000 davvisámeigiela vuodđosáni ja 26 000 dárogiela vuodđosáni. Neahttagisániid sátnegirječovdosis lea vejolaš ohat maiddái sániid sojahuvvon hámiid, ja dat lea buktán odđa vejolašvuodaid sámezielat čáliide. Neahttagisánit-sátnegirječovdosis leat maiddái ollu eará gielaid sátnegirjjit, earret eará lullisámeigiela, anárašgiela, nuortalašgiela ja kvenagiela sátnegirjjit. Trosterud (2019) lea iskan Neahttagisániid sámezielaid ja kvenagiela sátnegirjjiid geavahusa loggafiillaid vuodul, ja su guorahallan čájeha ahte dát neahttasátnegirjjit leat ollu geavahusas.

Loggafiilla guorahallan veahkeha čájehit mo neahttasátnegirjjit geavahuvvojit. Dan barggus mun čalmmustahtán sátnegirjegeavaheami neahttasátnegirjji loggafiilla analysa bokte.

1.2 Ráddjejupmi ja čuolmmat

Mun guorahalan sátnegirjeohcamiid mat leat dahkkon Neahttadigisániid *davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela* sátnegirjji. Guorahalan guovttelágan davvisámegiela-dárogiela sátnegirjji. Vuosttaš lea dábálaš sátnegirji ja nubbi lea toleránta sátnegirjeveršuvdna mas sáhtta ohcat sámegiela sániid geavatkeahtta davvisámegiela bustámaid ohcanhámiin. Dasa lassin geahčan maiddái dárogiela-davvisámegiela sátnegirjji. Mu dutkanmetodan lea guorahallat neahttasátnegirjji loggafiilla. Materiálan geavahan Neahttadigisániid *davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela* sátnegirjji geavahanlogga. Čilgen dutkanmateriála dárkileappot maŋnelis.

Mu dutkangažaldat lea:

Maid sáhttet sátnegirjeohcamat muitalit sátnegirjegeavaheami birra?

Mun guorahalan sihke sátnegirjeohcamiid mat addet bohtosa ja mat eai atte bohtosa, nu mun čuvgehan sátnegirjji buriid beliid ja buoridanmuniid. Mu váldodutkangažaldagas leat čuovvovaš vuollegažaldagat maid mun dán čállois iskkan vástidit:

- Goas dáhpáhuvet sátnegirjeohcamat ja maid dat dadjá geavaheami birra?
- Makkár ohcanhámit mat addet bohtosa leat eanemus frekveanta, ja man dihte juste dat leat eanemus frekveanta?
- Makkár ohcanhámit mat eai atte bohtosa leat eanemus frekveanta? Mii lea erenoamáš daiguin?

Dán masterčállois mun geavahan doahpaga *ohcanhápmi* daid hámiid birra mat leat ohccojuvvon sátnegirjji ja mat bohtet ovdan ohcanloggas. Sátnegirji man guorahalan, lea neahttasátnegirji mas maiddái sáhtta ohcat sániid sojahuvvon hámiid. Nuppiiguin sániiguin in leat ohcanhápmi-doahpaga meroštallan seamma ládje go Sammallahti (2007: 100), gii čilge dan ná: «Sáni sojahanhápmi man mielde dan gávdná omd. sátnegirjiin. Sámegielain ohcanhápmi lea nomeniin dábálaččat lea ovttaidlogu nominatiiva, vearbain infinitiiva.» (Gč. maiddái Svonni 2019: 21.) Sammallahti čilgehus ohcanhápmi-sánis heive dasa mii leksikografiijas gohčoduvvo *lemman*, namalassii dat hápmi man mielde sátnegirjeartihkkalat leat ordnejuvvon (NLO 1997: 172). Sátnegirjeartihkkalat leat ordnejuvvon lemmaid mielde, mat leat sánit vuodđohámis, ja nomeniid vuodđohápmi lea davvisámegielas dábálaččat ovttaidlogu nominatiiva ja vearbaid vuodđohápmi fas lea infinitiiva. Sátnegirjeartihkkaliid lemmat sáhttet maiddái leat nomenat mánggaidlogu nominatiivvas, nugo ovdamearkka dihte

heajat, buvssat, skárrit dahje mángasátneovttadagat, nugo nu gohčoduvvon, nuppe bealde, seamma ládje.

Bábbersátnegirjjit lea lágiduvvon nu ahte sátnegirjeartihkkaliid lemmat leat ordnejuvvon alfabehtalaččat sániid vuodđohámiid mielde. Ohcanhápmi, mii lea hápmi mainna gávdná sáni sátnegirjjis, ferte dan dihte leat seammalágan go lemmanhápmi. Bábbersátnegirjjiid oktavuodas lea dan dihte doarvái geavahit dušše ovtta doahpaga – ohcanhápmi – čilget daid áššiid masa mun dán masterčállošis geavahan guokte doahpaga, namalassii ohcanhápmi ja lemmanhápmi. Sivva manne mu čállošis lea dehálaš earuhit dáid doahpagiid, lea go mun giedahalan ohcamiid mat leat dahkkon nu gohčoduvvon intelligeanta elektrovnnalaš sátnegirjjis. Intelligeanta elektrovnnalaš sátnegirji lea, nugo Antonsen ja earát (2009) čilgejit, dakkár sátnegirji mas lassin sáni vuodđohápmái maiddái sáhtta oheat sáni sojahuvvon hámiid ja boadusin oazžut lemmanhápmi ja dan sátnegirjeartihkkala. Dat mearkkaša ahte Neahttadigisániid sátnegirjjiid oktavuodas ohcanhápmi ja lemmanhápmi eai dárbbas leat seamma hámmis.

1.3 Barggu huksehus

Dán masterčállošis leat čieža kapihttala. Vuosttaš kapihttalis lean čilgen guorahallama duogáža, ulbmila ja čuolbmačilgehusa. Nuppi kapihttalis čilgen čálloša teorehtalaš duogáža, ja geahčan leksikográfalaš teorijaid ja erenoamážit daid mat gusket sátnegirjjiide ja daid geavaheapmái, ja guovttegielalaš sátnegirjjiide. Goalmmát kapihttalis čilgen mo Neahttadigisániid davvisámi-dáru-davvisámi elektrovnnalaš neahttasátnegirjjit leat hábmejuvvon ja mo dat doibmet. Njealját kapihttalis čilgen metoda man lean geavahan dán barggus. Dán kapihttalis maid buvttán ovdan mu dutkanmateriála, mii lea Neahttadigisániid davvisámi-dáru-davvisámi sátnegirjjiid geavahanlogga. Viđát kapihttalis buvttán ovdan bohtosiid. Guđat kapihttalis guorahalan gávdnosiid ja čoahkkáigeasán iežan dutkanfáttá. Loahppasámit leat čihččet kapihttalis gos mun evttohan fáttáid maid livččii ávkkálaš guorahallat čuovvovaččat.

2 Teorehtalaš lahkonanvuogit

Dán kapihttalis čilgen dán barggu teorehtalaš vuodu ja mii ovdal lea dahkkon dán suorggis. Dán kapihttala fáttát leat leksikografiija teoriijat, sátnegirjetypologiiija, erenoamážit guovttegielalaš sátnegirjiit, ja ovddeš dutkammat mat leat dahkkon sátnegirjegeavaheami birra.

Barggu vuodđun lea leksikográfalaš teoriija, dárkileappot sátnegirjegeavahanteoriija. Geavahan lingvisttalaš analysa buorrin. Geavahan funktionála leksikográfalaš teoriija, nugo boahtá ovdan Bergenholtza ja Tarpa bargguin.

Geavahan dieđuid sátnegirji geavaheami birra buorrin vai ipmirdit sihke giellaservodaga dárbbuid ja sátnegirji beaktilvuoda vástidit dáidda dárbbuide.

2.1 Leksikografiija teoriijat

Leksikografiijas leat guokte oasi, namalassii geavatlaš ja teorehtalaš oassi. Geavatlaš leksikografiiiii gullá sátnegirjiid ráhkadeapmi, ja dasa gullet doaimmat nugo čohkket, válljet, analyseret ja čilget leksikálalaš ovttadagaid ja ráhkadit sátnegirjiid. Leksikografiija teorehtalaš oassi gohčoduvvo maiddá metaleksikografiiian. Teorehtalaš leksikografiiiii gullá iskat ja hábmet teoriijaid mat guoskkahit sátnegirjiid ráhkadeami, iešvuodaid, ulbmila ja geavaheami. (Svensén 2005: 3.)

Metaleksikografiija sáhtta juohkit guovtti suorgái, ja suorggit leat lingvistihkaguvllo leksikográfalaš teoriija ja autonoma leksikográfalaš teoriija. Lingvistihkaguvllo leksikográfalaš teoriija guovddážiis lea ahte teorehtalaš leksikografiija lea lahka čadnon surggiide nugo lingvistihkka ja informašuvdnateknologiiija, ja dat dorvvasta teoriijaide mat gullet leksikála semantihkkii, kognitiiva teoriijai, pragmatihkkii ja korpuslingvistihkkii. Dát suorgi lea hui guovddážiis earret eará Englánddas, ja dán suorggi guovddážiis leat geavaheaddjiprofileren ja geavaheaddjidutkan (gč. omd. Zgusta 1971; Atkins ja Rundell 2008).

Autonoma leksikográfalaš teoriija vuodđun lea ahte leksikografiija lea autonoma eará diehtagiid ektui. Duiskalaš Ernst Haber Wiegand (1936–2018) lea deattuhan leksikografiija iehčanasvuoda lingvistihka ektui ja lea leamaš guovddážiis ásaheame oppalaš leksikográfalaš teoriija. Wiegand lea ovddidan rikkes terminologiiija čilget sátnegirjestruktuvrra. Sátnegirjii funkšuvdna lea dehálaš ja leat iešguđetlágan struktuvrralaš gáibáduusat makro- ja mikrodásiis das gitta leago sátnegirji resepsuvdnasátnegirji (veahkin áddemii) vai produkšuvdnasátnegirji (veahkin čállimii dahje hupmamii). Wiegand oaidná sátnegirji

dehálaš funkšuvdnan earret eará čoavdit hástalusaid mat gusket gulahallamii (konfliktaguoskevaš hástalusat). Sátnegirjji geavaheddjiid dárbbut leat guovddážis ja sidjiide galggašedje ráhkaduvvot iešguđetlágan sátnegirjjit mat čoavddášedje sin dárbbuid mat gusket teakstaresepšuvdnii ja -produkšuvdnii ja jorgaleapmái. (Eanet Wieganda buktagis teorehtalaš leksikografijii, gč. Hult 2017: 12–14.)

Funktionála leksikográfalaš teoriija lea teoriija mii vel čielgaseappot deattuha leksikografijja iehčanasvuoda, ja dán teoriija guovddážis leaba Sven Tarp ja Henning Bergenholtz (Bergenholtz & Tarp 2003). Sátnegirjjit leat atnugávvut. Dat leat ráhkaduvvon veahkehit potensála sátnegirjegeavaheddjiid čoavdit hástalusaid mat čuožžilit geavaheaddjidilálašvuodain. Funktionála leksikográfalaš teoriija lea leksikografijja funkšuvnnaid birra Wiegand árbevieru mielde, muhto Tarp ja Bergenholtz eaba deattut giella- ja áššeleksikografijja erohusaid liikká ollu go Wiegand. Teoriija guovddážis leat potensála geavaheaddjit (Tarp 2008).

Tarp (2008: 9) mielde leat guovttelágan geavaheaddjidili mat mearridit sátnegirjji funkšuvnna. Kommunikatiiva geavaheaddjidiliide gullet resepsuvdna, produkšuvdna, jorgaleapmi, korrektuvra ja divodeapmi. Kognitiiva geavaheaddjidilit čuožžilit go dárbbbaša ja sávvá eambo dieđuid juoga man birra. Dát dilit sulastahttet Wieganda konfliktaguoskevaš ja ii-konfliktaguoskevaš dárbbuid, erohussan lea ahte kommunikatiiva geavaheaddjidiliide leat lasihuvvon guokte ođđa dili, namalassii korrektuvra ja divodeapmi. Tarp (2008: 8) deattuha ahte ferte earuhit guovttelágan vuodđodiliid. *Ekstraleksikográfalaš* geavaheaddjidilli lea dilli gos potensála geavaheddjiid albma leksikográfalaš dárbbut čuožžilit. Dan ferte earuhit geavahandilis, gos duohta geavaheaddji iská duhtadit iežas dárbbuid iskkadettiin sátnegirjji dahje eará leksikográfalaš reaidduid. Sátnegirjjit leat leksikografijja dutkanfáttát, ja dat leat atnugávvut mat leat hábmejuvvon dainna ulbmiliin ahte duhtadit geavaheddjiid dárbbuid. (Gč. maiddái Tarp 2009.)

Tarp (2008: 10–13) mielde leat potensála geavaheddjiid objektiiva dárbbut relevánttat go galgá ráhkadit sátnegirjji mii lea geavaheddjiide heivehuvvon. Objektiiva dárbbut leat potensála geavaheaddji dárbbut mat čuožžilit potensála geavaheaddjidilis. Geavaheaddji ieš ii leat diehtomielalaš iežas objektiiva dárbbuid ektui ja dan dihte lea leksikográfala ovddasvástáduš dulkot ja gokčat daid dárbbuid go ráhkada sátnegirjjiis.

Hult (2017: 19–21) buohtastahtá daid iešguđetge leksikografalaš geahččanguovlluid, ja mun guorrasan su árvoštallamii das ahte lingvistihkka lea vuodđun buot giellaleksikografijii, ja ahte autonoma leksikografija teorijjat fáallet sátnegirjetypologijja, ollislaš leksikografijaterminologijja ja teorehtalaš perspektiivvaid maid vuolggasadjin lea sátnegirjji geavaheaddji ja geavaheapmi.

Čuovvovaččat mun čilgen guovddáš sátnegirjetypologijja man geavahan dán barggus ja erenoamážit guovttegielalaš sátnegirjjiid.

2.2 Sátnegirjetypologijja

Sátnegirjjiid sáhtá mángga ládje klassifiseret. Lea dábálaš earuhit ovttagielalaš ja guovttegielalaš sátnegirjjiid. Ovttagielalaš sátnegirjjiis lea dušše okta giella mii čilgejuvvo. Ovttagielalaš sátnegirji adno dehálaš gáldun dokumenteret giella ja dehálaš veahkkeneavvun čilget giella mearkkašumiid ja geavahanvejolašvuodaid, erenoamážit eatnigielaidda (Fjeld & Vikør 2008: 134). Guovttegielalaš sátnegirjjiin ges leat guokte objeaktagiella. Giella mii čilgejuvvo guovttegielalaš sátnegirjjiis, gohčoduvvo gáldogiellan (dároge. *kildespråk*, NLO 1997: 152). Giella masa gáldogiella leksikálalaš ovttadagat jorgaluvvojit guovttegielalaš sátnegirjjiis, gohčoduvvo jovssusgiellan (dároge. *målspråk*, NLO 1997: 187). Sammallahti (2007: 70) čilge jovssusgiella ná: «Giella masa teaksta jorgaluvvo dahje giella man giellaoahppi viggá oahppat».

Gielalaš doaimmaid sáhtá juohkit passiiva doaimmaide mat leat lohkan ja guldaleapmi, ja aktiiva doaimmaide mat leat čállin ja hupman. Passiiva doaimmat gohčoduvvojit resepsuvdnan ja das lea sáhka ipmirdeamis, ja aktiiva gielalaš doaimmat gohčoduvvojit fas produksuvdnan. Guovttegielalaš sátnegirjjiid lea dábálaš juohkit passiiva- dahje resepsuvdnasátnegirjjiide ja aktiiva- dahje produksuvdnasátnegirjjiide. (Fjeld & Vikør 2008: 60.)

Guovttegielalaš sátnegirjji geavaheaddjit dahket guokte joavkku das gitta goabbá giella lea sin eatnigiella ja goabbá fas lea amasgiella. Juohke geavaheaddjidilis lea sáhka dušše muhtun gielalaš doaimmain ja nu lea maiddái dárbu dušše muhtun dieđuide. Lea dan dihte dehálaš leago eatnigiella sátnegirjji gáldogiellan vai jovssusgiellan. Eatnigiella gohčoduvvo maiddái L1, ja amasgiella gohčoduvvo L2. (Svensén 2004: 17.)

Svensén (2004: 20) gohčoda L1->L2-sátnegirjin buot sátnegirjjiid maid gáldogiellan lea geavaheaddji eatnigiella. Buot sátnegirjjiid main geavaheaddji eatnigiella lea jovssusgiellan,

gohčoda L2->L1-sátnegirjin. Dát doahpagat bohtet bilinguála metaleksikografija álgoteorijain, maid earret eará Kromann ja mielbargit (1984) leat ovddidan. Kromann ja mielbargit (1984) bidjet maiddá geavaheaddji guovddáži go ovdanbuktet aktiiva/passiiva modealla, mii govvida makkár dárbbut geavaheddjiin leat guovttegielalaš sátnegirjjiid ektui. Aktiiva/passiiva modeallas lea aktiiva sátnegirji monofunktionála L1>L2 sátnegirji, ja passiiva sátnegirji lea monofunktionála L2>L1 sátnegirji. L1 mearkkaša eatnigiella ja L2 mearkkaša amasgiella, ja monofunktionála mearkkaša ahte sátnegirjjiis lea dušše okta funkšuvdna. Aktiiva sátnegirjji funkšuvdna lea jorgalit eatnigielas amasgillii ja dat lea veahkin produkšuvdnii, ja passiiva sátnegirjji funkšuvdna lea jorgalit amasgielas eatnigillii ja dat lea veahkin resepsuvdnii. Dát mearkkaša ahte juohke giellapárrii dárbbasuvvojit njeallje dábálašgiela sátnegirjji jus galggašii duhtadit geavaheddjiid sátnegirjedárbbuid, ja seamma dárbu guoská maiddá buot fágagielaide. Davvisámegiela ja dárogiela ektui livčče aktiiva/passiiva modealla mielde čuovvovaš njeallje sátnegirjji (Kromann ja earáid (1984: 208) vuodul):

Aktiiva sátnegirji: eatnigiella (L1) -> amasgiella (L2)

1. Davvisámegiella-dárogiella: davvisámegiela geavaheddjiide
2. Dárogiella-davvisámegiella: dárogiela geavaheddjiide

Passiiva sátnegirji: amasgiella (L2) -> eatnigiella (L1)

3. Dárogiella-davvisámegiella: davvisámegiela geavaheddjiide
4. Davvisámegiella-dárogiella: dárogiela geavaheddjiide

Dán dilis livččii nu ahte sátnegirjjiin mat leat oaivvilduvvon davvisámegiela eatnigielat hálliide, leat čilgehusat sámegillii, ja nuppe ládje: čilgehusat leat dárogillii sátnegirjjiin mat leat oaivvilduvvon dárogiela eatnigielat hálliide. Dasa lassin leat sátnegirjjiit iešguđetláganat das ahte eatnigielhállit dábálaččat eai dárbbas dieđuid iežaset eatnigiela birra. Aktiiva sátnegirji geavahuvvo go buvttada dahje jorgala teavsttaid amasgillii, ja dan dilis dárbbasa vuđolaš dieđuid dan birra mo amasgillii lea vejolaš ovdanbuktit áššiid, makkár sániid galgá välljet, mo sániid geavaha cealkagis ja nu ain. Geavaheaddjit dárbbasit dieđuid dan birra mo geavahit giela riektá ja ovddidit dan maid dáhttot. Passiiva sátnegirji geavahuvvo go buvttada dahje jorgala teavsttaid eatnigillii. Duohtavuodas lea áibbas eará dillii go dás čilgejuvvon, ja leat dušše stuoragielat main leat dakkár sátnegirjjiit. Dábálaččat eai leat ruđalaš eaige olmmošlaš resurssat olahit dakkár ideála sátnegirjedili. Dávjá leat baicca multifunktionála sátnegirjjiit mat geahččalit fátmastit dáid funkšuvnnaid nu bures go vejolaš ja deaddu biddjo unnitgiela geavaheddjiid resepsuvdna- ja produkšuvdnadárbbuide stuorát gillii. Bidirektionála

sátnegirjiit, namalassii sátnegirjiit mat ollašuttet sihke aktiiva ja passiiva funkšuvnna, eai leat dábálaččat. (Fjeld & Vikør 2008: 134–135; Svensén 2004: 17–22.)

Sámegielaidektui lea váttis hállat eatnigiela ja amasgiela birra go viggá klassifiseret sátnegirjiid. Mis lea dájvja dušše okta guovttegielalaš sátnegirjiit sámegiela ja eanetlogugielaid gaskkas, ja nuppe guvlui, ja dat galggašii heivet buot geavaheddjiide. Davvisámegielaektui mis ii leat ovttagielalaš sátnegirji¹, vaikko dan leat guhká váillahan. Ovttagielalaš sátnegirji, mas sámegiel sánit čilgejuvvošedje sámegillii, namuhuvvui sierra fáddán go sámi girječálliidsearvi vuodđuduvvui 1972:s. ja dalle daddjui ahte dasa lea dárbu go «okta giella ii sáhte eallit nuppi giela čađa» (Eira 1973: 9). Lea juste dat mii lea dáhpuhuvvan sámegielaidektui dan rájes go vuosttaš sámegiela sátnegirjiit ilbme 1700-logus. Sámegielat leat sátnegirjiin čilgejuvvon eará gillii, muhto eai fal sámegillii. Jus geahččá mo dilli lea davvisámegielaektui Norggas, de mis leat baicca davvisámi-dáru-davvisámegiela sátnegirjiit. Daid seamma sátnegirjiid geavahit hui iešguđetlágan sátnegirjegeavaheaddjit čoavdit buot sátnegirjedárbbuid. Maiddái Bergeholtz (1997) oaidná ahte smávva gielain nugo fearsulluidgielas, ruonáeatnangielas ja sámegielain lea dárbu polyfunktionála sátnegirjiide, mat lea sátnegirjiit mat gokčēt eanaš sátnegirjefunkšuvnnaid.

Trosterud (2003: 82–83) gieđahallá sátnegirjiid gaskal minoritehta- ja majoritehtagielaid main lea oktasaš domeana, ja daid jovkui gullet maiddái sámi-dáru sátnegirjiit gullet. Dát sátnegirjiit hástalit dábalaš erohusa gaskal eatnigiela ja amasgiela, ja gáibidit ođđa čovdosiid. Go lea sáhka guokte seammadássásaš majoritehtagiela birra, de lea dábálaččat čielggas mii lea guovttegielalaš sátnegirji L1-sátnegirjegeavaheaddji (eatnigiella) ja L2-sátnegirjegeavaheaddji (amasgiella). Unnit minoritehtagielaidektui ii leat nu čielggas mo gaskavuohtha lea gaskal eatnigiela ja amasgiela, ja gaskal L1 ja L2. Trosterud problematisere dán ja dadjá ahte guovttegielat sápmelaččaide Norggas ii leat eisege čielggas mii lea L1 ja mii lea L2, ja mo dasto galggašii sátnegirjiid struktureret. Trosterud oaidná dehálaš áššin metaleksikografijii ovddidit metoda sátnegirjiide gos eatnigiella lea dat amas giella. Dan maid Trosterud čilge dás lea mu mielas sámegiela sadi árbeigiellan (eng. *heritage language*) ja mo sátnegirjiid árbeigiella-perspektiivvas feršešii hábmet. Sámegiela eatnigielhállit dovdet

¹ Ovttagielalaš sátnegirjiin oaivvildan dán oktavuodas dábalašgiela sátnegirji man ulbmil lea čilget dábalašgiela. Davvisámegillii gávdnojit earálágan ovttagielalaš sátnegirjiit, nugo Jovvna-Ánde Vest (1995) čállin *Synonymasátnegirji*.

guovddáš sámegiela sátneráju, muhto muhtun domeanaid ektui mat dábálaččat dáhpuhuvvet dárogillii, váilu dávjá sátneráju eatnigillii, nugo skuvlla, erenoamážit alit oahpu, ja almmolaš hálldahusa ektui.

Maiddá Garrett (2018) čujuha dasa ahte metaleksikografiija vuodđogirjiin váilu diehtu áitojuvvon gielaide (eng. *endangered languages*) ja giellaealáskahttima erenoamáš dilálašvuoda birra. Son maid fuomášuhtta ahte dán gielain dávjá ii leat ovttagielalaš sátnegirji, ja leat dušše guovttegielalaš sátnegirjit. Garrett geavaha doahpaga matriisagiella (eng. *matrix language*) čilget stuorát servodaga giela masa maiddá áitojuvvon giela servodat gullá. Jus áitojuvvon giela sátnegirjii galgá leat doaibma giellaealáskahttimis, de ii leat doarvá ahte dat doaibma resepsuvdnasátnegirjin. Dat ferte maiddá doaibmat produkšuvdnasátnegirjin, namalassii dat ferte veahkehit olbmuid geavahit áitojuvvon giela ja válljet rivttes sáni rivttes geavaheapmái. Jus váilu produkšuvdnasátnegirji, de sáhttet giellaoahpahallit ovttastahttit áitojuvvon giela sániid ja matriisagiela syntávssalaš ja semánttalaš iešvuodaid dainna boađusin ahte šaddá releksifiserejuvvon matriisagiella. Dávjá leat sánit dušše čilgejuvvon ovttain sániin dahje ekvivaleanttain. Garrett oaivvilda ahte áitojuvvon giela leksikografiija ja giellaealáskahttima stuorámuš hástalus lea go sátnegirji geažuha ahte lea okta-okta oktavuoha gaskal matriisagiela ja áitojuvvon giela sániid, go dat dagaha ahte idiomáhtalaš giellageavaheapmi jávká. Oppalaš treanda lea ahte eanaš áitojuvvon gielaide sátnegirjit fáallet jorgalusekvivaleanttaid dan sadjái go semánttalaš parafrásaid. Go dat váilu de sáhttet giellaoahpahallit sirdit elemeanttaid matriisagielas áitojuvvon gillii, ja matriisagiella nu báidná áitojuvvon giela. Giellaealáskahttimii lea dehálaš ahte áitojuvvon gielaide sátnegirjit leat buorit go vejolaš ja čilgejit giela vuđolaččat vai oahpahallit eai fievrrit matriisagiela iešvuodaid áitojuvvon gillii. (Garrett 2018.)

Dán oasis lean ovdanbuktán relevánta osiid leksikográfalaš lahknanvuogis mat gusket unnitlogugielaid sátnegirjiide, ja kritiseren daid. Mun lean maid presenteren teorehtalaš doahpágiid mat leat dehálaččat mu dutkamis. Dál mun presenteren muhtun dutkamiid mat leat dahkkon sátnegirjegeavaheami suorggis.

2.3 Ovddeš dutkamat

Dán oasis čilgen muhtun ovddeš dutkamušaid mat leat dahkkon sátnegirjegeavaheami suorggis, ja erenoamážit dutkamiid mat fátmastit sihke unnitlogugielaid ja geavahanloggaguorahallama.

Trosterud (2019) lea iskan davvisámegiela, lullisámegiela, anárašgiela, nuortalašgiela ja kvenagiela neahttasátnegirjjiid geavahusa loggafiillaid vuodul, ja son čájeha ahte dát neahttasátnegirjjiit leat ollu geavahasas go buohtastahtta dáid gielaide hálliid loguiguin. Son ákkastallá ahte sátnegirjeohcamiid kvalitehta čujuha dasa ahte dát sátnegirjjiit geavahuvvojit produkšuvdnasátnegirjin eanetlogugielas unnitlogugillii, ja erenoamážit dárogiela-davvisámegiela logga čájeha dan, muhto maiddá dárogiela-lullisámegiela. Trosteud maid namuha ahte kvenagiela neahttasátnegirjji buvttadeaddjit fuobmájedje ahte guovddáš sánit váilot kvenagiela neahttasátnegirjjis mannel go ledje guorahallan loggafiilla, earret eará *olla* ‘leat’ ja *vasen* ‘gurut’ (Trosterud 2019: 183).

De Schryver ja Joffe (2004) guorahallaba guovttegielalaš neahttasátnegirjji loggafiilla. Sátnegirji lea gaskal Afrihká bantugiela sesotho sa leboa ja engelasgiela. Soai čájehaba mo loggafiillat adnojit ávkin buoridit sátnegirjji sátneráju, ja váilevaš sánit lasihuvvojit sátnegirjái, juoga mii dahká mat leat eanet ohcamat mat ožžot bohtosa go sátnegirjjis ohccojuvvo. Dát dutkan lea okta dain vuosttamuš loggafiiladutkamiin mii lea dahkkon.

Nygård ja Fjeld (2008: 59) leaba iskan eahpelihkostuvvan ohcamiid dárogiela ovttagielaš sátnegirjjis, ja soai čájehaba ahte dat dahket 31 % buot sátnegirjeohcamiin. Soai maid deattuheaba loggafiillaid guorahallama buorren vuohkin fuobmát váilevaš sániid.. Hult (2017) lea ovttahtán loggafiillaguorahallama ja jearahanskovveiskadeapmi, ja čájeha ahte go ovttahtta dáid metodaid de sáhtta ráhkadit sátnegirjegeavaheadji profiillaid ja na ožžot dieđuid sátnegirjegeavaheadjiid birra. Hult maid ákkastallá ahte loggafiilla vuodul sáhtta oaidnit ahte Lexin-sátnegirjji geavaheadjit rivdet 2008 rájes gitta 2011 rádjái, ja son čujuha dasa ahte logga čájeha ahte geavaheadjit 2011 leat ruotagiela nubbingielaoahpahallit, mii maiddá leat dan sátnegirjji ulbmiljoavku.

Ovdeš sátnegirjegeavaheami dutkamušat mat leat dahkkon geavahanloggaid vuodul čájehit ahte loggafiilaguorahallan lea buorre vuohki identifiseret sániid mat váilot sátnegirjjis, dan vuodul buoridit sátnegirjji.

3 Neahttadigisánit

Dán oasis čilgen vuđoleappot Neahttadigisánit-čovdosa ja davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiid.

Neahttadigisánit lea neahttasátnegirječoavddus man Giellatekno, UiT Norgga árkatalaš universitehta sámi giellateknologiija dutkanjoavku, lea ráhkadan. Dát sátnegirječoavddus almmuhuvvui 2013:s, ja davvisámi-dáru-davvisámi sátnegirjjiid ledje dat vuosttaš sátnegirjjiid mat almmuhuvvojedje dán čovdosis (Johnson ja earát 2013). Lassin davvisámegiela² sátnegirjjiide, de leat Neahttadigisánit-goavdde vuolde maiddá golbma eará sámegiela sátnegirjjiid, namalassii lullisámegiela, anárašgiela ja nuortalašgiela sátnegirjjiid.

Neahttadigisániid sátnegirjjiid leat nuvttá olámuttos neahta bokte. Neahttadigisánit-sátnegirječovdosis lea nuvttá ja rabas gáldokoda, ja dan čovdosis leat dál lassin davvisámi-dáru-davvisámi giellapárrii, 80 eará giellapára mat leat juhkkovuvvon 11 iešguđetge sátnegirjeportálaide (Trosterud 2019). Oktasaš dán gielain lea ahte dat leat morfologijjarikkis veahádatgielat, eamiálbmotgielat dahje áitojuvvon gielat main leat unnán resurssat. Trosterud (2019) lea iskan davviriikkaid veahádatgielaid Neahttadigisániid sátnegirjjiid geavahusa loggafiillaid vuodul, ja su guorahallan čájeha ahte kvenagiela ja dan njeallje sámegiela sátnegirjjiid leat ollu geavahusas, erenoamážit go geahččá sátnegirjeohcamiid logu eatnigiellaháliid logu ektui ja go buohtastahtá dáid loguid eanetlogugielaid neahttasátnegirjjiid loguiguin.

3.1 Sátnegirječoavddus morfologijjarikkis gielaide

Neahttadigisánit lea sátnegirječoavddus mii lea heivehuvvon morfologijjarikkis gielaide. Erenoamáš dáinna sátnegirječovdosiin lea ahte dat ovttahtá neahttasátnegirjji gáldofiillaid giellateknologalaš vuoddoresurssain mii gohčoduvvo loahpalaš dilletransduserin dahje FST:n (eng. *Finite-State Transducer*). FST geavahuvvo earret eará ráhkadit Divvun-sátnedárkkistanprográmma, ja dat sisttisoallá automáhta mii ráhkada davvisámegiela vejolaš sátnehámiid go ovttahtá leksikontransdusera (mas leat davvisámegiela lemmat ja morfologalaš gehčosat) ja morfofonologalaš transdusera (mas leat earret eará dássemolsašumi, vokálarievdama ja diftonganjuolgama morfofonologalaš njuolggadusat).

² Neahttadigisániid davvisámegiela sátnegirjjiid leat dán neahttačujuhusas: <https://sanit.oahpa.no/>.

Lassin davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiide, de leat doppe maiddá davvisámegiela-suomagiela-davvisámegiela sátnegirjjiid maid mun in gieđahala dán čállosis.

Dasa lassin FST manná maiddá nuppe guvlui, ja dat analysere ja lemmatisere sátnehámiid ja gávdná lemma. (Eanet FST birra, gč. Antonsen ja Trosterud 2010: 11–15; Antonsen 2018: 12–13.) Go laktá FST sátnegirječovdosi, de rahpá ođđa vejolašvuodaid morfologiijarikkis gielaide, nugo sámegeielaide, go dat dahká vejolažžan sátnegirjjiis maiddá ohcat sániid sojahuvvon hámiid. Neahttagisániin sáhtá maid ohcat sániid mat eai leat lasihuvvon sátnegirjji gáldofillaide sierra lemman, nugo goallossániid, suorggádusaid ja sániid main leat partihkkalat. Govus 1 čájeha mo sátnegirji ja FST doaibmaba ovttas, ja sátnegirjeohcan *čájáhusčiekčamiid* sáddejuvvo analysáhtorii mii nuppe dáfus sádde analysa bohtosiid sátnegirjái, mii dasto fállá lemmaid *čájáhus*, *čiekčan* ja *čiekčat* ja daid jorgalusaid. (Eanet Neahttagisániid birra, gč. Johnson ja earát 2013.)

Govus 1. Sátnegirjeohcan sáddejuvvo analysáhtorii, mii gulahallá sátnegirjji gáldofillaiguin, mii fas fállá lemma ja jorgalusa. Gáldu: Giellatekno.

Dan sadjái go riggodahttit sátnegirjjiid morfologalaš analysáhtoriiguin (FST) nugo Neahttagisániin lea dahkkon, de gávdnojit maid eará molssaeavttut mo sátnegirjjiit sáhttet gieđahallat sojahuvvon hámiid. Molssaeaktun leat máddagastin (eng. *stemming*) ja listen. Máddagastimis lea sáhka sániid máddagiin. Sámegeielain leat nugo namuhuvvon ollu morfofonologalaš proseassat ja juohke lemman leat dasto mánga máddaga, ja dat dahká hástalussojahuvvon juohke lemman gávdnat buot sojahanhámiid. Máddagastin lea hástalus iige heive morfologiijarikkis gielaide main leat ollu morfofonologalaš proseassat. (Antonsen ja Trosterud 2010: 6–7.) Eará vejolašvuotta lea buot sojahanhámiid listet, ja dá leage vuohki mo Neahttagisániit-sátnegirječovdosa álgoveršuvdna ráhkaduvvui.

Neahttagisániit-sátnegirječovdosa álgoveršuvdna lei elektrovnnalaš sátnegirji man namma lei *Vuosttaš Digisániit*. *Vuosttaš Digisániit* lei davvisámegeiela-dárogiela sátnegirji mii dovddai maiddá sojahuvvon hámiid dan dihte go sátnegirjái ledje ovdagihtii genererejuvvon lemmaid

sojahanhámit. Sátnegirjji sisdoallu lei páhkkejuvvon oktii sierra sátnegirjefiilan man sáhtii viežžat iežas dihtorii dahje telefvdnii. Sátnegirji lei elektrovnnalaš sátnegirji, muhto dat ii lean čadnojuvvon nehttii. Sátnegirji ii dovdan hámiid mat eai lean lasihuvvon sátnegirjái, nugo goallošániid ja suorggádusaid. Vuosttaš Digisániide ii lean nappo lasihuvvon FST. Vuohki mo Vuosttaš Digisánit lei ráhkaduvvon, namalassii ahte buot sojahanhámiid listejuvvojedje, ii leat nu máškidis vuohki. (Eanet Vuosttaš Digisánit birra, gč. Antonsen ja earát 2009.)

Dás vuollelis mun čilgen vuđoleappot Neahttadigisániid davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirjji.

3.2 Davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirji

Neahttadigisániid davvisámegiela-dárogiela sátnegirjji vuodđun lea Nils Jernslettena

Álgosátnegirji – samisk-norsk ordbok, mii ilmmai vuohččan 1983:s, nuppes rievdaduvvon hámis 1988:s masa ledje lasihuvvon eanet sánit.³ Sátnegirji deaddiluvvui goalmmes rievdatkeahtá 1991:s. Jernsletten (1991: [5]–6) čállá girjji álgosániin ahte girji lea oaivvilduvvon sámeigiela riektačállima várás álgogiellaoahppamis ja ahte das leat dušše dábáleamos beaivválaš sánit. Son namuha erenoamážit ahte leat unnán surggiiduvvon sánit girjjis ja čujuha dien oktavuodas giellaoahppagirjjiide ja stuorát sátnegirjjiide. Álgosánis čuožžu maid ahte girji lea maid heivehuvvon sámeigiela vierrogiellan oahpahussii go leat dárogiela sánit sámeigiela sániid manjis. Jernsletten fuomášuhtá ahte dárogiela jorgaleamit eai čilge ollislaččat sámeigiela sániid sisdoalu.

Neahttadigisániid davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjis 4 322 vuodđosáni bohtet Jernslettena (1991) *Álgosátnegirjjis*. Sátnegirjái leat lasihuvvon ollu eará sánit, ja dál leat sátnegirjjis badjel 30 000 ohcansáni ja 6 000 báikenama⁴. (Neahttadigisánit 2019.)

Dáru-davvisámi sátnegirji lea vuodđuduvvan davvisámi-dáru sátnegirjái, ja dasa leat vel lasihuvvon dábálaš dáru sánit. Dáru-davvisámi sátnegirjjis leat 26 000 ohcansáni ja 600 báikenama. (Neahttadigisánit 2019.) Sullii bealli sátnebárain dáru-davvisámi sátnegirjjis leat vižžojuvvon dáru-davvisámi bálddalasteavsttain prošeavttas man ulbmil lei čohkket

³ *Neahttadigisánit* davvisámi-dáru sátnegirjjis ja *Vuosttaš Digisánit* davvisámi-dáru sátnegirjjis lea seamma vuodđomateriála, namalassii Jernslettena *Álgosátnegirji* (Antonsen ja earát 2009: 274).

⁴ Dábálaččat eai láve báikenamat ja namat leat oassin dábálaš sátnegirjiin.

hálddahušdoahpágiid, mii lei bargu man Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta ruhtadii (Gerstenberger ja earát 2013).

Nugo namuhuvvon ovdal, de Neahttadigišániid davvisámi-dáru-davvisámi sátnegirjiin sáhtta ohcat sániid sihke vuodđohámis ja sojahuvvon hámis. Sáhtta maid ohcat goallossániid, suorggádusaid ja sániid main leat partihkkalat.

Davvisámegiella (Dábálaš) → Dárogiella (= Moisso)
á č đ ŋ š t ž

á | Oza Oza teavsttain

eatnispáppat

eadni (subst.)
◦ (subst.) mor

spábba (subst.)
(stamme: likest.)
◦ (subst.) ball

Govva 1. Sátnegirji dovdá maiddái goallossániid mat eai leat lasihuvvon sátnegirjái sierra lemman. Šearbmagovva váldon 15.12.2019.

Jus ohcanhápmi lea ovdamearkka dihte goallosátni dahje suorggádus mii ii leat lasihuvvon sátnegirjái sierra lemman, de sátnegirji fállá jorgalusa sáni máddagiidda. Jus sátnegirjii ovdamearkka dihte ohcá máŋggaidlogu hámi *eatnispáppat*, mii lea goallossátni mii ii leat lasihuvvon sátnegirjái, de sátnegirji fállá jorgalusa sáni máddagiidda, ja boađusin leat lemmaid *eadni* ja *spábba* jorgalusat, geahča govva 1.

Go lea ohcan muhtun sáni, de sáhtta oaidnit mo sátni sojahuvvo jus deaddilastá sátnái. De rahppo láse mas čájehuvvo sáni sojahanparadigma. Sojahanparadigmas čájehuvvojit sáni čoavddahámit, geahča govva 2. Sátnegirji lea maiddái čadnojuvvon teakstačoakkáldahkii, ja teakstačoakkáldagas sáhtta gávdnat eanet ovdamearkacealkagiid mat čájehit mo hámit geavahuvvojit cealkagiin. Davvisámi-dáru sátnegirji lea čadnojuvvon SIKOR⁵ davvisámi teakstačoakkáldahkii mas leat ovttagielat davvisámi teavsttat ja ovdamearkacealkagat. Dáru-davvisámi sátnegirji lea čadnojuvvon SIKOR dáru-davvisámi bálddalasteakstačoakkáldahkii, ja ovdamearkacealkagat leat dárogillii davvisámegiela jorgalusain.

⁵ SIKOR, Sámi Internationála KORpus, lea sámegiela teakstačoakkáldat maid UiT Norgga ártalaš universitehta ja Norgga Sámediggi leat čohkken. Antonsen ja Trosterud (2017: 156–158) addiba bajilgova SIKOR sisdoalus.

sme→nob ▾ | geargat | Oza

geargat lea vejolaččat dán sáni hápmi:

geargat (verb)

o (verb) bli ferdig

Goassáži mii galgat geargat?
Når skal vi være ferdig?

	PRESENS (odne)	PRETERITUM (ikte)
1.p.ent.	(mun) gearrgan	gergen
2.p.ent.	(don) gearrgat	gerget
3.p.ent.	(son) geargá	gearggai
1.p.tot.	(moai) gerge	gearggaime
2.p.tot.	(doai) geargabeahhti	gearggaide
3.p.tot.	(soai) geargaba	gearggaiga
1.p.ft.	(mii) geargat	gearggaimet
2.p.ft.	(dii) geargabehtet	gearggaidet
3.p.ft.	(sii) gerget	gerge

presens nektingsform (odne in) geargga
preteritum nektingsform (ikte in) geargan
perf.partisipp (lean) geargan

geargat Oza buot hámiid
teavsttain →
geargat verb indikativ presens
1.p.ft.
geargat verb infinitiv

[Eanet sojahanhámit →](#)

Govva 2. Sátnegirji čájeha mo sáni sojahuvvet. Sátnegirjii sáhtá mannat viidáseappot teakstačoakkáldahkii (merkejuvvon ruoksadin). Šearbmagovva váldon 15.12.2019.

Davvisámegiela sátnegirji geavaha deskriptiivvaláš analysáhtora. Dat mearkkaša ahte sátnegirji dovdá hámiid mat eai leat čállojuvvon norpma mielde, nu guhká go dat hámit leat lasihuvvon gáldofiillaide normerejuvvon hámi vuollái ja merkejuvvon *Err/Orth*-gilkoriin. (Antonsen 2018: 52.)

Davvisámegiella (Dábálaš) → Dároggiella (= *Molisso*)

á č đ η š t ž

á | ohcansátni | Oza | Oza teavsttain

muotta

muottá (subst.)

(stamme: *likest*.)

o (subst.) *tante* (om mors yngre søster/kusine)

Govva 3. Davvisámegiela sátnegirji dovdá muhtun hámiid mat eai leat čállon norpma mielde. Šearbmagovva váldon 14.12.19.

Jus sátnegirjii ovdamearkka dihte ohcá hámi *muotta* mii ii leat čállon norpma mielde, de sátnegirji fállá boadusin *muottá* sátnegirjeartihkkala, geahča govva 3. Dat dáhpáhuvá dan dihte go *muotta* lea lasihuvvon *muottá* lemma vuollásažžan davvisámegiela vuodđogáldofiillaide, leksikonfiillaide.

Lassin dasa ahte davvisámegiela sátnegirji dovdá muhtun sátnehámiid mat eai leat čállojuvvon norpma mielde, de lea ráhkaduvvon sierra davvisámi-dáru sátnegirjeveršuvdna mii lea nu gohčoduvvon toleránta veršuvdna. Toleránta davvisámi-dáru sátnegirjeveršuvdna dohkkeha ahte ii geavat sámegiela bustávaid ozadettiin sátnegirjii, ja fállá boadusin maddái lemmaid main leat sámegiela bustávat. Toleránta sátnegirjeveršuvnnas lea stávenložžen, mii mearkkaša ahte muhtun bustávat ožžot liigemearkkašumi, ja dat bustávat leat *a:a/á, c:c/č, d:d/đ, n:n/η, s:s/š, t:t/t ja z:z/ž*.

manna

mannat (verb)

- o (verb) gá, (verb) dra, (verb) reise

Mana ruoktot!

Gá hjem!

Mana dearvan! (til den som drar)

Ha det bra!

Bures dat manná.

Det går bra.

mánná (subst.)

(stamme: likest.)

- o (subst.) barn

mánnat (verb)

- o (verb) snyte, (verb) lure

maŋŋá (adverb)

- o (adverb) seinere

Eadni bodii maŋŋá.

Mor kom seinere.

Govva 4. Toleránta sátnegirjeversuvnnas lea stávenložžen. Šearbmagovva váldon 15.12.2019.

Stávenložžema ulbmil lea dahkat vejolažžan sátnegirjji geavahit almmá sierra boallobeavddi haga mas leat sámi bustávat. Dihtoriidda ja mátketelefovnaide ferte sajáiduhttit sierra sámi boallobeavddi jus áigu čállit sámeiel bustávaiguin, ja oallugat eai leat dahkan dan. Ovdamearkka dihte leat mátketelefovnnain guhká váilon sámi boallobeavddit, ja easka daid maŋemus jagiid leat ilbman nuvttá sámi boallobeavddit mátketelefovnaide. Jus mátketelefovna neahttaloganiin manná Neahttadigisánit sátnegirjái, de manná automáhtalaččat sátnegirjji toleránta veršuvdnii. Fuomášahttin veara lea ahte dušše bajábealde namuhuvvon bustávat ožžot liigemarkkašumi, ja davvisámegiela erenoamáš bustávat eai oaččo liigemarkkašumi, ja bustávva *á* dulkojuvvo dušše *á:n*, *č* dulkojuvvo dušše *č:n* ja nu viidáset. (Geahča maiddái Antonsen 2018: 52.)

Jus toleránta sátnegirjeversuvnnas ovdamearkka dihte ohcá hámi *manna*, de oažžu stávenložžema geažil boadusin sihke *mannat*, *mánná*, *mánnat* ja *maŋŋá*, geahča govva 4.

Dábálaš ja toleránta davvisámi-dáru sátnegirjjiin lea muđui juste seamma sisdoallu, áidna mii earuha dán guovtti sátnegirjeversuvnna lea ahte toleránta veršuvnnas lea stávenložžen mii dahká vejolažžan sátnegirjjiis ohcat almmá sámi bustávaidd haga. Toleránta veršuvdna maid rahppojuvvo automáhtalaččat jus manat sátnegirjái mátketelefovnnain dahje dihtordulbosiin. Toleránta davvisámegiela-dárogiela sátnegirjji gohčoduvvo maiddái SoMe⁶-sátnegirjin, dan dihte go dan sátnegirjjiis galgá leat vejolaš maiddái ohcat sániid mat bohtet ovdan sosiála mediain nugo Facebookas, gosa olbmot dávjá čállet dieđuid mátketelefovnnain ja nu eai soaitte álo geavahit sámeigiela boallobeavdi ja sámeigiela bustávaidd.

⁶ SoMe lea oanádus mii mángga gielas geavahuvvo sosiála mediaid oanádussan. Sosiála mediaide gullet earret eará kanálat nugo Facebook, SnapChat, Instagram, Twitter. (Wikipedia 2019a; Inevo 2019.)

Go Neahttagisániid sátnegirjiin ohcá muhtun ohcanhámi, de boađusin lea sátnehámi lemma ja dan jorgalus. Vaikko ohcanhápmi maiddá boadášii ovdan muhtun ovdamearkacealkagis, de ii fála sátnegirji dan ovdamearkacealkaga boađusin. Davvisámi-dáru sátnegirjjiis lea vejolaš ohcat dušše sámegiela ohcanhámiid. Jus áiggut dárogiela ohcanhámiid ohcat, de fertet molsut sátnegirji ja ohcat dáru-davvisámi sátnegirjjiis.

Neahttagisániin eai leat nu viiddis ohcanvejolašvuodát, ja lemma ja dan sojahuvvon hámit leat áidna geainnut sátnegirjeartihkkaliidda. Dan dihte lean välljen geavahit doahpagiid gáldogiella ja jovssusgiella go čilgen Neahttagisániid sátnegirji, dan sadjái go primára- ja sekundáragiela maid Hannesdóttir (2014: 195–197) lea evttohan geavahit elektrovnnalaš sátnegirjiid oktavuodas. Hannesdóttira vuodul lea dikotomiija gáldogiella-jovssusgiella relevánta dušše deaddiluvvon, monodirektionála sátnegirjjiis, gos lemma lea áidna geaidnu sátnegirjeartihkkala sisdollui. Elektrovnnalaš sátnegirjjiis leat dábálaččat jovssusgiela dahje sekundáragiela elemeanttat maiddá ohcan láchkai ja gáldogiella ii leat šat dat áidna vuolggasadji go geavaheadji galgá ohcat sátnegirjjiis. Dábálaččat leat elektrovnnalaš sátnegirjiin mánga ohcanvuogi ja geainnu mat dolvot sátnegirjeartihkkaliidda, ja dávjá lea vejolaš ohcat maiddá sániid mat leat ovdamearkacealkagiin. Muhto nu ii leat Neahttagisániin. Dien dáfus Neahttagisánit-sátnegirjjiit eai ane ávkki buot vejolašvuodain maid elektrovnnalaš sátnegirjeformáhtta fállá.

Neahttagisánit-sátnegirjiin lea maid deaddilastte-teavsttas funkšuvdna, mii lea resepsuvdnafunkšuvdna. Dat mearkkaša ahte sátnegirjii sáhtá atnit veahkkin ipmirdit teavsttaid go neahtas lea lohkkame čállošiid. Go lea neahtalogana girjemearkafállui vurken deaddilastte-teavsttas funkšuvnna lijkka, de sáhtá logadettiin neahttasiidduid aktiveret lohkanveahki ja deaddilastit sátnái masa dárbaša jorgalusa. Sátni sáddejuvvo sátnegirjái, ja boađusin oazžu sátnehámi lemma ja jorgalusa, geahča gova 5.

Govva 5. Sátnegirjji lea lohkanveahkkefunkšuvdna. Govva váldon 15.12.2019.

Sátnegirjji sáhtá nappo máŋga ládje ohat. Eará vuohki lea čállit ohcaneami ohcangieddái. Čáldettiin ohcaneami evttoha sátnegirji vejolaš lemmaid maid sáhtá válljet. Sáhtá maid čállit ohcaneami ollásit ja deaddilit oza dahje enter. Juohke dákkár ohcan generere ovttá sátnegirjeohcama loggafillas. Go deaddila liŋkkaide mat leat sátnegirjji, ovdamearkka dihte go rahpá lemmaid sojahanparadigma, de maid generere ohcama sátnegirjji geavahanloggii. Mun čilgen sátnegirjji geavahanlogga ja sátnegirjeohcamiid lagabui boahhte kapihttalas.

Go sátnegirjji ohcaneami maddái sáhtá leat sáni sojahuvvon hápmi, de heive davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirji bures geavaheddjiide geat eai leat nu hárvánan ohat sátnegirjiin ja geat soitet dáistalit go galget gávdnat sániid vuodđohámiid, mii lea vuohki mo bábersátnegirjji iská sániid. Sátnegirji heive maid bures giellaoahpalliide ja earáide geat eai leat hárvánan čállit sámegillii go sátnegirji fállá lemmaid sojahanparadigmaid. Nuppe dáfus eai gávdno nu máŋga molssaevttolaš davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela elektrovnnalaš sátnegirjji, nu ahte geavaheddjiin dasto jáhkkimis leat ollu iešguđetlágan gielladástit ja -duogážit.

Dán kapihttalas lean čilgen mo Neahttagisániid davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirji doaibmá, ja lean čájehan mo sátnegirjji sáhtá ohat sániid.

4 Metoda ja materiála

Dán oasis čilgen metoda ja materiála man lean geavahan mu dutkanbarggus. Álggos čilgen metoda mii lea sátnegirjji loggafiillaid guorahallan, mii gullá sátnegirjegeavaheami dutkama suorgái. Kapihttala nuppi oasis buvttán ovdan mu dutkanbarggu materiála, mii lea Neahttadigisániid davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirjji geavahanlogga.

4.1 Metoda

Gielladiehtaga teorijjat ja metodat leat dehálaččat sátnegirjjiid oktavuodas, ja giella analyserejuvvo ja čilgejuvvo gielladiehtaga doahpágiiguin. Gielladieđa lea dehálaš leksikografiijas ja sátnegirjedutkamis (gč. Rundell 2012: 64).

4.1.1 Leksikográfalaš metodat

Leksikográfalaš metodaide gullet sihke geavatlaš leksikografiija metodat ja teorehtalaš leksikografiija metodat. Geavatlaš leksikográfalaš metodat leat veahkkin go galgá ráhkadit sátnegirjjiid. Sátnegirjji ráhkadeami proseassa sáhtá juohkit čuovvovaš osiide main guđesge leat sierranas metodat: ráhkkanepmi sátnegirjeráhkadanbargui, sátnegirjemateriála čohkken, čohkkejuvvon materiála prosesserren, materiála evalueren ja ráhkkanepmi almmuheapmái, sátnegirjji almmuheapmi ja dan čuovvolanbarggut. (Schierholz 2015: 328–337.) Teorehtalaš leksikografiija dahje metaleksikografiija metodat fas leat veahkkin go galgá dutkat sátnegirjjiid. Metaleksikografiija ulbmil lea iskat ja hábmet teorijaid mat gusket sátnegirjjiid hábmemii, iešvuodaide, ulbmiliidda ja geavaheapmái (Svensén 2004: 3). Metaleksikografiija metodaide ovdideamis lea duiskka leksikográfalaš Herbert Ernst Wiegand leamaš guovddázis, ja dáid metodaide sáhtá juohkit njealji jovkui: systemáhtalaš sátnegirjedutkan, sátnegirjekritihkka, historjjálaš sátnegirjedutkan ja sátnegirjegeavaheami dutkan (gč. Schierholz 2015: 337–343).

Mun dutkan gullá sátnegirjegeavaheami dutkama suorgái, ja mun čilgen dan vuđoleappot dás. Sátnegirjegeavaheami dutkama ulbmil lea iskat mo geavaheaddjit geavahit sátnegirjjiid, ja daid bohtosiid sáhtá dasto atnit buoridit sátnegirjji kvalitehta. Dávjá geavahuvvon vuogit sátnegirjegeavaheami dutkamis leat earret eará protokollat, eksperimeanttat, jearahallamat, jearahallanskovit ja observašuvdna/áiccadeamit (gč. eanet Schierholz 2015: 338–339; Hult 2017: 67, 71–72). Elektrovnnalaš sátnegirjjiid ja earenoamážit neahttasátnegirjjiid mielde lea bohtán odđa vuohki mo sáhtá observeret sátnegirjegeavaheami. Odđa vuohki mo observeret sátnegirjegeavaheami lea guorahallat neahttasátnegirjjiid geavahanloggaid. Ohcamat mat dahkkojit neahttasátnegirjjiin, registrerejuvvojit automáhtalaččat sátnegirjji

geavahanloggafiillaide, ja sátnegirjegeavaheami sáhtttá daid bokte guorahallat. (Almind 2008: 33–34.) Neahttasátnegirjji sátnegirjeohcamiid registreren loggafiilli dáhpáhuvvá automáhtalaččat ja almmá dan haga ahte dutki váikkuha dan gii observerejuvvo. Sátnegirjegeavaheami observeren geavahanloggaid bokte garvá dasto buori muddui dan mii lea leamaš observašuvnna heajut bealli, namalassii *observer's paradox*, mii lea juste dat ahte dutki sáhtttá váikkuhit dan gean observe, go dat gii observerejuvvo diehtá ahte lea observerema vuolde (Hult 2017: 72). Dán dutkamušas mun iskkan sátnegirjegeavaheami neahttasátnegirjeloggaid guorahaladettiin, ja dán metoda mun čilgen vuđoleappot dás vuollelis.

4.1.2 Loggafiillaid guorahallan metođan

Elektrovnnalaš sátnegirjjiin mat leat interneahas lea nu gohčoduvvon geavahanlogga.

Geavahanlogga sisttisoallá earret eará ohcanhámi man geavaheaddji lea ohcan sátnegirjjis ja dan vástádusa maid geavaheaddji lea ožžon sátnegirjji serveris (Tarp 2008: 21; Almind 2008: 34). Geavahanloggas sáhttet maid leat dieđut liŋkkaid birra maid geavaheaddji lea deaddilan sátnegirjjis ja goas lea dan dahkan, ja dieđut das makkár neahttalogana lean geavahan ja eará vuogádatdieđuid (Almind 2008: 34). Geavahanlogga sáhtttá maid registreret dihtoriid IP-čujuhuseid ja beaivvi ja diibmologu goas ohcan lea dahkkojuvvon (Almind 2008: 37–39). Loggafiillat sáhttet leat iešguđetláganat (eanet loggafiillaid birra, gč. Tarp 2008; Almind 2008).

Neahttasátnegirjji loggafiillaide registrerejuvvojit automáhtalaččat dieđut geavaheddjiid doaimmain, ovdamearka dihte makkár sániid ohcet, lihkestuvvá go ohcan vai ii, áigi goas ohcan dáhpáhuvvá. Loggafiillaide registrerejuvvojit buot ohcamat mat dáhkkojit neahttasátnegirjjis.

Mun áiggun loggafiilla dáhtáid giedahallat sihke kvalitatiiivvalaččat ja kvantitatiiivvalaččat. Kvantitatiiivvalaččat áiggun analyseret daid meari, áiggi ja šlája, ja áiggun analyseret makkár ohcanhámit (eai) leat dohkkehuvvon (True/False). Kvalitatiiivvalaččat áiggun iskat ohcansániid grammatihkalaččat, sihke lihkestuvvon ja ii-lihkestuvvon ohcamiid.

Sátnegirjji loggafiillaid guorahallama buorre bealli lea ahte dat čájeha sátnegirjji autenttalaš geavaheami, juoga man birra sáhtttá muđuid leat váttis ja áigegáibideaddji oazžut dieđuid eará árbevirolaš vugiiguin mat geavahuvvojit iskat sátnegirjegeavaheami.

Loggafiillaid guorahallama heajos bealli lea ahte dat ii mital maidege sátnegirjegeavaheami dilálašvuoda birra, gávnaigo sátnegirjegeavaheaddji daid dieđuid maid lei ohcame ja masa son geavaha daid dieđuid maid lea gávdnan. Loggafiillaid guorahallan iige sáhte mital maidege gii lea ovttaskas sátnegirjegeavaheaddji. Loggafiillas leat dieđut guđe ip-čujuhusat sátnegirjeohcamat leat dahkkojuvvon. Ip-čujuhusat (eng. *Internet Protocol address*) lea nummar mii juhkkovuvvo dihtorovttadagaide mat leat goallostuvvon internehttii. Ip-čujuhusat sáhttet leat juogo stáđđasat dahje rievddadeaddji. Lea dábálaš ahte priváhta olbmuin leat ip-čujuhusat mat rievddadit vaikkoba beavvis beaivái. Fitnodagain leat dávjá stádis ip-čujuhusat ja olles fitnodat geavaha dávjá seamma ip-čujuhusa go goallostit iežaset internehttii. Dan dihte ii sáhte ip-čujuhusat vuodul meroštallat man galle geavaheaddji muhtun sátnegirjjiis leat. (Almind 2008; Müller-Spitzer ja earát 2015: 2.)

Loggafiila čájeha mo sátnegirji geavahuvvo dan bokte makkár ohcanhámiid ohccojuvvojit sátnegirjjiis, ja man dávjá ja goas ohcamat dáhpáhuvvet. Schierholz (2015: 340) vároha ahte loggafiiladieđuid ferte várrogasat dulkot go earret loggafiillaid de ii leat makkárga oktavuoha geavaheddjiiguin. Ovdamearkan geavaha ahte jus loggafiillas oaidná ahte muhtun geavaheaddjis lea boddu ohcamis, de sáhtta dat mearkkašit ahte sátnegirjeartihkal lei váddásit hábmejuvvon ja geavaheaddji dárbbasa áiggi prosesseret dan. Sátnegirjehábmejeaddji sáhtta dasto atnit ávkki dan dieđus ja rievdadit ja buorebut struktureret dan sátnegirjeartihkkala. Nuppe dáfus soaitá geavaheaddji dušše váldán bottu ohcamis ja dan dáhpáhusas ii leat makkárga geavatlaš mearkkašupmi leksikografijii.

Muhto almmatge, loggafiillaid guorahallan sáhtta addit dehálaš dieđuid dan birra mii sátnegirjjiis ohccojuvvo, ja daid dieđuid sáhtta ávkkástallat sátnegirjji ovdidanbargguin.

4.2 Materiála

Mu dutkanmateriálan dán barggus lea Neahtadigisániid davvisámegiela-dárogieledavvisámegiela sátnegirjjiid geavahanlogga. Mun guorahalan geavahanlogga mii lea buvttaduvvon ovttá jagi badjel. Mu guorahallanáigodat lea skábmamánu 1. b. 2018 rájes gitta golggotmánu 31. b. 2019 rádjái. Neahtadigisániid geavahanloggat leat Giellatekno hálddus ja dat vurkkoduvvojit sin giddejuvvon serveris UiT Norgga árktaš universitehta dihtorvuogádagas.

Loggat ráhkaduvvo automáhtalaččat go muhtun ohcanhápmi ohccojuvvo Neahtadigisánitvuogádagas. Dat mearkkaša ahte dán loggas leat dieđut buot ohcamiid birra mat dahkkojit Neahtadigisánitvuogádagas. Juohke ohcan ráhkada ovttá linnjá dán loggas.

Logga man lean geavahan materiálan, lea logga man namma lea «user_log.txt». Dát lea mu dutkanbarggu váldomateriála. Logga lea stuoris ja das leat buot ohcamat mat leat dahkkon Neahttadigisánit-vuogádagas. Mun lean čohkken davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiid geavahanlogga ovtta fiili.⁷ Dán geavahanloggas leat oktiibuot 2 017 579 linnjá dahje ohcama. Dán geavahanlogga lean dasto ráidnen, ja das lean sihkkon eret buot ohcamiid maid robohtat leat dahkan. Robohtaid ohcamiid lean gávdnán go lean iskan gosa gullet dat IP-čujuhusat mat leat eanemus sátnegirjeohcamiid dahkan. Lean iskan gosa dát IP-čujuhusat gullet ja lean váldán eret buot ohcamiid maid ovdamearkka dihte Google-robohtat ja eará robohtat leat dahkan. Dat mii lea mihtilmas robohtaid ohcamiin, lea ahte dat dahket ollu ohcamiid oktanaga seamma IP-čujuhusas. Mun lean geavahanloggas oktiibuot sihkkon 403 892 ohcama. Maŋŋel čorgema, leat geavahanloggas oktiibuot 1 613 687 ohcama, mat dasto leat mu váldomateriálan dán dutkanbarggus.

Geavahanloggas oaidná ohcamiid mat lea dahkkon sátnegirjjiin. Sátnegirjeohcamis leat guokte vejolaš bohtosa:

1) Sátni gávdnui (True)

2) Sátni ii gávdnon (False)

True mearkkaša ahte ohcanhápmi lea genereren bohtosa ja sátni gávdnui sátnegirjevuogádagas. Ohcanhápmi sáhtta genereret ovtta dahje máŋga vejolaš lemma boađusin, jus lea homonymiija ohcanhápmi dahje lemmaid gaskkas. Geavaheaddji oažžu boađusin lemma ja lemma sátnegirjeartihkkala, mas lea jorgalus.

False mearkkaša ahte ohcanhápmi ii leat genereren bohtosa ja sátni ii gávdnon sátnegirjevuogádagas. Geavaheaddji oažžu čuovvovaš máhcahusa ohcamii «Sátni x ii gávdnon».

Tabealla 1 čájeha makkár dieđut geavahanloggas bohtet ovdan. Juohke ráidu vástida ovtta ohcamii. Tabeallas 1 oaidnit muhtun autenttalaš sátnegirjeohcamiid mat leat dahkkon disdaga golggotmánu 29. beaivvi 2019 gaskal dii. 10:07:00 ja 10:10:00. Geavahanloggas leat čuovvovaš dieđut: ohcanhápmi, ohcama boađus (gávdnogo ohcanhápmi sátnegirjjis,

⁷ Giellatekno web-programmerejeaddji Chiara Argese lea mu veahkehan ordnet geavahanlogga analyserema láhkai.

False/True), lemma(t), lemma(id) jorgalus, gáldogiella, jovssusgiella, ohcama beaive- ja áigemearri, IP-čujuhuh.

Tabealla 1. Geavahanloggas leat dieđut sátnegirjeohcamiid birra.

Nr	Ohcanhápmi	Ohcama boadus	Lemma	Jorgalus	Gáldogiella	Jovssusgiella	Áigi	IP-čujuhuh
1	oáinnan	False			sme	nob	2019-10-29T10:07:50	84.xxx.xx.xx
2	besøke	True	besøke	gallestallat, gallet, galledit, finadit	nob	sme	2019-10-29T10:07:54	85.xxx.xxx.xx
3	gjest	True	gjest	guossi, guossut	nob	sme	2019-10-29T10:08:00	85.xxx.xxx.xx
4	guossut	True	guossut	være gjest, bli traktert	sme	nob	2019-10-29T10:08:05	85.xxx.xxx.xx
5	oainnán	True	oaidnit	se	sme	nob	2019-10-29T10:08:06	84.xxx.xx.xx
6	kom	True	komme	boahit, šaddat, soaitit, ollet, joavdat, máhccat	nob	sme	2019-10-29T10:08:26	85.xxx.xxx.xx
7	boahitit	True	boahitit	komme	sme	nob	2019-10-29T10:08:30	85.xxx.xxx.xx
8	guovlat	True	guovlat	kike, titte	sme	nob	2019-10-29T10:09:04	185.xx.xxx.xx
9	kaffe	False			sme	nob	2019-10-29T10:09:14	139.xxx.xxx.xx
10	kaffe	True	kaffe	káffe, gáffe, káfet, gáfet	nob	sme	2019-10-29T10:09:19	139.xxx.xxx.xx
11	koselig	True	koselig	liekkus	nob	sme	2019-10-29T10:09:24	85.xxx.xxx.xx
12	gáffe	True	gáffe	kaffe	sme	nob	2019-10-29T10:09:24	139.xxx.xxx.xx
13	gallu	True	gállu, gállit	panne; kjølig vær; vasse	SoMe	nob	2019-10-29T10:09:30	77.xx.xx.xx

Tabealla 1 vuosttaš ceakkočuolddas leat ovdamearkkaid nummarat, maidda mun čujuhan go kommenteren dán tabealla sisdoalu dás vuollelis. Nuppi ceakkočuolddas lea ohcanhápmi. Goalmmát ceakkočuolddas lea ohcama boadus, mii lea juogo ahte sátni gávdno (True) dahje sátni ii gávdno (False). Njealját ceakkočuolddas lea(t) ohcanhámi lemma(t). Viđat ceakkočuolddas lea lemma(id) jorgalus. Guđat ceakkočuolddas lea gáldogiella. Čihččet ceakkočuolddas lea jovssusgiella. Gávccát ceakkočuolddas lea ohcama beaive- ja áigemearri, ja ovccát ceakkočuolddas lea IP-čujuhuh, man in čájjet ollásit dán tabeallas.

Loggas geavahuvvojit gielaide riikkaidgaskasaš ISO 639-3-oanádusat ja ‘sme’ lea davvisámegiela oanádus ja ‘nob’ fas lea girjedárogiela oanádus. Jus gáldogiella lea *sme* ja jovssusgiella lea *nob*, de mearkkaša dat ahte ohcanhápmi lea ohcojuvvon dábálaš

davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis. SoMe lea toleránta davvisámegiela sátnegirjji oanádus, ja jus gáldogiella lea SoMe ja jovssusgiella lea nob, de lea ohcan dáhpáhuvvan toleránta davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis.

Ohcanhápmi lea dat maid geavaheaddji lea ohcan sátnegirjjiis. Go dán sátnegirjjiin lea vejolaš ohcat maiddái sojahuvvon hámiid, de ii leat ohcanhápmi álohii seamma go lemma, muhto jus sátnegirji dovda ohcanhámi, de čujuha álohii sátnegirjeartihkkala lemmai mii dávjá lea sátni vuodđohámiis. Ovdamearkka dihte lea ovdamearkkain (5), (6) ja (13) erohus ohcanhámiis ja lemmas. Ovdamearkka (5) ohcanhápmi lea *oainnán* ja lemma fas lea *oaidnit*. Ovdamearkka (6) ohcanhápmi lea *kom* ja lemma fas lea *komme*. Ovdamearkka (13) ohcanhápmi lea *gallu* ja lemmat fas leat *gállu* ja *gállit*. Dán ohcama gáldogiella lea SoMe, mii mearkkaša ahte dát ohcan lea dahkkon toleránta davvisámegiela sátnegirjjiis, ja stávenložžema geažil ohcanhápmi *gallu* addá lemmaid *gállu* ja *gállit* bođusin.

Ovdamearka (1) *oáinnan* lea merkejuvvon ‘False’ go sátnegirji ii dovdda dan hámi. Jus ohcanhápmi ii atte bohtosa (False), de loggas ii oidno lemma iiige lemma jorgalus. IP-čujuhusa vuodul oaidnit ahte geavaheaddji lea rievदान ohcama ja ođđasit ohcan, eará ohcanhámiin maid sátnegirji dovda, ja ovdamearka (5) *oainnán* lea merkejuvvon ‘True’ ja sátnegirji fállá ohcanhámi lemma ja dárogiela jorgalusa.

Tabealla 1 čájeha nappo makkár materiála mun lean guorahallan. Geavahanloggas man mun lean guorahallan, leat oktiibuot 1 613 687 linnjá dahje ohcama. Loggafiilla lean manuálalaččat dihtoris analyseren virolaš cealkagiiguin (eŋg. *regular expressions*). Analyserenbarggus lean maiddái ávkkástallan giellateknologalaš reaidduin, earret eará lean geavahan morfologalaš analysáhtoriid. Mun lean loggafiillaid analyseren sihke kvantitatiivvalaččat ja kvalitatiivvalaččat.

Dán oasis lean čilgen mu dutkanbarggu metoda ja materiála. Boahte kapihttalis mun buvttán ovdan materiála guorahallama bohtosiid ja analysa.

5 Bohtosat

Dán kapihttalis mun čilgen Neahttagisániid davvisámi-dáru ja dáru-davvisámi sátnegirjiid duohta geavaheami. Nugo čilgejuvvon materiálakapihttalis, de geahčan guovttelágan loggafiillaid. Nubbi čájeha guđe sániid geavaheaddjit lea ohcan sátnegirjjiis, ja nubbi fas čájeha makkár liŋkkaid geavaheaddjit muđui leat deaddilan neahttasiiddus, nugo sojahanparadigmaid rahpat, mannat viidáseappot teakstačoakkáldahkii, ja deaddilaste teavsttas funkšuvnna geavaheapmi.

Álggos čájehan muhtun loguid mat sáhttet čuvgehit Neahttagisániid dávvisámi-dáru ja dáru-davvisámi sátnegirjji geavaheami. Dasto analyseren loggafiillaid dieđuid gielladieđalaččat ja čiekŋudan muhtun osiide.

5.1 Sátnegirjeohcamat

Mun lean guorahallan ovtta jagi sátnegirjegeavaheami ja mu guorahallanáigodat lea skábmamánu 1. beaivvi 2018 rájes gitta golggotmánu 31. beaivái 2019. Dán áigodagas leat oktiibuot 1 613 687 sátnegirjeohcama, ja gaskamearalaččat sátnegirjjiin lea ohccojuvvon 4 421 geardde beaivválaččat. Go geahččá mo dát logut juohkásit daid iešguđetge sátnegirjiide, de oaidná ahte lea davvisámgiela-dárogiela sátnegirji mii lea eanemusat geavahas, ja dárogiela-davvisámegiela sátnegirjji čuovvu das njuolga maŋis ja unnimus ohcamat leat toleránta sátnegirjeveršuvnnas, geahča tabealla 2. Tabealla 2 čájeha mo ohcamat juohkásit daidda iešguđetge sátnegirjiide guorahallanáigodagas.

Tabealla 2. Daid iešguđetge sátnegirjiid sátnegirjeohcamat guorahallanáigodagas.

Sátnegirji	Absoluhtta ohcamat	Relatiiva (%)	Gaskamearalaš beaivválaš ohcamat
Davvisámegiela-dárogiella (smenob)	873 487	54,1 %	2 393
Dárogiella-davvisámegiella (nobsme)	622 574	38,6 %	1 706
Toleránta davvisámegiella-dárogiella (SoMenob)	114 011	7,1 %	312
Toleránta dárogiella-davvisámegiella (nobSoMe) ⁸	3 615	0,2 %	10

⁸ Toleránta dárogiela-davvisámegiela veršuvdna lea teknihkalaš feaila. Teknihkalaš feaila dihte vuogádat muhtun áigodaga lea sádden geavahedjjiid toleránta dárogiela-davvisámegiela veršuvdnii, vaikko rievtti mielde livččii galgan sáddet dárogiela-davvisámegiela veršuvdnii. Geavahanlogga maŋemus ohcan dán veršuvnnas lei suoidnemánus, juoga mii orru čájehame ahte dát teknihkalaš feaila divvojuvvui dalle. Mun lean váldán dáid loguid ja dieđuid mielde guorahallamii go maddái dát ohcamat sáhttet addit miellagiddevaš dieđuid dan birra maid olbmot ohcet neahttasátnegirjjiis. Nuppe

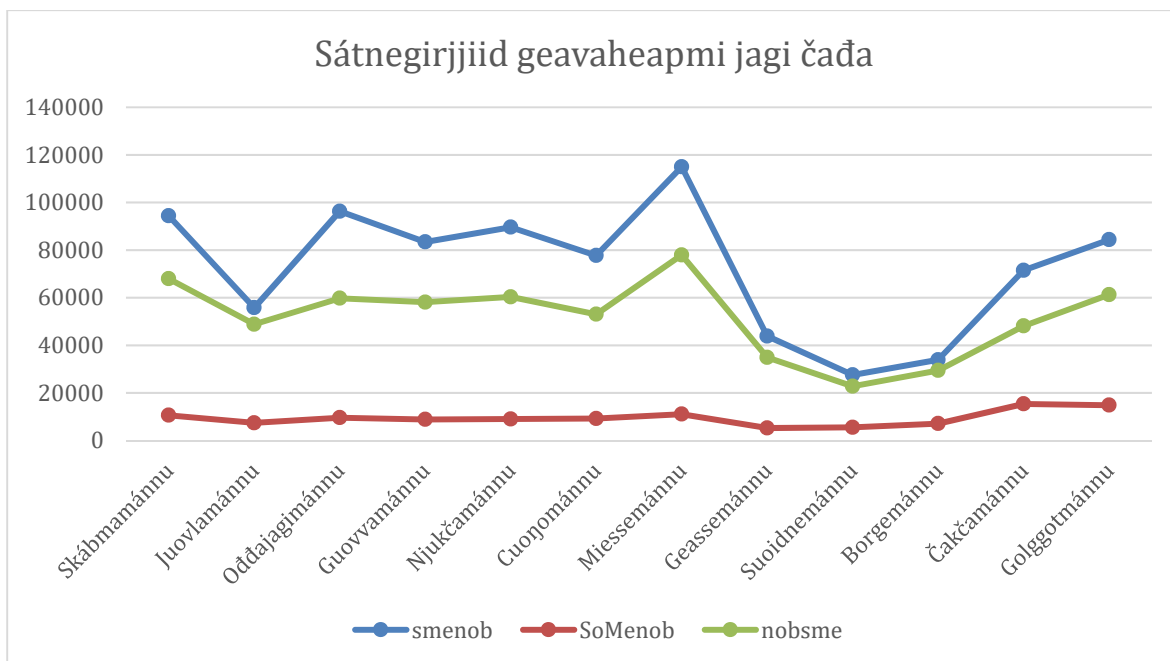
Ohcamat oktiibuot	1 613 687	100 %	4 421
-------------------	-----------	-------	-------

Tabeallas oaidnit ahte badjel bealli (54,1 %) ohcamiin mat leat mielde mu guorahallamis, leat dahkkon davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis. Jus časká oktii sihke dábálaš davvisámegiela-dárogiela ja toleránta davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiid, de leat badjel 60 % ohcamiin dahkkon dán sátnegirjjiin. Vuollelaš 40 % ohcamiin leat dahkkon dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiis.

Sátnegirjeohcamin oaivvildan juohke ohcanhámi mii ohccojuvvo sátnegirjjiis, ja dat sáhtta leat ođđa ohcanhápmi mii ohccojuvvo ohcangiئتis dahje ahte deaddila lemmai mii maiddái lea liŋka maid sáhtta deaddilit ja mii čatná sátnegirjeartihkkaliid oktii. Neahttagisánit-sátnegirjjiin leat buot lemmat maiddái liŋkkat maid sáhtta deaddilit ja oažžut eanet dieđuid lemman birra. Maiddái dát liŋkadeaddileamit registrerejuvvojit sierra ohcamin.

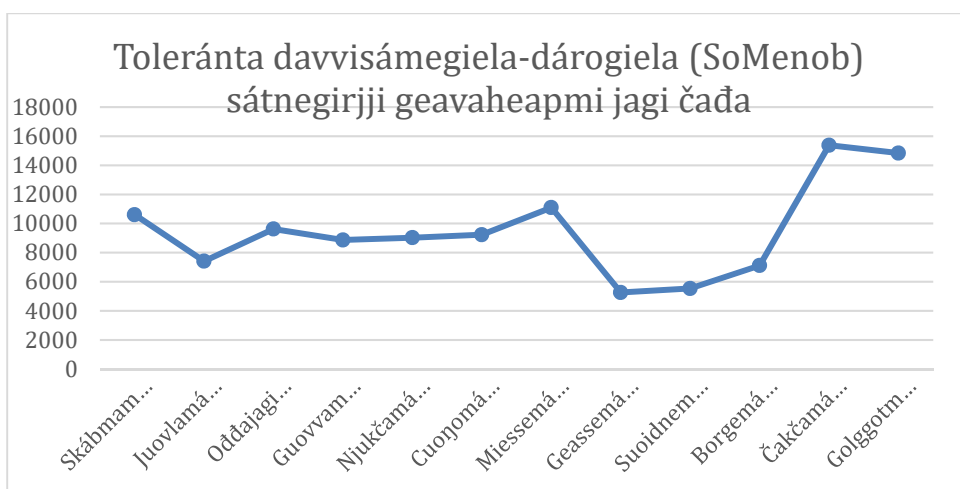
Sátnegirjegeavaheapmi variere ollu mánuš mánnui jagi čađa, ja muhtun áigodagaid geavahuvvojit sátnegirjjiit eambo go eará áigodagaid. Govus 2 čájeha mo sátnegirjegeavaheapmi variere mánuš mánnui jagi čađa guorahallanáigodagas. Govvosis mearkkaša *smenob* lea davvisámegiela-dárogiela dábálaš sátnegirjji. *SoMenob* lea davvisámegiela-dárogiela toleránta sátnegirjeversuodna. Oanádus *nobsme* lea dárogiela-davvisámegiela sátnegirji.

dáfus ii leat sáhka stuora loguin, leat oktiibuot 3615 ohcama mat dahket dušše 0,2 % buot ohcamiin mat lea dahkkon guorahallanáigodagas.

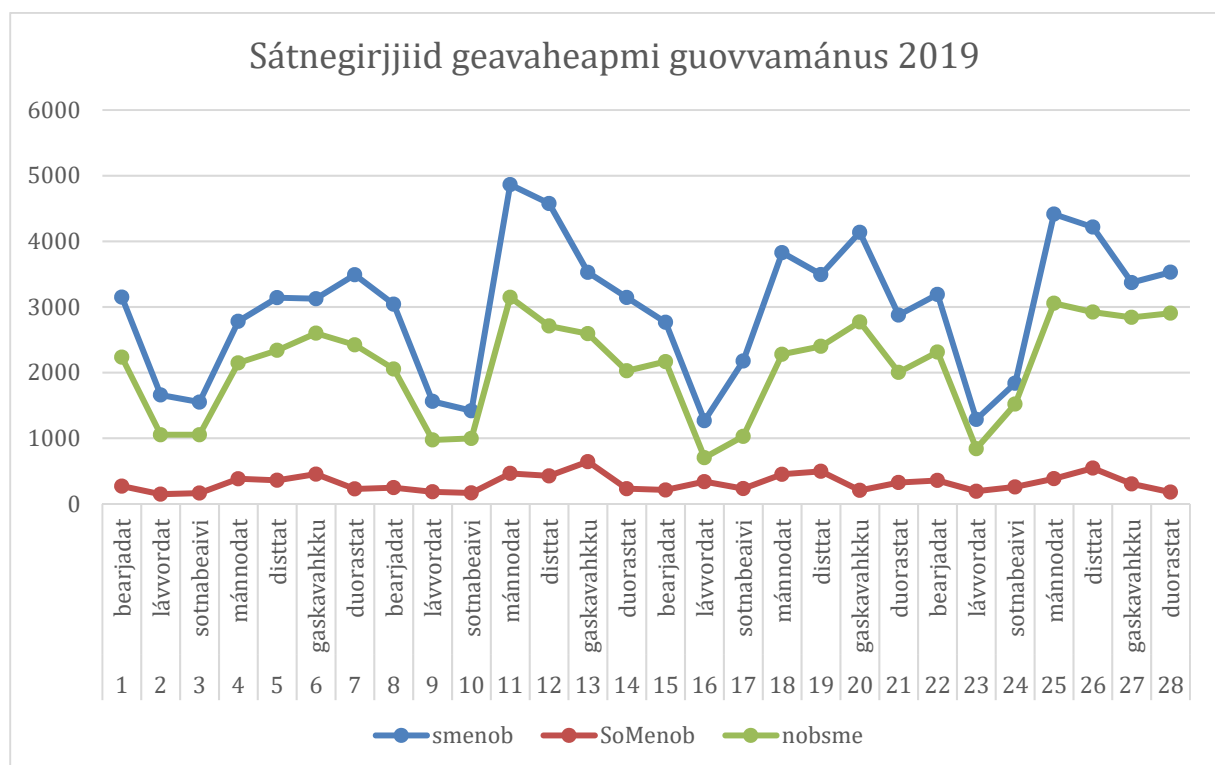
Govus 2. Sátnegirjegeavaheapmi mánuid mielde guorahallanáigodagas. Smenob lea davvisámegiela dábálaš sátnegirji. SoMenob lea davvisámegiela toleránta sátnegirjeversuodna. Nobsme lea dárogiela sátnegirji.

Govus 2 čájeha mo sátnegirjiid geavaheapmi molsašuddá mánuid mielde. Sátnegirjiid geavahuvvojit eanemusat čakčamánnus skábmamánnui, ja ođđajagimánnus miessemánnui. Mearkkašahtti lea ahte sátnegirjiid geavahuvvojit eanemusat miessemánnus. Vejolaš čilgehus dasa sáhtá leat ahte miessemánnus lea sihke universitehtain ja vuoddoskuvllain eksámenáigodat, ja dat soaitá leat čilgehus dasa ahte sátnegirjiid geavahuvvojit ollu dan mánus. Geasi áigge ja juovlamánnus eai geavahuvvo sátnegirjiid seamma ollu go muđui, ja suoidnemánnus lea sátnegirjiid unnimus ohcamat.

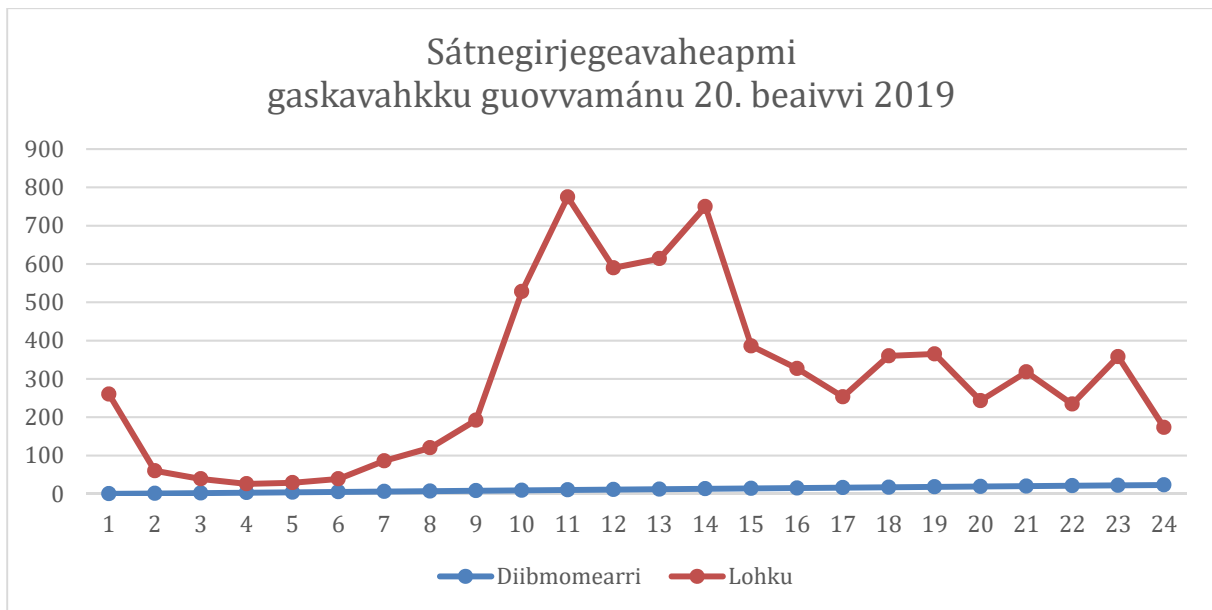
Govus 3. Toleránta davvisámegiela-dárogiela (SoMenob) sátnegirjiid geavaheapmi guorahallanáigodagas.

Davvisámegiela-dárogiela toleránta (SoMe-nob) sátnegirjji geavahus čájeha veahá earálágan minstara, geahča govvosa 3. Toleránta sátnegirjjiis leat ollu unnit ohcamat go dábálaš davvisámegiela-dárogiela ja dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiin, ja dan dihte čájehan sierra govvosis 3 mo dan ohcamat juohkásit jagi čađa. Dán sátnegirjjiis leat suoidnemánus eanet ohcamat go geassemánus goas leat unnimus ohcamat. Vejolaš čilgehus dása lea ahte suoidnemánus lea oallugiin luopmu, ja nu geavahit mátketelefovna eanet, maiddái dalle go ohcet sátnegirjjiis. Toleránta sátnegirjjiis leat maid mearkkašahtti eanet ohcamat maŋjel geasi go daid mánuid mat leat ovdal geasi.

Govus 4. Sátnegirjjiid geavaheapmi guovvamánus 2019.

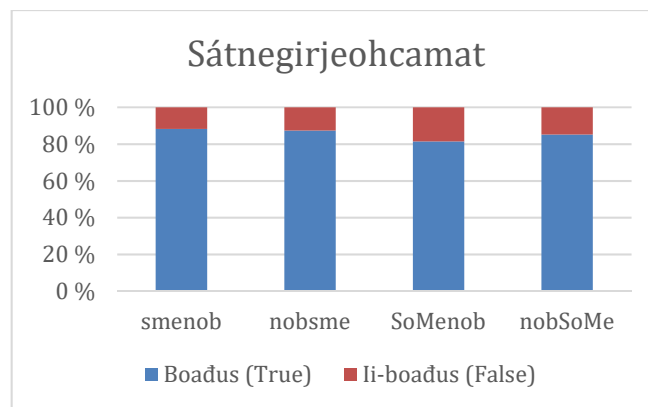
Govus 4 čájeha sátnegirjjiid geavaheami guovvamánus. Govvosis oaidnit ahte sátnegirjjiit maid mun guorahalan, geavahuvvojit eanemusat árgabeivviid mánnodagas bearjadahkii. Vahkkoloahpaid leat unnit ohcamat. Ovdamearkka dihte ohccojuvvo davvisámegiela-dárogiela neahttasátnegirjjiis ohccojuvvo lagabui 3000 geardde dahje badjel mánnodagas bearjadahkii, ja vahkkoloahpaid lávvordaga ja sotnabeivvi njiedjá dát lohku gaskal 1000 ja 2000 ohcamii. Seamma sullasaš variašuvvna sátnegirjegeavaheamis vahkku čađa leat maiddái eará dutkamat čájehan, nugo Bergenholtz ja Johnsen (2005: 125) geat leaba dutkan ovttagiela dánsskagiela neahttasátnegirjji geavaheami ja Hult (2017: 134) gii lea guorahallan ruotagiela oahpahalli-sátnegirjji Lexin-geavaheami.

Govus 5. Sátnegirjegeavaheapmi gaskavahku guovvamánu 20. b. 2019.

Sátnegirjjiin ohccojuvvojit eanemus sánit beaivet. Govus 5 čájeha mo sátnegirjegeavaheapmi molsašuddá beaivvi mielde. Dán govvosis leat buot sátnegirjjiid maid guorahalan, časkon oktii. Govvosis oaidnit ahte ohccojuvvo ollu sátnegirjjiin gaskal diibmu 10 ja 14 beaivet. Dan áigodagas leat badjel 500 ohcama diimmus. Dat čájeha ahte sátnegirji geavahuvvo viššalit dábálaš bargo- ja skuvlaáiggis. Mañnelgaskabeaivvi njiedjá sátnegirjegeavaheapmi, ovdal go fas lassána eahketbeallái. Mañnelgaskabeaivvi ja eahkeda mielde leat sátnegirjjiin gaskal 200 ja 400 ohcama. Ihkku leat unnán sátnegirjeohcamat. Ihkku njiedjá sátnegirjegeavaheami ja gaskal diibmu 2 ja 6 lea vuollet 100 ohcama diimmus.

Nugo materiálakapihttalas lean čilgen, de sáhttet leat guovttelágan bohtosat go ohcá Neahttagisániid sátnegirjjiin. Ohcanhápmi juogo addá bohtosa ja čujuha lemmai dahje ii atte bohtosa ja bohtá diehtu ahte sátni ii gávdno. Loggafiila čájeha leago sátnegirjegeavaheaddji ožžon bohtosa vai ii go lea ohcan muhtun ohcanhámi sátnegirjjiis. Geavahanloggas leat bohtosat merkejuvvon *True*. Jus ohcanhápmi ii atte bohtosa iiige fála jorgalusa, de merkejuvvo dat ohcan *False* geavahanloggas. Govus 6 čájeha man stuora oassi ohcamiin addá bohtosa ja man stuora oassi ohcamiin ii atte bohtosa, ja mo dát sátnegirjeohcamat juohkásit daid iešguđetge sátnegirjjiid gaskkas. Govvosis oaidnit ahte eanaš sátnegirjeohcamat addet bohtosa.

Govus 6. Sátnegirjeohcamiid bohtosat.

Tabella 3 čájeha dárkileappot makkár logut lea govvosa 6 duohken. Tabellas 3 bohtet ovdan sihke absoluhtta ja relatiiva logut das man ollu sátnegirjeohcamat addet bohtosa ja man ollu ohcamat eai atte bohtosa, ja mo dát logut leat juohkásan daidda iešguđetge sátnegirjiide maid guorahalan dán čállošis.

Tabella 3. Daid iešguđetge sátnegirjiid sátnegirjeohcamat mat leat addán bohtosa ja mat eai leat addán bohtosa.

Tiipa	Davvisámegiela-dárogiela (smenob)		Dárogiela – davvisámegiela (nobsme)		Toleránta davvisámegiela-dárogiela (SoMenob)		Toleránta dárogiela-davvisámegiela (nobSoMe)	
	Absoluhtta	Relatiiva	Absoluhtta	Relatiiva	Absoluhtta	Relatiiva	Absoluhtta	Relatiiva
Boadus (True)	770 798	88,2 %	543 603	87,3 %	92 895	81,5 %	3 079	85,2 %
Ii-boadus (False)	102 689	11,8 %	78 971	12,7 %	21 116	18,5 %	536	14,8 %
Oktiibuot	873 487	100 %	622 574	100 %	114 011	100 %	3 615	100 %

Tabellas 3 oaidnit ahte olles 88,2 % ohcamiin mat leat dahkkon dábálaš davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis, leat addán bohtosa. Davvisámegiela-dárogiela sátnegirji leage dat sátnegirji mas lea alimus deaivanproseanta, nappo eanemus ohcamat mat addet bohtosa. Maiddái dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiis lea alla ohcanlohku mii lea addán bohtosa, ja olles 87,3 % dán sátnegirji ohcamiin leat addán bohtosa. Nuppe dáfus birrasiid juohke ovccát ohcan dán sátnegirjiin ii atte bohtosa.

Juohku bohtosiid ja ii-bohtosiid gaskkas lea oalle jámma sátnegirjiid gaskkas. Eanas ohcamat sátnegirjjiis addet bohtosa, ja badjel 87 % ohcamiin sihke davvisámegiela-dárogiela ja dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiis leat addán bohtosa. Toleránta veršuvnna logut leat veahá vuollelis, ja dán sátnegirjjiis leat badjelaš 81 % ohcamiin addán bohtosa. Dát mearkkaša ahte juohke ovccát ohcan davvisámegiela-dárogiela ja dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiis ii atte bohtosa, ja juohke gávccát ohcan toleránta veršuvnnas ii atte bohtosa.

Go lea sáhka toleránta sátnegirjeveršuvnnain, de leat logut veahá vuollelis. Birrasiid juohke gávccát ohcan toleránta davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis ii leat addán bohtosa. Ohcamiin mat leat dahkkon davvisámegiela-dárogiela toleránta veršuvnnas, leat 81,5 % addán bohtosa. Dát lohku lea nappo 6,7 proseantapoeanja vuollelis go dábálaš davvisámegiela-dárogiela proseantalohku. Dát erohus lea miellagiddevaš, go galggašii jáhkkit ahte logut livčče nuppe láhkai, namalassii ahte toleránta sátnegirji fálašii dávjjibut bohtosa go dábálaš, ii-toleránta veršuvdna, go toleránta veršuvdna fállá maiddáii bohtosa ohcamiidda gos eai geavahuvvo sámegeiela bustávat, ovdamearkka dihte ii gáibiduvvo ahte earuha a ja á. Mo dáid loguid dasto sáhtášii čilget? Čilgehus dása soaitá leat ahte leat guovttelágan geavaheaddji-oavkkut mat geavahit dábálaš ja toleránta veršuvnna. Leago nu ahte nuorat buolva geavaha mátketelefovna sátnegirjjiis ozadettiin, ja nu ohcet toleránta veršuvnnas, go fas hárvánan sámegeielgeavaheaddjit geavahit dihtora go ohcet sátnegirjjiis? Jus sátnegirjji geavaha mátketelefovna bokte, de manná automáhtalaččat toleránta sátnegirjái. Nuppe dáfus sáhtta gal maiddáii válljet toleránta veršuvnnas ohcat go geavaha dihtora.

Nugo lean ovdalaččas čilgen, de leat teknihkalaš siva geažil maiddáii dáhphuvvan ohcamat toleránta dárogiela-davvisámegiela veršuvnnas. Lean iežan guorahallamii válljen váldit mielde ohcamiid mat leat dáhphuvvan dán sátnegirjjiis, go mu mielas lea dehálaš čalmmustahttit duohta ohcamiid mat leat dahkkon sátnegirjjiis. Mun čilgen eanet daid ohcamiid go guorahalan ohcamiid mat addet bohtosiid ja ohcamiid mat eai atte bohtosiid.

Bergenholtz ja Johnsen (2005: 125) leaba guorahallan dánskka ovttagielat neahttasátnegirjji geavahanlogga. Guorahallan čájeha ahte 80,5 % ohcamiin dán sátnegirjjiis adde bohtosa ja 19,5 % ohcamiin eai addán bohtosa. Sudno guorahallanáigodat lea 465 beaivvi, mii lea seamma go jagi ja 3 mánu. Dan áigodagas ledje dán sátnegirjjiis 1 016 960 ohcama. Dán sátnegirjji logut leat ollu unnit go Neahttagisániid davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela logut ovttá jagi áigodagas. Sudno dutkan lea dahkkon badjel 14 jagi áigi ja soai čálliba ahte neahttasátnegirjjiid geavaheapmi lea lassáneame ja dán lassáneami oaidná jagis jahkái. Lea almmatge mearkkašahtti ahte Neahttagisániid davvisámegiela sátnegirjjiin leat nu ollu ohcamat go leat. Maiddáii go jurddaša potenciála geavaheddjiid logu. Man ollu sámegeielagat leat dánskagiela ektui? Jus buohtastahtta Neahttagisániid loguid veahá odđaset loguiguin, de oaidná almmatge ahte das davvisámegiela sátnegirjjiin leat ollu ohcamat potenciála geavaheddjiid ektui.

Dán rádjai lean mun hupman sátnegirjegeavaheami birra, ja man ollu ohcamat leat sátnegirjjis. Naba sátnegirjegeavaheaddjit? Leago loggafiilla vuodul vejolaš gávnnaht galle ovttaskas geavaheaddji leat ohcan sátnegirjjis? Ovttaskas geavaheaddjin oaivvildan ovttaskas olbmo gii lea geavahan sátnegirjjis. Loggafiillas leat dieđut guđe ip-čujuhushas ohcamat leat dahkkojuvvon. Ip-čujuhushas (eng. *Internet Protocol address*) lea nummar mii juhkkajuovvo dihtorovttadagaide mat goallstit iežaset internehttii. Ip-čujuhushasat sáhttet leat juogo stáđđásat dahje rievddadeaddji. Lea dábálaš ahte priváhta olbmui leat rievddadeaddji ip-čujuhushasat, ja interneahhtalágideaddji sáhtta prinsihpas sidjiide addit ođđa ip-čujuhushasa juohke háve go goallstit nehttii, muhto eambo dábálaš lea várra ahte ip-čujuhushas lonuhuvvo ovdamearkka dihte juohke jándora. Dán vuogi mielde ii sáhte ovtta ip-čujuhushasa čatnat dihto olbmui, ja mánga olbmo sáhttet maiddái áiggi badjel geavahit seamma ip-čujuhushasa. Fitnodagain leat dájvja stáđis ip-čujuhushasat ja geavahit seamma ip-čujuhushasa juohke háve go goallstit iežaset internehttii. (Wikipedia 2019b.) Finnmárkku fylkkagielladas juogadit ovdamearkka dihte buot bargit, buot oahppit ja buot guossit golbma sierra ip-čujuhushasa go leat interneahhtas fylkkagiellada neahhtafierpmádaga bokte (njálmmálaš diehtu Finnmárkku fylkkagiellada IT-hoavddas Ragnhild Evjen Angellis, telefonna bokte 5.12.19). Nu sáhttet leat badjel duhát geavaheaddji ovtta sierra ip-čujuhushasa duohken. Dat mearkkaša ahte lea hui problemáhtalaš geavahit ip-čujuhushasid go galgá meroštallat galle ovttaskas geavaheaddji leat ohcan sátnegirjjis, ja dan dihte lea veadjemeahttun loggafiilla vuodul gávnnaht galle ovttaskas geavaheaddji sátnegirjjis leat. Nuppe dáfus sáhttet ip-čujuhushasat addit juogalágan gova sátnegirjegeavaheamis. Guorahallanáigodagas leat 39 256 ovttaskas ip-čujuhushasa ohcan neahttasátnegirjjis. Ip-čujuhushas mii lea eanemusat ohcan sátnegirjjis, lea stáđis ip-čujuhushas mii lea čadnon stuora organisašuvdnii ja man duohken dasto leat mánga potenciála geavaheaddji. Dát ip-čujuhushas lea ohcan sátnegirjjis olles 86 183 gearde. Jónsdóttir ja Úlfarsdóttir (2016: 94) leaba loggafiillaid vuodul guorahallan islánddagiela-davviriikkaidgielaid ISLEX-neahttasátnegirjji geavaheami, ja soai cealkiba ahte dán neahttasátnegirjjis ledje 2015:s badjelaš 100 000 geavaheaddji. Mun lean e-poastta bokte jearran sudnos mii lea dáid geavaheaddjiloguid duohken, ja vástádussan lean ožžon ahte ip-čujuhushasat lea vuodđun dán lohku (e-poasta Þórdís Úlfarsdóttiris, 11.11.2019). Eará dutkamat, nugo Bergenholtz ja Johnsen (2005), eai leat geahččalan estimeret geavaheddjiid logu ip-čujuhushasid vuodul, juste dan dihte go dat leat nu eahpečielga logut. Sii leat baicca fokuseren sátnegirjeohcamiidda, nugo maiddái mun dagan dán čállošis.

Mun lean ávkkástallan ip-čujuhusein go láchčen geavahanlogga analyseremii. Mun sihkon buot ip-čujuhuseid maid sáhtten čatnat neahttarobohtaide. Vuohki mo dan dahken lei ahte sorterejin sátnegirjeohcamiid ip-čujuhuseid vuodul. Dát ip-čujuhuse mii lei eanemusat geavahuvvon bođii bajimussii listui. Dasto álgen bajimusas listtus iskat gosa ip-čujuhuseat gullet (whois vuogi mielde). Guorahallanáigodagas leat oktiibuot 39 256 ovttaskas ip-čujuhusea ohcan sátnegirjjiis. Davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis leat ohcan 25 837 sierra ip-čujuhusea. Lohku lea 24 445 sierra ip-čujuhusea dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiis. Toleránta sátnegirjjiis ges leat ohcan 12 124 ip-čujuhusea, ja dárogiela veršuvnnas fas 979 ip-čujuhusea. Logut čájehit ahte seamma ip-čujuhuseat leat ohcan máŋgga sátnegirjjiis, go logut badjálaset.

Dán oasis lean čájehan goas ja man ollu sátnegirjjiit geavahuvvojit. Sátnegirjjiit leat ollu geavahusea, ja stuora oassi sátnegirjeohcamiin dáhpáhuvvet skuvla- ja bargoaiggis. Stuorámuš oassi ohcamiin mat leat dahkkon sátnegirjjiin, badjel 80 %, leat addán bohtosa.

5.2 Ohcamat mat addet bohtosiid

Dán oasis mun guorahalan sátnegirjeohcamiid mat addet bohtosa. Álggos guorahalan davvisámegiela sátnegirjeohcamiid, ja de geahčan dárogiela ohcamiid.

5.2.1 Bivnuheamos davvisámegiela ohcanhámit

Nugo tabealla 3 čájeha bajábealde, de addet 88,2 % ohcamiin bohtosa davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis, ja 81,5 % ohcamiin addet bohtosa toleránta davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis.

Tabealla 4. Eanemus ohcon davvisámegiela ohcanhámit juhkkovuvvon sátneluohkáide.

Sátneluohkká	Dábálaš davvisámegiela-dárogiela (smenob)	Toleránta davvisámegiela-dárogiela (SoMenob)
Vearba	34	36
Substantiiva	9	5
Adjektiiva	2	1
Pronomen	3	5
Advearba	1	2
Partihkal/subjunkšuvdna	1	1
Oktiibuot	50	50

Tabealla 4 čájeha guđe sátneluohkáide bivnuheamos davvisámegiela ohcanhámit gullet. Tabealla 4 lea ráhkaduvvon tabealla 5 vuodul, mii čájeha 50 bivnuheamos davvisámegiela ohcanhámi. Eanemus dábálaš ohcanhápmi mii addá bohtosa sihke dábálaš ja toleránta davvisámegiela sátnegirjjiis, lea vearba infinitiivvas ja substantiiva nominatiivva ovttaidlogus.

Dát hámit leat seamma go vearbbaid ja substantiivvaid lemmahámit sátnegirjjis. Dáid dábálemos ohcanhámiid gaskkas leat maiddá adjektiivvat ja pronomenat mat leat vuodđohámis, ja muđui leat sojakehtes hámit nugo advearbbat ja jearaldatpartihkal/subjunkšuvdna. Dát hámit leat seamma go lemmahámit sátnegirjjis. Neahttagisániin sáhtá maid ohcat sojahuvvon hámit, muhto geavaheaddjit leat dattetge ohcan dáid sániid vuodđohámis. Sivva dasa soaitá leat ahte geavaheaddjit eai dieđe ahte sátnegirjjis sáhtá ohcat maiddá sojahuvvon hámiid dahje ahte geavaheaddjit leat hárijánan sátnegirjegeavaheaddjit geat dihtet ahte sátnegirjiin dábálaččat lea vuodđohápmi ohcanhápmi ja sátnegirjeartihkkala lemmahápmi. Neahttagisánit lea áidna sámegeiela sátnegirji mas sáhtá ohcat sojahuvvon hámiid.

Mun lean oppalaččat iskan man stuora oassi dábálaš sátnegirji buot lihkestuvvan ohcanhámiin leat sánit vejolaš vuodđohámis. 82 % ohcanhámiin mat addet bohtosa dábálaš sátnegirjjis⁹ leat vejolaš lemmahámis dahje vuodđohámis. Mun lean maid iskan man stuora oassi ollislaš teavsttas leat sánit vejolaš vuodđohámis. Lean dán oktavuodas iskan SIKOR čáppagirjjálašvuoda teakstačoakkáldaga¹⁰, ja dát iskkadeapmi čájeha ahte 34 % sániin ollislaš teavsttas leat vejolaš vuodđohámis ja 66 % leat sojahuvvon hámit. Dat mearkkaša ahte davvisámegeiela giellageavaheaddjit dávjjimusat deaivvadit sániid sojahuvvon hámiin davvisámegeiela teavsttain, muhto sátnegirjjis leat stuorámuš oassi ohcanhámiin vejolaš lemmahámis dahje vuodđohámis.

Tabeallas 5 leat 50 dábálemos ohcanhámi mat addet bohtosiid davvisámi-dáru dábálaš ja toleránta sátnegirjjis, ja lohku galle gearde dat leat ohccojuvvon guorahallanáigodagas. Tabeallas 5 oaidná ahte logi bivnuheamos ohcanhámi goappaš sátnegirjjis leat vearbbat. Dábálaš sátnegirjjis lea easka 16. sajis ohcanhápmi mii lea eará go vearba, ja dat lea pronomen *mii*. Toleránta sátnegirjjis lea substantiiva *eadni* 11. sajis. Dan 50 bivnuheamos ohcanhámi gaskkas leat buori muddui seamma ohcanhámit mat leat ohccojuvvon goappašat sátnegirjiin. Goappaš sátnegirjiin leat dáid ohcamiid gaskkas čuovvovaš substantiivvat:

⁹ In leat iskan man stuora oassi toleránta sátnegirji ohcamiin leat vuodđohámis, go oasi dán ohcanhámiin ii sáhte analyseret dábálaš morfologalaš analysáhtoriin stávenložžema geažil.

¹⁰ Čáppagirjjálašvuoda teakstačoakkáldagas dahje ficti-korpusas, mii lea kompilerejuvvon 2018-11-06, leat oktiibuot 487 239 sáni, ja 166 262 sáni leat vejolaš vuodđohámis. Dáin loguin leat dušše sánit mielde, mun lean váldán eret gaskkaid ja eará mearkkaid ovdal go isken man ollu sánit leat vuodđohámis.

mánná, beaivi, eadni, biila, beana. Dasa lassin leat dábálaš davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis ohccojuvvon njeallje eanet substantiivva go toleránta sátnegirjjiis, namalassii *girji, olmmoš, skuvla* ja *viessu*. Seamma vearbbat mat leat eanemusat ohccojuvvon goappaš sátnegirjjiin leat oktiibuot 30 vearbba, ja dat leat: *bargat, boahtit, borrat, dahkat, diehtit, fertet, galgat, geahččat, gullat, gávdnat, háliidit, ii, leat, liikot, lohkat, mannat, muitalit, oaidnit, oastit, oažžut, orrut, sáhhtit, vuodjit, vuolgit, váldit, vázzit, áigut, šaddat, čohkkát, čállit*. Leat njeallje vearbba mat leat ohccojuvvon dušše dábálaš sátnegirjjiis: *geavahit, oahppat, ráhkadit, álgit*. Toleránta sátnegirjjiis leat ohccojuvvon guokte eanet vearbba go dábálaš sátnegirjjiis, ja leat oktiibuot guhtta vearbba mat leat ohccojuvvon dušše toleránta sátnegirjjiis, namalassii *addit, beassat, goarrut, hupmat, juhkat, viehkat*. Adjektiivvaid ektui lea *buorre* goappaš sátnegirjjiid bivnnuheamos ohcamiid gaskkas, ja dasa lassin lea adjektiivva *čáppat* dábálaš sátnegirjji bivnnuheamos ohcamiid gaskkas. Pronomenat *mun, dat, mii* lea maiddái goappašiid sátnegirjjiid bivnnuheamos ohcamiid gaskkas ja dat leat vuodđohámis mii lea nominatiiva ovttaidlogus. Lassin dasa sáhhtá pronomen *mii* maiddái leat persovnnalaš pronomen vuosttašpersovnna mánggaidlogus. Oktasaš ohcamiid gaskkas leat maid sánit nugo *go, maid*. Dát ohcanhámit sáhhtet gullat mángga sátneluohkkái. *Go* lea sihke jearaldatpartihkal ja subjunkšuvdna (vuollálasti konjunkšuvdna) mii čatná oalgecealkagiid váldoalkagii. *Maid* lea sihke advearba, ja relatiiva, indefinihtta ja interrogatiiva pronomena akkusatiiva ovttaidlogu hápmi dahje akkusatiiva/genetiiva mánggaidlogu hápmi. Pronomenat *don* ja *ieš*, ja advearba *gal* leat bivnnuheamos ohcanhámis gaskkas dušše toleránta sátnegirjjiis.

Tabealla 5. 50 bivnnuheamos davvisámegiela ohcanhámi mat leat addán bohtosa dábálaš ja toleránta sátnegirjjiis.

Nummar	Davvisámegiella-dárogiella (smenob)		Toleránta davvisámegiella-dárogiella (SoMenob)	
	Ohcanhápmi	Frekveansa	Ohcanhápmi	Frekveansa
1	leat	4796	leat	876
2	boahtit	2826	boahtit	468
3	mannat	2481	gávdnat	323
4	sáhhtit	2366	oažžut	322
5	oažžut	2293	mannat	312
6	vuolgit	1859	vuolgit	308
7	bargat	1858	áigut	220
8	šaddat	1837	borrat	219
9	áigut	1837	galgat	201
10	orrut	1797	sáhhtit	200
11	galgat	1792	eadni	198
12	borrat	1751	fertet	192
13	oaidnit	1694	mii	178
14	vázzit	1559	buorre	174
15	vuodjit	1553	orrut	168

16	mii	1515	muitalit	165
17	lohkat	1454	ii	165
18	olmmoš	1452	juhkat	160
19	čállit	1432	bargat	160
20	dat	1407	oaidnit	159
21	mánná	1356	mun	157
22	fertet	1350	lohkat	153
23	háliidit	1292	beana	150
24	buorre	1270	dat	149
25	diehtit	1211	vuodjit	145
26	váldit	1198	háliidit	142
27	ii	1122	gullat	142
28	liikot	1120	vázzit	138
29	geahččat	1094	diehtit	136
30	skuvla	1087	beaivi	133
31	beaivi	1084	váldit	129
32	mun	1077	goarrut	129
33	muitalit	1076	čállit	128
34	oahppat	1060	ieš	124
35	čohkkát	1051	oastit	121
36	eadni	1051	beassat	120
37	girji	1047	don	119
38	biila	1033	šaddat	117
39	beana	1016	hupmat	116
40	gullat	1015	gal	115
41	álgit	1014	go	111
42	maid	998	maid	110
43	oastit	968	biila	109
44	ráhkadit	937	viehkát	107
45	viessu	924	geahččat	106
46	go	899	dahkat	106
47	dahkat	899	mánná	105
48	gávdnat	898	liikot	103
49	čáppat	895	čohkkát	102
50	geavahit	876	addit	99

Dan 50 eanemus ohccojuvvon ohcanhámi gaskkas leat dábálaš sátnegirjjiis 34 vearbba ja toleránta sátnegirjjiis fas 36 vearbba. Buot vearbbat leat infinitiivvas mii lea vearbba vuodđohápmi ja vearbbaid sátnegirjeartihkkaliid lemmahápmi. Ohcanhápmi mii lea eanemusat ohccojuvvon goappaš sátnegirjjiin, lea *leat*. *Leat* lea ohccojuvvon badjel 40 % geardde eambo go nummar guokte goappaš listtuin, mii lea *boahtit*.

Manne lea *leat*-vearba nu ollu ohccojuvvon? *Leat*-vearba sáhtá cealkagis doaibmat sihke váldovearban ja veahkkevearban. Váldovearban cealkagis *leat*-vearba sáhtá leat sihke

kopulavearban¹¹ ja váldovearban lokatiiva *leat*-cealkagiin¹² ja biehttanráhkadusain. Veahkkevearban *leat* doaibmá perfeaktaráhkadusain ja aktio essiivaráhkadusain. *Leat*-vearbbas lea nappo viiddis funkšuvdna.

Daid eanemus ohcon vearbaid gaskkas mat leat ohccojuvvon goappaš sátnegirjiin, leat 30 vearbba, ja daid gaskkas leat biehttanvearba *ii* ja dábálaš modála veahkkevearbbat nugo *fertet*, *galgat*, *sáhhtit*, *áigut*, *šaddat*. Muđui leat eanas vearbbat bárrastávvalvearbbat *–at* ja *–it* vearbbat, ja bárahistávvalvearbbat *háliidit* ja *muitalit*. Kontráktavearbbat lea guokte earret modálavearbba *fertet*, namalassii *liikot* ja *čohkkát*.

Vearbbat mat leat dušše dábálaš sátnegirji eanemus ohcon vearbaid gaskkas, leat guokte bárahisstávvalvearbba, namalassii *geavahit* ja *ráhkadit*, ja guokte bárrastávvalvearbba, namalassii *oahppat* ja *álgit*.

Vearbbat mat leat dušše toleránta sátnegirji eanemus ohcon vearbaid gaskkas, leat guhtta bárrastávvalvearbba *addit*, *beassat*, *goarrut*, *hupmat*, *juhkat* ja *viehkat*.

5.2.2 Eanemus ohcon dárogiela ohcanhámit

Nugo tabealla 2 čájehii, de addet 87,3 % ohcamiin dárogiela-davvisámegiela sátnegirjiiis bohtosa, ja 85,2 % ohcamiin toleránta dárogiela-davvisámegiela sátnegirjiiis. Tabeallas 7 leat 50 eanemus ohcon ohcanhámit dábálaš ja toleránta dárogiela-davvisámegiela sátnegirjiiis. Eanemus ohcon ohcanhámit gaskkas leat máŋga sojahuvvon vearahámi, nugo *er*, *kan*, *skal*, *har*, *vil*, *var*. Dát hámit leat vearbba preseansahámit. Dat lea veahá mearkkašahtti. Dárogielas

¹¹ *Leat*-vearba kopulavearban čatná oktii cealkaga subjeavtta ja predikatiivva, ja de lea kongrueansa cealkaga subjeavtta ja vearbasojaheami gaskkas, omd. *mun lean nieida*, *moai letne skuvlamánát*, *mii leat lihkolaččat*. *Leat*-vearba kopulavearban vástida dárogiela *være*-vearbba kopulamearkkašupmái (*jeg er en jente*, *vi er skoleelever*, *vi er lykkelige*).

¹² Lokatiiva *leat*-ráhkadusat čilgejit ahte muhtumis lea juoga (oamasteapmi) dahje ahte juoga lea gos nu dahje oassin mas nu (eksistensialacealkagat). Dáin ráhkadusain lea dat gii oamasta juoidá dahje dat gos juoga lea, lokatiivvas ja *leat*-vearba ges lea goalmmát persovvna ovttaidlogus dahje mánggaidlogus, das gitta oamastago dahje gávdnogo okta dahje eanet dinga, omd. *mus lea mánná*, *mus leat guokte máná*, *skuvllas lea vuojadanhálla*, *lávus leat guokte duolji*. *Leat*-vearba dáin ráhkadusain vástida dárogiela *ha*-vearbba oamastanmearkkašupmái (*jeg har et barn*, *jeg har to barn*) ja dain ráhkadusain mat čilgejit dan gos juoga lea, vástida *leat*-vearba maiddá dárogiela *være*-vearbba eksistensiala mearkkašupmái (*skolen har svømmehall / i skolen er der svømmehall*, *lavvoen har to reinskinn / i lavvoen er det to reinskinn*).

leat ollu unnit vearbasojahanhámit go sámegielas. Finihttahámit lea vearbain golbma, namalassii dálááigi, vássánaigi ja gohččunhápmi, ja buot persovnnain lea seamma hápmi. Dárogiela sátnegirjiid vearbaid lemmahápmi lea infinitiiva, ja nu lea maid buori muddui Neahttagisániin (leat muhtun vearbaid main lemmahápmi lea preseansa). Nugo ovdal namuhuvvon, de sáhtta Neahttagisániin maiddá ohcat sojahuvvon hámiid, ja dát guoská maid dárogiela sániide. Ovttagielat girjedárogiela sátnegirjis Bokmålsordbokas¹³ ii leat vejolaš ohcat vearbaid sojahanhámiid, muhto sátnegirji evttoha vejolaš lemma jus ohcanhápmi ii iešalddis leat lemma sátnegirjis. Ovdamearkka dihte jus ohcá *er* Bokmålsordbokas, de oažžu boadusin ahte *Er* lea erbium kemalaš symbola, ja sátnegirji ii evttot eanet vejolaš lemmaid maid hápmi ohcanhápmi sáhtášii leat. Jus ohcá *var*, de oažžu boadusin ahte *var* ii leat lemma dán sátnegirjis, muhto soaittát ohcame muhtun eará lemma hámi, ja de evttoha lemmaid main lea dakkár hápmi, earret eará *være*.

Tabella 6. Eanemus ohcon dárogiela ohcanhámit juhkkajuvvon sátneluohkáide.

Sátneluohkká	Dárogiella-davvisámegiella (nobsme)	Toleránta dárogiella-davvisámegiella (nobSoMe)
Vearba	18	22
Substantiiva	3	3
Adjektiiva	1	4
Pronomen	1	3
Advearba	3	2
Preposišuvdna	3	1
Subjunkšuvdna	1	-
Homonyma sátneluohkát	20	15
Oktiibuot	50	50

Tabellas 6 oaidná ahte dárogiela sátnegirjis gullet bivnuheamos ohcamat ollu eambbo sátneluohkáide go davvisámegiela bivnuheamos ohcamat. Ohcanhámit mat sáhttet gullet eanet go ovttá sátneluohkkái, leat maid eambbo dárogielas go sámegielas, ja dárogiella-davvisámegiela dábalaš sátnegirji ohcamiid gaskkas lea dat stuorámuš joavku masa gullet olles 20 ohcanhámi. Toleránta sátnegirji lohku lea 15.

¹³ Bokmålsordboka lea ovttagielalaš girjedárogiela sátnegirji, man sojahanhámit ja čállinhámit čuvvot čállingiela norpmat. Bergena universitehtas ja Norgga giellaráđis lea ovdasvástádus sátnegirjái (*Bokmålsordboka*).

Tabella 7. 50 eanemus ohcon dárogiela ohcanhámit mat leat addán bohtosa.

Nummar	Dárogiella-davvisámegiella (nobsme)		Toleránta dárogiella-davvisámegiella (nobSoMe)	
	Ohcanhápmi	Frekveansa	Ohcanhápmi	Frekveansa
1	er	1537	er	68
2	se	1236	tenke	18
3	kan	1233	stor	17
4	gå	1232	komme	17
5	få	1159	skulle	16
6	for	1151	gå	16
7	som	1145	høre	15
8	skal	1122	spise	14
9	bli	1077	se	14
10	har	1072	hjem	14
11	det	1048	god	13
12	på	971	bo	13
13	med	938	ikke	12
14	være	860	for	12
15	samisk	855	dag	12
16	til	851	ville	11
17	komme	835	takk	11
18	reise	819	snakke	11
19	mange	809	sette	11
20	spise	802	kunne	11
21	snakke	800	kjøre	11
22	ikke	800	hverandre	11
23	kjøre	764	du	11
24	lære	751	hjemme	10
25	vil	748	dra	10
26	dra	735	arbeide	10
27	noen	708	være	9
28	bruke	691	ta	9
29	når	687	så	9
30	om	675	jeg	9
31	så	669	hus	9
32	etter	669	få	9
33	fin	667	fortelle	9
34	kanskje	666	bil	9
35	hjem	660	tre	8
36	fordi	659	steike	8
37	av	657	snill	8
38	lage	649	skole	8
39	dag	648	reise	8
40	jeg	639	oppfille	8
41	andre	608	lese	8
42	også	605	lage	8
43	kunne	605	gjøre	8
44	venn	604	flink	8
45	barn	602	vise	7
46	de	597	vann	7
47	familie	594	til	7
48	i	593	søster	7

49	var	591	smør	7
50	skulle	589	skrive	7

Bivnnuheamos dárogiela ohcanhápmi lea *er* 'leat'. *Er* lea dárogiela vearbba *være* preseansa hápmi. *Er* ohcanhápmi čujuha *være* sátnegirjeartihkkalii man sámegiela ekvivalenteant lea *leahkit* dárogiela-sámegiela sátnegirjjiis. Jus deaddila *leahkit* lemmai, de oažžu *leat*-vearbba sojahanparadigma. Dasa lassin lea *er* sierra lemman ja sátnegirjeartihkalin dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiis. Ekvivalenteant fállujuvvojit *leat*-vearbba 49 sojahan hámi dálááiggiis buot loguin ja persovnnain indikatiivvas, imperatiivvas, konditionálas ja potentiálas, ja dasa lassin *leat* vel máŋga bálddalas hámi.

Jus deaddila *leat*-lemmai, de oažžu *leat*-vearbba sojahanparadigma. Jus deaddila *leahkin* lemmai *er*-hámi vuolde, de oažžu *leat*-sojahanparadigma lassin *leahkin* (substantiiva) paradigma ja *leahki* (substantiiva) paradigma. Ovdamearkacealkagiid vuolggasadji lea *leat*-vearba. Dárogiela *være* vearba ekvivalenteant lea álohii sámegiela *leat*, muhto sámegiela *leat*-vearbba dárogiela ekvivalenteant sáhtta *leat* sihke *være*-vearba ja *ha*-vearba. Ii *leat* vuogas dušše jorgalit sátnegirjji, dat ferte váldit vuolggasaji gáldogielas. Ii *leat* nu álki go ahte jolvssusgiella šaddá gáldogiellan go dušše molsu dain saji.

18 ohcanhámi *leat* čielga vearbbat, ja dat *leat er, har, se, kan, vil, skal, bli, være, komme, spise, snakke, kjøre, gå, dra, bruke, lage, kunne, skulle*.

Čieža ohcanhámi mat lassin vearbajovkui sáhttet gullat eará sátneluohkkái: *få* (adjektiiva ja vearba infinitiivvas), *reise* (vearba, substantiiva), *lære* (vearba, substantiiva), *når* (advearba, vearba), *så* (vearba, advearba), *venn* (substantiiva, vearba), *var* (vearba, adjektiiva).

Golbma ohcanhámi *leat* čielga substantiivvat, ja dat *leat dag, barn, familie*.

Guhtta ohcanhámi *leat* substantiivvat ja lassin dasa sáhttet gullat eará sátneluohkáide: *for* (advearba, konjunkšuvdna, advearba, preposišuvdna, substantiiva), *samisk* (adjektiiva, substantiiva), *reise* (vearba, substantiiva), *lære* (vearba, substantiiva), *hjem* (advearba, substantiiva), *venn* (substantiiva, vearba).

Okta ohcanhápmi lea čielga adjektiiva: *fin*

Vihitta ohcanhámi *leat* adjektiivvat ja lassin dasa vel eará sátneluohkká: *få* (adjektiiva ja vearba infinitiivvas), *samisk* (adjektiiva, substantiiva), *mange* (adjektiiva, advearba,

determinatiiva demonstratiiva), *andre* (adjektiiviva, determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *var* (vearba, adjektiiviva).

Okta ohcanhápmi lea čielga pronomen: *jeg*

Njeallje ohcanhámi lea pronomena lassin maiddái eará sátneluohkká: *det* (determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *noen* (determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *andre* (adjektiiviva, determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *de* (determinatiiva demonstratiiva, pronomen),

Golbma ohcanhámi leat čielga advearbbat: *ikke, kanskje, også*.

Ovcci ohcanhámi leat lassin adverbii maiddái vejolaččat gullevaččat eará sátneluohkkái: *for* (advearba, konjunkšuvdna, preposišuvdna, substantiiva), *med* (preposišuvdna, advearba), *mange* (adjektiiviva, advearba, determinatiiva demonstratiiva), *når* (advearba, vearba), *om* (preposišuvdna, subjunkšuvdna, advearba), *så* (vearba, advearba), *etter* (preposišuvdna, advearba), *hjem* (advearba, substantiiva), *av* (preposišuvdna, advearba).

Golbma ohcanhámi leat čielga preposišuvnna: *på, til, i*.

Guhtta ohcanhámi sáhttet leat maiddái preposišuvdna lassin eará sátneluohkáide: *for* (advearba, konjunkšuvdna, preposišuvdna, substantiiva), *som* (preposišuvdna, subjunkšuvdna), *med* (preposišuvdna, advearba), *om* (preposišuvdna, subjunkšuvdna, advearba), *etter* (preposišuvdna, advearba), *av* (preposišuvdna, advearba).

Okta ohcanhápmi lea čielga subjunkšuvdna: *fordi*.

Guokte ohcanhámi sáhttet leat lassin eará sátneluohkkái maiddái subjunkšuvdna: *som* (preposišuvdna, subjunkšuvdna), *om* (preposišuvdna, subjunkšuvdna, advearba).

Okta ohcanhámi sáhttá leat lassin eará sátneluohkáide maiddái konjunkšuvdna: *for* (advearba, konjunkšuvdna, preposišuvdna, substantiiva),

Vihttá sátneluohká sáhttet lassin determinatiiva demonstratiivvaide maiddái gullat eará sátneluohkkái: *det* (determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *mange* (adjektiiviva, advearba, determinatiiva demonstratiiva), *noen* (determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *andre* (adjektiiviva, determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *de* (determinatiiva demonstratiiva, pronomen).

Muđui lea nu ahte dárogiela hámit lea eambo homonymat go sámeigiela ohcanhámit. Dás oaivvildan ahte dárogiela hámit sáhttet gullat máŋgga sátneluohtkái. Dábálaš dárogiela-davvisámeigiela sátnegirjjiis leat 20 ohcanhámi dan 50 bivnuheamos ohcanhámi gaskkas mat sáhttet gullat eanet go ovttá sátneluohtkái, toleránta veršuvnnas lea dát lohku 15.

Ovdamearkan dákkár homonymaide leat *få* (adjektiivá ja vearba infinitiivvas), *for* (advearba, konjunkšuvdna, preposišuvdna, substantiiva), *som* (preposišuvdna, subjunkšuvdna), *det* (determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *med* (preposišuvdna, advearba), *samisk* (adjektiivá, substantiiva), *reise* (vearba, substantiiva), *mange* (adjektiivá, advearba, determinatiiva demonstratiiva), *lære* (vearba, substantiiva), *noen* (determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *når* (advearba, vearba), *om* (preposišuvdna, subjunkšuvdna, advearba), *så* (vearba, advearba), *etter* (preposišuvdna, advearba), *hjem* (advearba, substantiiva), *av* (preposišuvdna, advearba), *andre* (adjektiivá, determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *venn* (substantiiva, vearba), *de* (determinatiiva demonstratiiva, pronomen), *var* (vearba, adjektiivá).

5.3 Ohcamat mat eai atte bohtosa

Dán oasis guorahalan daid dábálemos ohcamiid davvisámi-dáru sátnegirjjiin mat eai leat addán bohtosa guorahallanáigodagas, ja geavaheaddji lea ožžon dieđu ahte «Sátni xx ii gávdon». Mun lean dán oasis áiggi dáfus válljen guorahallat dušše davvisámeigiela ohcamiid mat eai atte bohtosiid, inge gieđahala dárogiela ohcamiid.

Tabella 8. Ohcamat mat eai leat addán bohtosa sátnegirjjiin.

	Davvisámeigiela-dárogiela (smenob)		Dárogiela – davvisámeigiela (nobsme)		Toleránta davvisámeigiela-dárogiela (SoMenob)		Toleránta dárogiela-davvisámeigiela (nobSoMe)	
	Absoluhtta	Relatiiva	Absoluhtta	Relatiiva	Absoluhtta	Relatiiva	Absoluhtta	Relatiiva
Boadus (True)	770 798	88,2 %	543 603	87,3 %	92 895	81,5 %	3 079	85,2 %
Íi-boadus (False)	102 689	11,8 %	78 971	12,7 %	21 116	18,5 %	536	14,8 %
Oktiibuot	873 487	100 %	622 574	100 %	114 011	100 %	3 615	100 %

Tabella 8 čájeha ahte ohcamat mat eai leat addán bohtosa, dahket 11,8 % ohcamiin dábálaš davvisámeigiela-dárogiela sátnegirjjiis ja olles 18,5 % ohcamiin toleránta davvisámeigiela-dárogiela sátnegirjjiis. Dat mearkkaša ahte juohke ovccát ohcan dábálaš davvisámeigiela-dárogiela sátnegirjjiis ja juohke gávccát ohcan toleránta davvisámeigiela-dárogiela sátnegirjjiis ii atte bohtosa. Dárogiela-davvisámeigiela sátnegirjjiis leat 12,7 % ohcamiin mat eai leat addán

bohtosa ja toleránta dárogiela-davvisámegiela sátnegirjji fas lea dát lohku 14,8 %, muhto daid mun in kommentere dađi eanet dán vuoru.

Mun lean guorahallan dáid ohcamiid mat eai atte bohtosa, ja dát ohcamat leat veahá iešguđetláganat. Ohcamiid mat eai atte bohtosa, sáhtta juohkit viđa jovkui, nugo tabeallas 9 oaidná. Dat joavkkut leat čállinmeattáhus ohcansánis, dárogiela sátni, sátni váilu sátnegirjji, ruskkat ja sátnegirji addá bohtosa (rievtti mielde True).

Tabella 9. Davvisámegiela ohcamat mat eai lean addán bohtosa ja mo dat juohkásit daidda iešguđetge meattáhustiippaide.

Meattáhustiipa	Davvisámegiela-dárogiela (smenob)	Davvisámegiela-dárogiela (smenob)	Toleránta davvisámegiela-dárogiela (SoMenob)	Toleránta davvisámegiela-dárogiela (SoMenob)
Čállinmeattáhus	55416	54 %	14621	69,3 %
Dárogiela sátni	19789	19,3 %	2108	10 %
Sátni váilu sátnegirjji / Davvisámegiela ohcánhámit mat sáhtášedje leat sátnegirjji	17301	16,8 %	3125	14,8 %
Ruskkat (mánga sáni, guoros gaskkat linnjá álggus dahje loahpas)	5781	5,6 %	922	4,3 %
Rievttimielde True Sátnegirji addá bohtosa	4397	4,3 %	337	1,6 %
Oktii buot False ohcamat	102684¹⁴	100 %	21113¹⁵	100 %

Dás čilgen vuogi mo lean gávnnahan daid iešguđetge joavkkuid. Álggos lean ožžon veahki¹⁶ iskat ohcamiid mat eai leat addán bohtosa (False-listu) oktii vel sátnegirjjeilla ektui sihkkarastin dihte ahte False-ohcamiid gaskkas eai leat ohcamat mat rievtti mielde leat True. Dát iskkadeapmi čájehii ahte 4,3 % eahpeliikostuvvan ohcamiin dábálaš sátnegirjji ja 1,6 % ohcamiin toleránta sátnegirjji rievtti mielde leat ohcamat maiddá sátnegirji addá bohtosa.

¹⁴ Dát lohku lea 5 unnit go dat lohku mii tabeallas 8 bohtá ovdan. Sivvan dasa lea ahte mun ožžon veahki ođđasit analyseret dieđuid ja iskat oktii vel leatgo ohcánhámit sátnegirjji, go mun oidnen ahte listtuin ledje sátni mat eahpitkeahhtá leat sátnegirjji.

¹⁵ Dát lohku lea 3 unnit go lohku mii tabeallas 8 bohtá ovdan.

¹⁶ Giellatekno web-programmerejeaddji Chiara Argese lea mu veahkehan dáinna bargguin.

Dáid searváí gullet hámit nugo *lea*¹⁷, *leahkit*¹⁸, *dearvvuođat*¹⁹, *biktasat*²⁰. Ollu dáin hámiin leat dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjiis ovdanbuktojuvvon dárogiela lemmaid davvisámegiela ekvivalenteantan, muhto dat eai leat lasihuvvon sierra lemman davvisámegiela sátnegirjjiis, ja jus dáidda sániide deaddila sátnegirjjiis, de registrerejuvvo dat deaddileapmi eahpelihkostuvvan ohcamin.

Dasto lean mun iskan gávdnat ohcanhámiid mat leat dohkálaš davvisámegiela hámit mat leat čállojuvvon norpma mielde, muhto mat eai leat lasihuvvon sátnegirjái. Mun lean ohcanhámiid analyseren normatiiva analysáhtoriin²¹. Dáinna vugiin lean gávndan sániid mat váilot sátnegirjjiis ja maid sáhtášii lasihit sátnegirjái. Dat leat vejolaš odđa lemmakandidáhtat.

Dasto lean váldán eret ruskkaid. Ruskan lean atnán jus mat leat guoros gaskkat, juogo linnjá álggus dahje loahpas dahje jus lea eanet go okta sátni ja analysáhtor ii leat addán daidda analysa. Mun anán ruskan 5,6 % ohcamiin mat eai leat addán bohtosa dábálaš sátnegirjjiis ja 4,3 % ohcamiin mat eai leat addán bohtosa toleránta sátnegirjjiis.

Dasto lean daid ohcanhámiid analyseren dárogiela analysáhtoriin. Mun lean atnán dárogiela sátnin buot sániid maid dárogiela analysáhtor lea addán analysa.

Dán joavkku mii de bázi maŋŋel go ledjen čuoldán eret daid eará joavkkuid, lean dulkon čállinmeattáhussan.

Tabella 9 čájeha ge ahte stuorámuš oassi eahpelihkostuvvan sátnegirjjiis, eai lihkostuva go ohcanhámis lea čállinmeattáhus ja geavaheaddji lea čállán ohcanhámi boastut.

Eahpelihkostuvvan ohcamat čállinmeattáhusa geažil dahket davvisámegiela sátnegirjiin badjel beali buot ohcamiin mat eai atte bohtosa. Toleránta sátnegirjjiis lea dát lohku lagabui 70 %. Boahte oasis mun guorahalan lagabui ohcamiid mat eai leat lihkostuvvan go ohcanhámis lea čállinmeattáhus.

¹⁷ Davvisámegiela sátnegirjji lemman lea vuodđohápmi *leat*.

¹⁸ Davvisámegiela sátnegirjji lemman lea vuodđohápmi *leat*.

¹⁹ Davvisámegiela sátnegirjji lemman lea vuodđohápmi *dearvvuohta*.

²⁰ Davvisámegiela sátnegirjji lemman lea vuodđohápmi *bivttas*.

²¹ Mun lean geavahean husmeNorm-analysáhtora ja lookup2cg doalahan dihte goallossániid oktan sátnin.

5.3.1 Čállinmeattáhus

54 % ohcamiin mat eai leat addán bohtosa dábálaš davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis, eai leat lihkostuvvan go ohcanhámis lea čállinmeattáhus. Toleránta davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjiis ges lagabui 70 % eahpelihkostuvvan ohcamiin leat čállinmeattáhusat. Dán oktavuodas čuožžila gažaldat maid mun in áiggo geahččalit vástidit, muhto mii lea miellagiddevaš, namalassii livččego ohcamat addán bohtosa jus ohcanhámiin eai livčče leamaš čállinmeattáhusat. Dán gažaldahkii vástidan dál hui ovttageardánit ja dajan ahte jus ohcanhámi lemma lea sátnegirjjiis, de livčče ohcanhápmi čállinmeattáhusaid haga addán bohtosa.

Miellagiddevaš lea ahte toleránta sátnegirjjiis leat eanet eahpelihkostuvvan ohcamat čállinmeattáhusaid geažil go dábálaš sátnegirjjiis. Toleránta sátnegirji lea huksejuvvon nu ahte stávenložžema dihte dat galggašii hálddašit a-á-meattáhusaid. Stávenložžen mearkkaša ahte sátnegirji dulko a sihke a:n ja á:n. Nuppe dáfus bustávva á dulkojuvvo dušše á:n. Dat mearkkaša ahte jus boastut lea čállán *á* dakko gokko galggašii leat *a*, de ii oaččo veahki toleránta sátnegirjjiis.

Tabealla 10 čájeha 50 dábáleamos davvisámegiela ohcanhámi main lea čállinmeattáhus, ja ohcan ii leat dan dihte lihkostuvvan sátnegirjjiis.

Tabealla 10. 50 dábáleamos davvisámegiela ohcanhámi main lea čállinmeattáhus.

NR	Davvisámegiela-dárogiela (smenob)	Galle ohcama	Toleránta davvisámegiela-dárogiela (SoMenob)	Galle ohcama
1	ræajæa	81	guovva	17
2	oabba	75	luoikahit	12
3	hallat	66	boasttu	11
4	Ipmel	56	ruotta	10
5	aigut	54	jua	10
6	mákkar	49	gittu	10
7	vazzit	47	viimat	9
8	goahit	47	sáhkki	9
9	ahkku	44	orbina	9
10	máhtit	41	juovla	9
11	vuolta	40	ruokto	8
12	áddja	39	reaká	8
13	aiggut	39	piera	8
14	nuppegežiid	34	oaidno	8
15	algit	33	oadnit	8
16	sáhtta	31	lágán	8
17	jahkan	31	gomá	8
18	guovva	31	eanni	8
19	fiina	30	čáffat	7
20	romsa	28	vuolle	7
21	-jahkásaš	28	muste	7
22	čállit	27	muossa	7

23	ahčči	27	liemu	7
24	valdit	26	johkka	7
25	sanit	26	ivgu	7
26	oazzut	26	ihan	7
27	ipmel	26	guova	7
28	gavdnat	26	gietha	7
29	áddit	25	finniis	7
30	ruotta	25	duohkot	7
31	varri	24	diehttelastat	7
32	aiggun	24	čáhpe	6
33	čappa	23	vážžit	6
34	čale	23	vimmat	6
35	vážžit	23	sáhki	6
36	savvat	23	ovta	6
37	ruokto	23	ovdas	6
38	munje	23	nufal	6
39	lavlut	23	máhtit	6
40	čappat	22	muossá	6
41	spabba	22	ivgo	6
42	njurggasta	22	ipmel	6
43	bardni	22	hámagin	6
44	vážžit	21	hállidit	6
45	viimat	21	gustu	6
46	oaidnat	21	geimet	6
47	juovla	21	geibmat	6
48	gakti	21	fiinis	6
49	čietnjallasas	20	fiina	6
50	siessa	20	darbasit	6

Go guorahallá ohcanhámiid čállinmeattáhusaid, de fertet atnit muittus ahte geavahanloggas leat dušše ohcanhámit almmá konteavstta haga. Visot čállinmeattáhusat mat leat čállinmeattáhuslisttus, leat nu gohčoduvvon ii-sátne-meattáhus (eng. *non word error*).

Tabellas 10 oaidná ahte dábálaš ja toleránta sátnegirjjiin lea stuora erohus dábáleamos čállinmeattáhusaid gaskkas. Nugo ovdalis namuhuvvon de lea toleránta sátnegirjjiis stávenložžen, mii mearkaša ahte muhtun bustávát ožžot liigemarkkašumi, ja dat bustávát leat *a:a/á, c:c/č, d:d/đ, n:n/ŋ, s:s/š, t:t/ť* ja *z:z/ž*. Stávenložžema ulbmil lea dahkat vejolažžan sátnegirjji geavahit almmá sierra boallobeavddi haga mas leat sámi bustávát. Dán ulbmila dihte lea jierpmálaš ahte dušše namuhuvvon bustávát ožžot liigemarkkašumi ja ahte davvisámegiela erenoamáš bustávát eai oáččo liigemarkkašumi, ja bustávva *á* dulkojuvvo dušše *á:n, č* dulkojuvvo dušše *č:n* ja nu viidáset. (Geahča maiddái Antonsen 2018: 52.)

Badjel bealli (26 dáhphusa) dábálaš sátnegirjji 50 dábáleamos čállinmeattáhusaid gaskkas leat *a/á*-meattáhusat, ja meattáhusat leat sihke sáni vokálaguovddážiis ja sokkis, ovdamearkka dihte: *aigut, vazzit, ahkku, aiggut, algit, ahčči, valdit, sanit, gavdnat, varri, aiggun, čappa,*

čale, savvat, lavlut, čappat, bardni, gakti, spabba, oabba, áddja, sáhhta, siessa, jahkan, mákkar, áddit.

Eanas dáin a/á-meattáhusain livčče stávenložžen čoavdán, ja toleránta sátnegirjji analysáhtor livččii dasto dulkon ovdamearkka dihte *aigut* vejolaš davvisámi hápmin *áigut*. Stávenložžen livččii maid čoavdán c/č-meattáhusa ja dulkon sáni *čállit* vejolaš davvisámi hápmin *čállit*. Nuppe dáfus ii livčče stávenložžen nagodan čoavdit hámiid nugo *mákkar, áddit, vážžit, vážžit*, go stávenložžen ii ložže davvisámi bustávid mearkkašumi, ja bustávva *á* dulkojuvvo dušše *á:n, ž* dulkojuvvo dušše *ž:n*.

Nugo vurdojuvvon, de leat toleránta sátnegirjji 50 dábáleamos čállinmeattáhusa gaskkas olu unnit a/á-meattáhusat go dábálaš sátnegirjjis. Toleránta sátnegirjji dábáleamos čállinmeattáhusaid gaskkas leat dušše golbma a/á-meattáhusa: *čáffat, ihan, darbasit*. Stávenložžen čoavddášii guokte dán golmma a/á-dáhpáhusas (*ihan* ja *darbasit*), muhto *darbasit* hámis lea vel meattáhus konsonántaguovddážiis masa stávenložžen ii fála veahki. *Ihán* lea dohkálaš sámegiela sátni, muhto dat ii gávdno sátnegirjjis, ja dan dihte ii atte dát ohcan bohtosa. Ohcanhámi *čáffat* vokálaguovddážiis lea *á* ja dáikko galggašii norpma miele leat *a*, muhto stávenložžen ii ložže davvisámi bustávid mearkkašumi nu ahte *á* livččii sihke *á* ja *a*. Nuppe dáfus ii leat *čaffat* sierra lemman sátnegirjjis, nu ahte dán oktavuodas ii livčče almmatge fállujuvvon jorgalus dán ohcanhápmái.

Antonsen (2013) lea iskan hárvánan davvisámegiela čálliid čállinmeattáhusaid ja su bohtosat čájehit ahte stuoramus čuolbman lea earuhit čállingiela *a* ja *á*, ja čállit čállet dávvjibut *a* dakko gokko galggašii *á*, go nuppe ládje. Čilgehus dása lea ahte a/á-jietnadeamit dihto jietnabirrasiiin gáhččet oktii hupmangielas. Dábálaš sátnegirjji a/á-meattáhusaid guorahallan maid čájeha ahte lea dávvjibut *a* dakko gokko galggašii *á*, go nuppe ládje.

Antonsena (2013) iskkadeapmi čájeha ahte konsonántaguovddáža čállit riehta lea hástaleaddji ja čállinmeattáhusat konsonántaguovddážiis leat hui dábálaččat. Dábálaš sátnegirjji dábáleamos čállinmeattáhusaid gaskkas leat čállinmeattáhusat konsonántaguovddážiis, nugo *máhtit, fiina, munje, viimat, čietnjallasas*. Meattáhusat konsonántaguovddážiis leat vel dávvjibut toleránta sátnegirjji dábáleamos čállinmeattáhusaid gaskkas, ovdamearkka dihte *luoikahit, viimat, fiinis, fiina, darbasit, johkka, máhtit, ovta, ovdas, guova, sáhki, hállidit, eanni, muossa, muossá, vážžit, gietha, liemu*.

Čállinmeattáhusaid gaskkas lea moadde čielga meattáhusa mat leat lahka čadnon davvisámegiela oarjesuopmana jietnadeapmái, nugo hámit *muossa* ja *muossá* dan sadjái go čállingiela *muottá*, ja hápmi *čietnjallasas* dan sadjái go čállingiela *čiekŋallasas*.

Muhtun meattáhusat orrot leame časkinmeattáhusat, ovdamearkka dihte *diehttelastat* (t-bustávva lea čakŋan dán sátnái). Časkinmeattáhus lea jus čáli vahágis lea deaddilan boasttuboalu dahje bustávat dahje stávvalat váilot ja dan ii sáhte čilget váilevaš máhtuin dahje jietnademiin.

Váilevaš stuora álgobustávva namain ja báikenamain lea maid sátnegirjjiid dábálaš čállinmeattáhusaid gaskkas, nugo *romsa*, *ruotta*, *ivgu*, *piera*, *muste*, *čáhpe*. *Muste* ja *Čáhpe* leat beatnatnamat. Dáid meattáhusaid sáhtášii garvit jus sátnegirji dohkkehivččii ahte ohcamat sáhtášedje dahkkot beroškeahhtá unna ja stuora bustávain. Dál earuha sátnegirji stuora ja unna bustávaid ohcanhámiin, iige fála bohtosa jus ohcanhápmi lea *romsa*, dan sadjái go *Romsa*. Nuppe dáfus sátnegirji dohkkeha ohcamiid mat dahkkojit stuora ovdabustávain, ovdamearkka dihte jus ohcá *Áldu*, de boadusin lea *áldu*-sátnegirjeartihkal, ja dat lea dieđusge analysáhtora dihte.

Miellagiddevaččat leat maiddái čállinmeattáhusat nugo *guovva*, *juovla*, *Ipmel*, *ipmel*. *Guovva* ja *juovla* geavahuvvojit dušše goallossániid mearusoassin, nugo goallossániin *guovvamánnu* ja *juovlamánnu*, eaige oktonas sátnin. Muđui hupmat *juovllaid* birra máŋggaidlogus. *Guovva* ii geavahuvvo oktonas sátnin. *Ipmel*, *ipmel* lea oassi dábálaš dearvvahandajaldagas davvisámegielas, namalassii *ipmel atti* maid vástida muhtun rávká dutnje *buorre beaivi*. *Juovla* oččošii lasihit deskriptiiva gáldofiillaide, *juovllat*-lemma sublemman vai sátnegirjjis čujuhivččii rievttis lemmai. *Ipmel atti* galggašii lasihuvvot dajaldahkan sátnegirjái, go dan dajaldaga ovttaskas osiid ii leat dábálaš okto geavahit iige dan dajaldaga mearkkašupmi leat čađačuovgi.

Dábálaš čállinmeattáhusaid guorahallamat sáhttet maid fuomášuhttit ráiggiid mat leat analysáhtoriin. Go mun analyserejin dáid hámiid mat eai leat addán bohtosa sátnegirjjis, de fuomášin ahte davvisámegiela analysáhtor ii dovdan hámi *njurggasta* ja dat idii dan dihte čállinmeattáhuslisttuide. *Njurggasta* lea *njurgut*-vearbba dimunitiiva hápmi, ja go suorggis -stit laktojuvvo sátnemáddagii, de molsašuddá soggevokála $u > a$ (Nickel ja Sammallahti 2011: 560–561). Davvisámegiela vuodđogáldofiillaide, mat leat analysáhtora vuodđun, lei *njurgut-*

vearbba diminutiiva hápmin registrerejuvvon *njurggustit*. Dál lea dat divvojuvvon ja *njurggastit* lea lasihuvvon davvisámegiela gáldofiillaide *njurgut*-vearbba diminutiiva hápmin.

Eanemus ohcon hámiid gaskkas mat eai leat addán bohtosa go leat čállinmeattáhusat, leat maid suorgásat nugo *hallat*, *goahit*, *vuohra* mat laktásit sátnemáddagiidda suorggideami oktavuodas.

Ohcanhámiid čállinmeattáhusaid sáhtášii buori muddui garvit jus sátnegirjji ohcangieddái lasihivččii sátnedárkkistanprográmma, mii evttoha divodusaide ohcamiidda mat eai atte bohtosiid. Jus ohcanhápmi ii atte bohtosa váilevaš lemma dihte, de sáhtášii prográmma evttohit eará sullasaš lemma mii lea sátnegirjjis sátnegirjeartihkalin. Lea buoret atnigoahit sátnedárkkistanprográmma ohcangiettis go stávenložžema atnigoahit maiddái dábálaš sátnegirjjis.

Eará vejolašvuohra lea lasihit sániid dábálaš čállinmeattáhusaid leksikonfiillaide. Dát lea áddjás bargu. Davvisámegiela sátnegirjji atnet deskriptiiva FST. Dáidda leksikonfiillaide leat jo lasihuvvon ollu ii-normerejuvvon sátnehámit mat leat čadnon normerejuvvon lemmai. Jus ohcá dákkár registrerejuvvon ii-normerejuvvon hámi, de sátnegirji fállá normerejuvvon lemma sátnegirjeartihkkala. Jus ovdamearkka dihte ohcanhápmi lea *gahppir*, de sátnegirji fállá normerejuvvon hámi *gahpir* sátnegirjeartihkkala go dat hámit leat čadnojuvvon oktii leksikonfiillain, geahča gova 6.

Davvisámegiella (Dábálaš) → Dároggiella (⇒ Molsso)

á č đ ŋ š t ž

á | phcansátni | Oza | Oza teavsttain

gahppir lea vejolaččat dán sáni hápmi:

gahppir

gahpir (subst.)

(stamme: *ulikest*.)

o (subst.) lue

gahpir Oza buot hámiid

teavsttain →

gahpir subst. ent. akkusativ

gahpir subst. ent. genitiv

gahpir subst. ent. nominativ

Gova 6. Sátnegirji geavaha deskriptiiva analysáhtora ja fállá jorgalusa maiddái muhtun ii-normatiiva hámiide. Šearbmagovva váldon 10.12.2019.

Guorahallan čájeha ahte juohke ovccát ohcan dábálaš sátnegirjjiis ii atte bohtosa, ja badjel bealli dain ohcamiin mat eai atte bohtosa sisttisdollet čállinmeattáhusa. Dábálaš sátnegirjji dábáleamos čállinmeattáhusaid gaskkas leat eanaš a/á-meattáhusat, ja ohcanhámiin lea dávjjibut *a* dakko gokko galggašii *á*, go nuppe ládje.

Toleránta sátnegirjjiis ges juohke gávccát ohcan ii atte bohtosa, ja lagabui 70 % dain ohcamiin mat eai atte bohtosa sisttisdollet čállinmeattáhusat. Toleránta sátnegirjjiis leat nappo eanet ohcamat mat eai atte bohtosa ja eanet čállinmeattáhusat mat eai atte bohtosa go dábálaš sátnegirjjiis. Toleránta sátnegirjjiis lea stávenložžen, mii buori muddui čoavdá a/á-meattáhusaid. Dat mearkkaša ahte toleránta sátnegirjjiis leat earálágan čállinmeattáhusat go dábálaš sátnegirjjiis, nugo čállinmeattáhusat konsonántaguovddážis, mii maiddái lea hui dábálaš čállinmeattáhustiipa.

Čállinmeattáhusaid sáhtášii buori muddui čoavdit jus implementere sátnedárkkistanprográmma sátnegirjji ohcangieddái dahje dahje jus sátnegirji evttoha eará vejolaš lemmaid jus ohcanhápmi ii atte bohtosa, nugo ovdamearkka dihte Lexin-sátnegirjjit dahket. Eará vuohki loktet sátnegirjji deaivanbohtosiid lea dábálaš čállinmeattáhusaid lasihit leksikonfiillaide.

Toleránta sátnegirjjiis leat maid ohccojuvvon eará miellagiddevaš, ođđaáigásaš sánit nugo *geimet*, mii lea sámáiduvvon hápmi engelasgiela *to game* vearbbas, mii mearkkaša speallat elektrovnnalaš spealuid, áinnas interneahatas. Dát hápmi lea guorahallanáigodagas ohccojuvvon guđa geardde.

5.3.2 Sátni váilu sátnegirjjiis

Tabella 9 čájeha ahte 16,8 % eahpelihkostuvvan ohcamiin dábálaš davvisámegiela sátnegirjjiis eai atte bohtosa go sátni váilu sátnegirjjiis. Toleránta sátnegirjjiis lea dát lohku 14,8 %. Dát ohcanhámit leat čállojuvvon riehta davvisámegiela norpma mielde²², muhto eai atte bohtosa danin go lemma váilu sátnegirjjiis (e.g. *lemma lacuna*). Dáid ohcanhámiid lemmat leat dasto vejolaš lemmakandidáhtat maid sáhtášii lasihit sátnegirjefiillaide.

²² Mun lea analyseren eahpelihkostuvvan ohcanhámiid husmeNorm-analysáhtoriin ja ná gávdnan davvisámegiela lemmakandidáhtaid maid sáhtášii lasihit sátnegirjái buoridan dihte sátnegirjji.

Dábálaš sátnegirjjiis leat dán joavkkus oktiibuot 17 301 ohcama mat dahket oktiibuot 6 018 iešguđetlágan ohcanhámi ja 4 551 lemma. Toleránta sátnegirjjiis leat dán joavkkus oktiibuot 3 125 ohcama mat dahket oktiibuot 1 800 iešguđetlágan ohcanhámi ja 1 529 lemma. Tabealla 11 čájeha 50 eanemus ohccojuvvon ohcanhámi mat leat dohkálaš davvisámegiela sátnehámit, muhto mat eai atte bohtosa sátnegirjjiis. Tabealla 11 lea juhkkujuvvon oassái mii čájeha dábálaš davvisámegiela-dárogiela sátnegirjji bohtosiid ja nuppi oassái mii čájeha toleránta davvisámegiela-dárogiella bohtosiid. Tabeallas 11 leat maddái dat ohcanhámit lemmatiserejuvvon ja ordnejuvvon dávjodaga mielde. Tabeallas leat nappo davvisámegiela lemmakandidáhtat maid sáhtášii lasihit sátnegirjái vai buoridivččii sátnegirjji deaivanproseantta. Mun kommenteren muhtun ohcanhámiid ja lemmaid dás vuollelis.

Tabella 11. Sätmi váilu sätnegirjji. Davvisámegiela ohcanhámit ja vejolaš lemmakandidáhtat.

	Davvisámegiela-dároggiela (smenob)		Davvisámegiela-dároggiela (smenob)		Toleránta davvisámegiela-dároggiela (SoMenob)		Toleránta davvisámegiela-dároggiela (SoMenob)	
N R	Ohcanhápmi	Gallii	Lemmakandidáhtta	Gallii	Ohcanhápmi	Gallii	Lemmakandidáhtta	Gallii
1	láđđi	228	láđđi	235	golggot	13	golgu	28
2	čallit	139	čallat	224	riifu	11	geabbil	18
3	disttat	75	čalli	201	leakši	11	ostu	16
4	báhtui	68	čallidit	143	guonna	11	gudnju	15
5	atti	57	disttat	75	geabbil	11	gopmat	15
6	dan botta go	51	gii	68	váste	10	riifu	14
7	ovdamearkka dihte	50	báhtui	68	vuskkon	10	gopma	14
8	goittot	45	čoahkki	65	njuolasta	10	golggot	14
9	nimmardit	43	skurču	61	Oktage	10	golggodit	13
10	goabbáge	39	golgu	59	soaiggus	9	leakši	12
11	bollá	38	atti	57	smirezit	9	sokta	11
12	moddii	36	saddit	55	ihán	9	reabbá	11
13	čaffat	34	goabbá	54	obba	8	njuolastit	11
14	skurčču	33	mearus	53	moddii	8	guonna	11
15	gáfat	33	guhte	53	dilsi	8	goaikkehit	11
16	hervvošit	32	suopma	52	Sihke	8	váste	10
17	guhtege	32	dan botta go	52	sokta	7	vuskkon	10
18	eatnašat	32	ovdamearkka dihte	50	ostu	7	suopma	10
19	iešguhtege	31	nimmardit	48	nimmardit	7	skurču	10
20	alit oahppu	31	riggat	47	láikkohallat	7	okta	10
21	borra	30	lapmudit	46	guobir	7	ihán	10
22	verrá	29	goittot	45	goma	7	atti	10
23	golggot	29	meastu	41	goaikkeha	7	soaiggus	9
24	váste	28	čaffat	40	geabbilis	7	smirezit	9
25	soaiggus	28	jurddašallat	40	báhtui	7	luohtu	9
26	obba	28	iešguhte	40	bohtit	7	guodjat	9
27	nuorai	28	bollát	38	Goitge	7	guodja	9
28	mearusin	28	moddii	36	čaffat	6	bearpmet	9
29	smirezit	27	eanáš	36	skurčču	6	čaffat	8
30	giige	27	gáfat	35	siskelii	6	sovttas	8
31	bohki	27	eanášit	35	sahki	6	sihke	8
32	rivggas	26	máttar	33	reappáid	6	oppas	8
33	olámuttos	26	hervvošit	33	máttar	6	obba	8
34	skilan	25	soaiggus	32	mearusin	6	nimmardit	8
35	riggi	25	borra	32	liige	6	moddii	8
36	goittotge	25	nuorrat	31	goittotge	6	mearus	8
37	gaskkal	25	dearri	31	geto	6	jietnadat	8
38	čoahkkái	24	bárdit	31	bohki	6	guobir	8
39	máddarat	24	bohki	31	bearpmehat	6	dilsi	8
40	meastu	24	alit oahppu	31	atti	6	bárdit	8
41	liige	24	váste	30	šállja	5	bohtti	8
42	guhkkelii	23	verrá	30	áivan	5	bohki	8
43	gosii	23	obba	30	vájaldit	5	bissánit	8
44	funet	23	mahtti	30	toleránta	5	bigálus	8
45	šluŋke-	22	golggodit	30	supmii	5	baskut	8
46	váiggas	22	gerjjodit	30	stigmat	5	ástat	7
47	ruoŋa	22	állu	29	spihkár	5	ruvaštit	7

48	muhtunlágan	22	smirezit	29	sotna	5	ruvaš	7
49	lapmut	22	oppas	29	skážas	5	nirppihit	7
50	iešalddis	22	njalgat	29	riggi	5	nirpi	7

Tabeallas 11 oaidnit ahte *ládđi* lea bajimusas listtus sániid badjel mat váilot dábálaš sátnegirjjis. Go álgen guorahallat dan, de fuobmájin ahte lemma *ládđi* lea lasihuvvon sátnegirjefiillaide, muhto dat lei boastut merkejuvvon *type="G3"*²³ sátnegirjji gáldofiillaide. Leksikonfiillaide lea *ládđi* merkejuvvon +G7²⁴-gilkoriin. Go *ládđi* lea merkejuvvon goabbat *ládje* dáidda fiillaide, de eai nagodan gáldofiillat gulahallat ja fállat *ládđi* sátnegirjeartihkkala geavaheddjiide, geahča govva 7. Dát meattáhus lea dál divvojuvvon, ja dál oažžu bohtosa jus ohcá sáni *ládđi* davvisámegiela sátnegirjjis.

Davvisámegiella (Dábálaš) → Dároggiella (⇔ Molsso)

á č đ ŋ š t ž

á | ládđi | Oza | Oza teavsttain

Sátni *ládđi* ii gávdnon.

Govva 7. Sátni «ládđi» ii gávdnon davvisámegiela sátnegirjjis. Šearbmagovva váldon 10.11.2019.

Čallit lea nubbin listtus ohcanhámiid badjel mat lea dohkálaš davvisámegiela sátnehámit, muhto mat eai atte bohtosa go ohcá sátnegirjjis. Govva 8 čájeha *čallit*-sáni morfologalaš

²³ G3 lea gilkor mainna merke substantiivvaid «main lea dássemolsuma goalmát gráda mii ii leat merkejuvvon čállingielas» (Antonsen 2018: 48).

²⁴ G7 lea gilkor mainna leksikonfiillain merke substantiivvaid main lea goalmát gráda almmá dássemolsuma haga (diehtu Trond Trosterudas 11.12.2019).

analyisa ja dan golbma iešguđetlágan lemma: *čalli*²⁵ (substantiiva), *čallat*²⁶ ja *čallidit*²⁷ (vearbbat). *Čallit* sáni morfologalaš analyisa čájeha sojahanhámit mat leat marginála geavahasas.

čallit	čalli+N+NomAg+Pl+Nom
čallit	čallat+V+TV+Imprt+Pl2
čallit	čallidit+V+TV+Ind+Prs+ConNeg

Govva 8. Čallit-sáni morfologalaš analyisa. Šearbmagovva váldon 11.12.2019.

Čallit-sátni lea ohccojuvvon 139 geardde guorahallanáigodagas. *Čallit*-hápmi soaitá leat čállinmeattáhus ja geavaheaddji soaitá áigon ohcat *čállit*-hámi²⁸. *Čallit* sáhtta leat nu gohčoduvvon duohtasátnemeattáhus (eng. *real word error*) mii mearkkaša sátnehámi mii gávdno gielas eará mearkkašumis go maid čállit lei oaiuvildan čállit (gč. Antonsen 2013: 11). Sátnegirjeohcamiin ii oainne sániid konteavstta, ja konteavstta haga lea váttis diehtit makkár sáni sátnegirjegeavaheaddji duođai lei oaiuvildan ohcat. Mu guorahallan čájeha almmatge ahte bivnuheamos ohcanhámit mat leat ohcon sátnegirjgis, leat sánit vuodđohámis (geahča tabealla 5), eaige sojahuvvon hámis. Dan dihte lea eanet jáhkehahtti ahte *čallit* lea *čállit*-sáni duohtasátnemeattáhus go lemmaid *čalli*, *čallat* ja *čallidit* sojahuvvon hápmi. Dan doarju maddái dat ahte a/á-meattáhusat leat hui dábálaččat čállingielas, ja a/á-meattáhusat leat daid

²⁵ Hápmi *čalli* lea sátnegirjgis ohccojuvvon 13 geardde guorahallanáigodagas.

²⁶ *Čallat* lea vearba man mearkkašupmi lea 'ruvvet čorvviid juoidá vuostá vai ráidne námiid eret čorvviin' (gč. maddái Nielsen 1979 (1932–1962) s.v. čállât). Hápmi *čallat* lea sátnegirjgis ohccojuvvon 12 geardde guorahallanáigodagas. SIKOR-teakstačoakkáldagas lea lemma *čallat* 55 cealkagis, muhto lagat guorahallan čájeha ahte dušše 19 cealkagis lea *čallat*-sáni mearkkašumis. Eará dāhpāhusain lea *čállit*-sáni duohtasátnemeattáhus. (SIKOR.)

²⁷ *Čallidit* lea vearba man mearkkašupmi lea 'measta bohkosit, njuoratmánáid birra geat eai vel álgán boagustit' (gč. Nielsen 1979 (1932–1962) s.v. čálledit). Hápmi *čallidit* lea sátnegirjgis ohccojuvvon ovtta geardde guorahallanáigodagas.

²⁸ *Čállit* lea ohccojuvvon 1432 geardde dábálaš sátnegirjgis ja lea 19. bivnuheamos ohcanhápmi mii addá bohtosa.

dábálemos čállinmeattáhusaid gaskkas maid dábálaš sátnegirjji geavaheaddjit dahket. Nuppe dáfus lea buorre sátnegirjái lasihit eanet lemmaid.

Davvisámegiella (Dábálaš) → Dároggiella (⇌ Molso)

á č đ ŋ š t ž

á | phcansátni | Oza | Oza teavsttain

disttat lea vejolaččat dán sáni hápmi:

Sátni *disttat* ii gávdnon.

disttat Oza buot hámiid teavsttain →
disttat subst. ent. nominativ

Govva 9. Sátni «*disttat*» ii leat sátnegirjjis, muhto sátnái fálojuvvo analysa ja dan sáhtá ocat teakstačoakkáldagas. Šearbmagovva váldon 10.11.2019.

Eará sátni mii váilu davvisámegiela sátnegirjjis leat *disttat*, geahča govva 9. *Disttat* evttohuvvo oktan *mañnebárggain* dároggiela *tirsdag* sáni ekvivalenteantán dároggiela-davvisámegiela sátnegirjjis, muhto *disttat* ii leat lasihuvvon sierra lemman davvisámegiela sátnegirjái. Davvisámegiela sátnegirjjis lea lemman *disdat*. Go *disttat* ii leat lasihuvvon sierra lemman davvisámegiela sátnegirjái, de ii genererejuvvo dasa sojahanparadigma. Jus geavaheaddji dároggiela sátnegirjjis deaddila *disttat*-sátnái oažžun dihte eanet dieđuid sáni birra, de ii oaččo makkárge bohtosa, ja ohcan registrerejuvvo False-ohcamin geavahanloggii. *Disttat* lea ohccojuvvon 75 geardde dábálaš davvisámegiela sátnegirjjis. Jus buohtastahtá toleránta sátnegirjjiin, de ii leat *disttat*-sátni obanassiige ohccojuvvon dán sátnegirjjis guorahallanáigodagas.

Advearba *atti* lea daid eanemus ohccojuvvon ohcanhámiid ja lemmaid gaskkas mat eai leat davvisámegiela sátnegirjjis, muhto mat leat dohkálaš sámeigiela sánit. Okto lea advearbbas *atti* gáržžes geavahanguovlu ja dat geavahuvvo dávjimusat dearvvahandajaldagas *ipmel atti*²⁹ ovttas interjekšuvnnain *ipmel*³⁰. Dearvvahandajaldat *ipmel atti* lea leksikaliserejuvvon interjekšuvdnan leksikonfiillain, ja dat lea leksikálalaš ovttatat mas lea fásta sátnortnet ja

²⁹ Mánngga sáni ovttatat *ipmel atti* lea ohccojuvvon ovcci geardde dábálaš sátnegirjjis. Variánta *ipmil atti* fas lea ohccojuvvon viđa geardde. Toleránta sátnegirjjis lea *ipmil atti* ohccojuvvon njeallje geardde ja *ipmel atti* guovtte geardde.

³⁰ *ipmel* lea maid substantiivva *ipmil* allegrohápmi. Hápmi *ipmel* ii leat davvisámegiela sátnegirjjis sierra lemman.

man mearkkašupmi ii boađe ovdan ovttaskas sániin mat gullet ovtadahkii. Dán mángga sáni ovtadahkii iige sáhte lasihit eanet sániid. Dat mearkkaša ahte dát lea fásta dajaldat mas lea erenoamáš mearkkašupmi ja man oasis eai leat čađačuovgi. Dákkár mángga sáni ovttagaid (eng. *multiword lexical unit*) galggašii lasihit sátnegirjái sierra sátnegirjeartihkalin. (NLO 1997: 119–120.) Dasa lassin berrešii sátnegirjái lasihit sihke advearbba *atti* ja interjekšuvnna *ipmel* sierra lemman. Dát lemmat maid váilot Davvi girjji davvisámi-dáru neahttasátnegirjjis (Davvi girjji neahttasátnegirji 2019).

Váilevaš sániid listtus leat muhtun mángga sáni ovttaga. Dán oktavuodas fuomášuhtán ahte váilevaš sániid listtus leat dušše mángga sáni ovttagat mat leat leksikaliserejuvnon ja lasihuvnon ovttagan leksikonfiillaide. Go dat leat lasihuvnon ovttagan leksikonfiilli, de analysáhtor dohkkeha daid mángga sáni ovttagan. Dábalaš sátnegirjjis leat čuovvovaš mángga sáni ovttaga ohccojuvnon nu mángii ahte dat leat oidnojit daid 50 eanemus ohcon dohkálaš sámegeiela hámiid gaskkas mat váilot sátnegirjjis: *dan botta go*, *ovdamearkka dihte*, *alit oahppu*. Mángga sáni ovttagat mat leat ohccojuvnon sihke dábalaš ja toleránta sátnegirjjis leat earret *ipmel/ipmil atti* ja *dan botta go*, čuovvovaš ovttagat: *danne go*, *ovtta gaska*, *ovdal go*, *dađi mielde*, *dasa lassin*, *dan botta*.

Mun in gieđahala mángga sáni ovttaga duođi eambo dan barggus go dat livččii iešalddis viiddis bargu guorahallat makkár kriteriaid vuodul mángga sáni ovttagaid galggašii lasihit sátnegirjái ja mo daid galgá sátnegirjjis gieđahallat.

Sátnegirjjis orru leame teknihkalaš váttisvuohta go ii fála jorgalusa dahje hálddaš ovttagaid maidda lea goallostuvvon –*ge* partihkal. *Goabbáge* lea ihtán listui mas leat dohkálaš davvisámegeiela sánit mat eai gávdno sátnegirjjis. *Goabbáge* galggašii jo leat sátnegirjjis, dan seamma galggašii *guhtege*, *iešguhtege*, *giige*. *Goittotge* váilu ja lea čielga kandidáhtta maid sáhtášii lasihit sátnegirjái.

Ođđa málet sátni mii oidno dán listtuin lea *čaffat*, ja daid galggašii áinnas lasihit sátnegirjái.

Ohcanhámiid lemmatiserema oktavuodas ferte atnit muittus ahte sátnegirjji ohcanhámit leat váldon eret sátnegirjegeavaheaddji konteavsttas, ja ohcanhámi analysa sáhtta addit mánga iešguđetlágan lemma. Ovtta ohcanhámi lemmatiserema boadus sáhttet leat mánga vejolaš lemma, ja ii leat vejolaš diehtit guđe lemma sátnegirjegeavaheaddji duođas lei ohcame. Ovdal go lasiha lemmaid sátnegirjái, de berre iskat dáid lemmaid dávjodaga teakstačoakkáldagas, gos sániid geavahuvvojit konteavsttas. Lemmaid berre dasto ovdanbuktit dávjodaga mielde,

nu ahte lemmat mat leat ollu geavahusas bohtet bajimussii bohtosiin jus mánnga vejolaš lemma sáhttet leat boadusin.

Loggafiilla guorahallan čájeha ahte lea dábalaš ahte logut ohccojuvvojit sátnegirjjis loguiguin, omd. 1, 7, 100. Sámegelelaide gávdno jo lohkosátnegeneráhtor³¹ ja dan galggašii leat vejolaš laktit sátnegirjái vai lohkosániid sáhtáši sátnegirjjis oheat loguiguin.

5.3.3 Eará giela sánit

Mun lean iskan man stuora oasi dárogiela sánit dahket ohcamiin mat eai atte bohtosa davvisámegelela sátnegirjjis. Dábalaš sátnegirjji eahpelihkostuvvan ohcamiin dárogiela sánit dahket lagabui 20 %, ja juohke gávccát ohcan ii lihkostuva dan dihte go geavaheaddji ohcá dárogiel sáni davvisámegelela sátnegirjjis. Toleránta sátnegirjjis leat dát lohku vuollelis ja dárogiela sánit dahket 10 % ohcamiin mat eai atte bohtosa.

Neahttadigisániid sátnegirjji leat monoskopálat, mii mearkaša ahte sáhtta ovtta guvlui oheat ain hávális sátnegirjjis. Jus áigu davvisámegelela sátnái oheat dárogiela jorgalusa, de ferte välljet davvisámegelela-dárogiela sátnegirjji. Jus áigu dárogiela sátnái oheat sámegelela ekvivalenteantta, de ferte välljet dárogiela-davvisámegelela sátnegirjji.

Maiddá eará sátnegirjjiin ohccojuvvojit sánit mat eai gula dan guoskevaš sátnegirjái. Nygaard ja Fjeld (2008: 68–69) leaba gávnahan ahte 12 % boasttuohcamiin dárogiela Bokmålsordbokas leat dáhpáhuvvan go geavaheaddjit leat sátnegirjjis ohcan sáni mii gullá eará gillii. Soai evttoheaba láidestit dáid geavaheddjiid rievttis sátnegirjái. Dan sáhtáši dahkat jus sátnegirjái lasihivččii prográmma mii dovdá/árvida guđe giela sátni ohcanhápmi lea ja láidesta rievttis sátnegirjái. Dán livččii maid vejolaš dahkat Neahttadigisánit-vuogádagas, man vuolde leat mánnga sátnegirjji.

Eará vejolašvuohta garvit dáid boasttuohcamiid mat gullet eará gillii, lea ahte seammá ohcangiētis sáhtáši ohcá buot sátnegirjjiin mat leat seamma neahttačovdosis. Jus livččii dákkár čoavddus, de ii dárbbáš geavaheaddji ieš meroštallat guđe gillii dahje sátnegirjjis lea ohcame. Dákkár vejolašvuohta lea neahttabáikkis *satni.org:s*, mii lea sátnegirji man Divvun, Giellatekno ja Sámediggi leat ovttas ráhkadan ja mas sáhtta oheat mánngga sámegelela

³¹ Lohkosátnegeneráhtor lea dán neahttačujuhusas: <http://giellatekno.uit.no/num.sme.html>

sátnegirjjiis ja tearbmalisttus oktanaga beroškeahhtá guđe sámegillii dahje davviriikkagillii ohcá.

5.3.4 Eará

5,6 % eahpelihkostuvvan ohcamiin eai lihkostuva ruskkaid geažil. Ruskkaiguin mun oaivvildan máŋga sáni, guoros gaskkaid linnjá álggus dahje loahpas, okta dahje guokte bustáva.

Deike gullet maid ohcamat gos lea ohccojuvvon eanet go okta sátni ja muhtomin leat maid olles cealkagat ohccojuvvon, ja davvisámegiela analysáhtor ii leat dohkkehan daid máŋgga sáni ovttadahkan. Dáid gaskkas leat maid guhkibuš dajaldagat ja cealkagat, ja geavaheaddji orru muhtomin atnime sátnegirjji seamma ládje dego livččii atnán jorgalanprográmma. Maiddá eará dutkit nugo De Schryver ja earát (2006) leat čájeha mo geavaheaddjit muhtomin geavahit sátnegirjji dego dat livččii jorgalanprográmma ja ohcet sátnegirjjiis guhkebuš ovttadagaid ja cealkagiid.

Dán kapihttalis lean čájehan loggafiilaguorahallama bohtosiid. Boahhte kapihttalis mun guorahalan daid gávdnosiid ja čeahkkáiigeasán iežan dutkanfáttá.

6 Guorahallan

Mun jerren álggus maid neahttasátnegirjji sátnegirjeohcamat sáhttet mitalit sátnegirjegeavaheami birra. Kapihttalis 5 lean ovdanbuktán bohtosiid mat čájehit neahttasátnegirjji geavaheami ohcanlogga vuodul. Dán kapihttalis guorahallan dáid bohtosiid dárkileappot.

Sátnegirjeohcamat maid mun lean dutkan, leat joavkkuid dásis, iige leat vejolaš identifiseret ovttaskas olbmuid sátnegirjeohcamiid. Danne lea maiddái sátnegirjeohcamiid guorahallan joavkkuid dásis.

6.1 Sátnegirji geavahuvvo ollu

Bohtosat čájehit ahte sátnegirjjiit leat ollu geavahusas. Guorahallanáigodagas ledje oktiibuot 1 613 687 sátnegirjeohcama, ja sátnegirjjiin lei ohccojuvvon gaskamearálaččat 4 421 geardde beaivválaččat. Eanaš ohcamat, lagabui 60 % sátnegirjeohcamiin leat davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjis, ja sullii 40 % ohcamiin fas leat dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjis. (Eanet dieđut, gč. kapihtal 5.1.)

Trosterud (2019) lea guorahallan Neahttadigisániid sátnegirjjiid geavahusa, ja son dieđiha ahte 2018:s ledje 1 609 735 sátnegirjeohcama davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjis.³² Dáidda loguide eai leat váldon mielde toleránta davvisámegiela-dárogiela sátnegirjeversuvvna ohcamat. (Trosterud 2019: 185, 188.)

Antonsen (2018) lea buohtastahtán Neahttadigisániid geavahanloguid davvisámegiela loguid ektui ja čájeha ahte juohke davvisámegiela geavahii Neahttadigisániid sátnegirjji olles 60 geardde 2017:s. Vuodđun su loguide leat 1,55 miljovvna sátnegirjeohcama³³ ja 25 700 davvisámegiela, mii lea davvisámegiela lohku buot riikkain Etnologue mielde.

Antonsen maid buohtastahtá davvisámegiela geavahanloguid dárogiela neahttasátnegirjji

³² Seamma áigodagas ledje Neahttadigisániid davvisámegiela-suomagiela-davvisámegiela sátnegirjjiin 521 049 sátnegirjeohcama (Trosterud 2019: 185)

³³ Vuodđun Antonsena sátnegirjegeavahanloguide leat ohcamat mat leat dahkkon davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela ja davvisámegiela-suomagiela-davvisámegiela sátnegirjjiin (čálalaš diehtu Lene Antonsenis 13.2.2020).

Bokmålsordboka/Nynorskordboka geavahanloguiguin, ja čájeha ahte juohke Norgga ássi geavahii dárogiela sátnegirjji 8 geardde jahkái. (Antonsen 2018: 2.)

Jus buohtastahtá daid loguid maid mun lean gávnahan daiguin loguiguin maid Trosterud (2019) ja Antonsen (2018) dieđiheaba, de oaidná ahte Neahttagisániid davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirjji geavaheapmi lea lassánan jagi 2017 rájes.

Jus buohtastahtá davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirjji geavahusa loguid mat bohtet ovdan mu guorahallamis, davvisámegielaiguin loguin Norggas, mii lea 20 000 *Etnologue* (2020) mielde, de boadusin lea ahte juohke davvisámegiela Norggas lea geavahan sátnegirjji olles 80 geardde guorahallanáigodagas skábmamánus 2018 gitta golggotmánu 2019 lohppii. Dát lohku lea stuorát go lohku man Antonsen (2018) dieđiha. Dát mearkkaša ahte neahttasátnegirjji geavahus lea lassánan daid mañemus jagiid.

Dát logut čájehit ahte davvisámi-dáru-davvisámi neahttasátnegirjji geavahuvvo ollu, vaikko gávdno nubbi stuora davvisámi-dáru-davvisámi sátnegirji internehtas, namalassii Davvi Girjji neahttasátnegirji. Dat mearkkaša ahte neahttasátnegirjji lea dehálaš funkšuvdna.

Sátnegirjji alla geavahanlogut čájehit ahte davvisámegiella čállingiella ii lea stáđásmuvvan, ja giellageavaheaddjit dárbašit veahki sátnegirjji. Neahttagisánit sátnegirji lea giellateknologalaš reaidu, mii lassin jorgalusekvivalentii maiddái fállá paradigmaid mat čájehit mo sánit sojahuvvet, ja muhtun lemmaid maiddái ovdamearkacealkagiid.

Giellateknologalaš doarjja lea dehálaš jus gielat galget ceavzit geavahangiellan ođđaáigásaš servodagas, ja erenomáš dehálaš lea dat unnitlogugielaid ektui.

Sámegiela čállingiellan lea unnán doarjja birastahti servodagas, ja sámegiella gullo unnán ja oidno vel unnit birastahti servodagas. Dutkamušat čájehit ahte sámegiella čállingiellan lea rašis juolggi alde (gč. eanet Helander 2016: 15–16). Outakoski (2015) lea čájehan ahte sámegiela ohppiid sámegillii čállin ii automatiserejuvvo go menddo unnán lohkkovuvvo ja čállojuvvo sámegillii. Linkola ja Keskitalo (2015) leaba guorahallan sámegiela oinnolašvuoda skuvlla gielladuovdagiin (eng. *linguistic landscape*), ja sudno dutkan čájeha ahte lea váilevaš sámegiela oinnolašvuolta skuvlla gielladuovdagiin ja dan ferte doarjut. Helander (2016: 16) čujuha kronihkkii gos sámi nuorat celket eahpesihkarvuoda sámegiela riektáčállima ektui go nu hárve besset oaidnit sámegillii čállojuvvon teavsttaid.

Trosterud ja Eskonsipo (2012) maid fuomášuhttiba ahte davvisámegiella lea unnán oidnosis čállingiellan. Soai čujuheaba dasa ahte Nrk Sápmi ii oro vuoruheame sámegiela čállojuvvon giellan sin kanálain go sin neahttasiiddut lea eanaš dárogillii. Maiddái *Ođđasat* TV-sáddagat gos duodai sáhtášii ovttastahttit hállojuvvon ja čállojuvvon sámegiela, leat dubbejuvvon davvisámegillii ja tekstejuvvon dárogillii. (Trosterud & Eskonsipo 2012: 251.) Dat dagaha ahte olbmot eai háriján oaidnit oktavuoda gaskal hállojuvvon ja čállojuvvon giela. Go sámegiella ii oidno čállingiellan, de ii ovdan sámegiela čálamáhttu. Lea váttis ovttastahttit hállangiela ja čállingiela jus daid ii oainne ovttas. Njálmmálaš giella lea dehálaš, muhto dat ii nagot okto duddjot vuodu nana čálamáhttui. Nugo Outakoski (2015: 49–50) fuomášuhtta, de «lea váttis oaidnit mo dat njálmmálaš máhttu nagodivččii ráhkadit nana vuodu sámegiela čálamáhttui nu ahte boahhteáiggis livččii realisttalaš hupmat dássedettolaš guovttegielat čálamáhtu birra.»

Sáhtta lohkat ášši nu ovttagardánit ahte mađi eambo hállit, dađi unnit geavahuvvo sátnegirji. Jus mat geahččá dárogiela ovttagielat sátnegirjji geavahanloguid dárogielagiid loguid ektui, de oaidnit ahte dat leat ollu unnit go davvisámegiela sátnegirjji geavahanlogut. Dárogielagiid giellageavaheapmái lea doarjja birastahtti servodagas, gos geavahuvvo dárogiella sihke hállangiellan ja čállingiellan. Antonsen (2018: 85) lea maid čájehan ahte unnit sámegielain, nugo anárašgielas, leat vel stuorat sátnegirjegeavahanlogut hálliid logu ektui go davvisámegielas. Antonsen kommentere ahte giellaealáskahttinproseassa lea buvttadan ollu ođđa anárašgiel hálliid, geat leat nuppegielagat. Nuppegielagat fertejit dávjjit iskat sániid sojaheami ja geavaheami.

Davvisámegiela leat viiddis ja mánggabealat geavahanjoavku, mas leat sihke vuosttašgielagat, nuppegielagat ja amasgielagat. Funktionála teoriija mielde galggašedje leat iešguđetlágan sátnegirjjiit mat leat heivehuvvon dáidda iešguđetlágan geavahanjoavkkuid dárbbuide. Vaikko leat moadde davvisámegiela neahttasátnegirjji, de ii oktage leat spesialiserejuvvon funktionála teoriija mielde, ja erenoamážit heivehuvvon dihto geavaheddjiid dárbbuide. Buot sátnegirjjiit leat multifunkšuvdnasátnegirjjiit mat fátmastit mánggabealat geavaheaddji joavkku.

Sátnegirjji alla geavahanlogut mearkašit ahte lea stuora dárbu sátnegirjjiide, nappo sátnegirjjiin lea dehálaš funkšuvdna. Dan dihte lea dehálaš vuoruhit barggu ovddidit ja dievasmahttit sámegiela sátnegirjjiid.

6.2 Sátnegirji geavahuvvo ollu skuvla- ja bargoáiggis

Nugo oinniimet kapihttalis 5.1, de stuora oassi sátnegirjeohcamiin dáhpáhuvvat mánnodagas bearjadahkii gaskal dii 10 ja 15. Eanemus ohcamat leat čakčamánuš skábmamánuš ja ođđajagimánuš miessemánuš. Geassemánuš, suoidnemánuš, borgemánuš ja juovlamánuš leat mearkkašahtti unnit sátnegirjeohcamat daid eará mánuid ektui. (Gč. govvosa 2, 3, 4 ja 5 kapihttalis 5.1.)

Dát mearkkaša ahte sátnegirji lea ollu anus skuvla- ja bargoáiggis, ja dan geavaheapmi njiedjá skuvla- ja bargoáiggi olggobealde, ja maiddái daid mánuid go lea luopmoáigi sihke skuvllain ja bargguin.

Dát bohtosat dorjot Outakoski (2015) dutkanbohtosiid sámegiel ohppiid čálamáhtolaš konteavsttaid birra. Outakoski lea dutkan 65 davvisámegielat 9- ja 12- jahkásaš oahppi čálamáhtolaš konteavsttaid Norgga, Ruota ja Suoma beale Sámis. Su dutkan čájeha ahte oahppit geavahit sámegiela čállingiellan eanemusat skuvllas, ja ahte sii unnán čállet dahje eai obanassiige čále eaktodáhtolaččat sámegillii astoáiggis. Seamma guoská maiddái eaktodáhtolaš lohkamii sámegillii astoáiggis. Stuorámuš oassi dán ohppiin eai loga sámegiel girjjiid somás dihte astoáiggis. (Outakoski 2015: 46–49.) Sihke Outakoski (2015) ja maiddái Helander (2012) geavaheaba doahpaga čálamáhttu (enŋ. *literacy*), mii fáttmasta sihke reseptiiva lohkanmáhtu ja produktiiva čállinmáhtu. Čálamáhttu gullá vuodđogálgggaide maid skuvllas galgá oahppat, ja mainna olmmoš sáhtta ovdánit olmmožin (gč. eanet Helander 2012: 60, 66 ja Outakoski 2015: 29, 34).

Rasmussen (2013: 255) lea guorahallan davvisámegiela etnolingvisttalaš ceavzinnávccaid ja čájeha ahte Deanu gieldda váhnemat atnet skuvlla dehálaš sámegiela doarjjan. Mu bohtosat mat čájehit goas davvisámegiela-dárogiela-davvisámegiela sátnegirji lea anus, dorjot dan maid Outakoski ja Rasmussena dutkamušat čájehit, namalassii ahte stuora oassi sámegiela čállinproseassas dáhpáhuvvá skuvllas ja skuvla lea dehálaš sámegiela doarjja.

Trosterud ja Eskonsipo (2012) leaba guorahallan sániid mat leat digaštallojuvvon davvisámegiela giellaságastallama e-poastalisttus («giellalisttus»), man miellahttun leat davvisámegielat giellabargit, jorgaleaddjit, dieđalaš bargit ja giellaberošteaddjit. Sudno guorahallan čájeha ahte ámmátlaš giellageavaheaddjit geavahit ságastallanlisttu ja maiddái digaštallet dakkár sániid mat leat sátnegirjjiin, vai giellaservodagas oččošedje duodaštusa ja dohkkeheami daid sániid geavaheapmái. Ámmátlaš giellageavaheaddjit geavahit terminologalaš ja leksikográfalaš resurssaid veahkkin barggusteaset. Dát doarju sátnegirjji

geavahanlogga guorahallama bohtosa, mii čájeha ahte sátnegirji geavahuvvo eanemusat bargo- ja skuvlaáiggis.

Ovddeš girjjálašvuohta lea deattuhan skuvlla ja bargoeallima rolla dehálašvuođa sámegiela čállingiela geavaheami ektui, ja sátnegirjji geavahanlogga lea nubbi gáldu mii čájeha seamma. Jus lea dan oaivilis ahte logga speadjalastá sámegiela geavaheami čállingiellan, de sátnegirjji geavahanlogga guorahallan doarju sosiolingvisttalaš girjjálašvuođa mii deattuha skuvlla rolla sámegiela čállingiela geavaheamis. Eanet dutkan das geat neahttasátnegirjji geavaheaddjit leat, ferte dahkkot vai čuvgehivččii geat duođai geavahit sátnegirjji. Loggafiilla guorahallan čájeha tendeanssaid goas sátnegirji geavahuvvo ja nu maddái geat geavaheaddjit dasto livčče.

6.3 Manne lea nu – ohcamat mat addet bohtosa

Eanaš ohcamat mat leat dahkkon sátnegirjjis, adde bohtosa. Davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjis adde 88,2 % ohcamiin bohtosa, ja 81,5 % ohcamiin adde bohtosa toleránta davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjis. 87,3 % ohcamiin dárogiela-davvisámegiela sátnegirjjis adde bohtosa. (Gč. tabealla 3, kapihtal 5.1.) Trosterud (2019: 186) lea iskan earret eará davvisámegiela-dárogiela dábálaš sátnegirjji ohcamiid 2018:s, ja su iskkadeamis leat sullasaš bohtosat go mus.

Neahttadigisániid sátnegirjjit ávkástallet giellateknologalaš resurssaid mat dahket vejolažžan sátnegirjjis maddái oheat sániid sojahanhámiid ja boađusin oazžut lemman ja dan sátnegirjeartihkkala. Jus geahččá lagabui daid sátnegirjeohcamiid mat addet bohtosa, de oaidná ahte eanaš lihkostuvvan ohcanhámit leat almmatge vejolaš lemmahámis eaige sojahuvvon hámis. Olles 82 % ohcanhámiin mat adde bohtosa dábálaš sátnegirjjis leat vejolaš lemmahámis. Dat mearkkaša ahte sátnegirjji lihkostuvvan ohcamiin leat 18 % čielga sojahuvvon hámi. (Gč. kapihtal 5.2.1.) In leat iskan man stuora oassi toleránta sátnegirjeveršuvnna lihkostuvvan ohcamiin leat sojahuvvon hámit, go oasi dán ohcanhámiin ii sáhte analyseret dábálaš morfologalaš analysáhtoriin stávenložžema geažil go dat leat olggobealde normatiiva grammatihka.

Trosterud (2019: 190) lea iskan man stuora oassi buot sátnegirjeohcamiin leat dahkkon vejolaš lemmahámis vs. sojahuvvon hámis, ja su iskkadeapmi čájeha ahte 42 % buot ohcamiin davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjis leat sojahuvvon hámis. Mun lean fas gávnahan ahte 18 % lihkostuvvan ohcamiin mat addet bohtosa leat čielga sojahuvvon hámis. Dát mearkkaša ahte lea erohusa dán loguin. Mun lean dán oktavuodas iskan ohcamiid mat

addet bohtosiid, ja Trosterud fas lea iskan man ollu sojahuvvon hámit leat buot ohcamiin sátnegirjjis, ja oasi dán erohusas soaitá sáhttit dainna čilget.

Stuorámus oassi sániin mat leat ollislaš teavsttas leat sojahuvvon hámis (gč. 5.2.1; maiddái Antonsen ja earát 2009: 278)³⁴. Dat mearkkaša ahte davvisámegiela giellageavaheaddjit dávjjimusat deaivvadit sániid sojahuvvon hámiin davvisámegiela teavsttain, muhto sátnegirjjis leat stuorámus oassi ohcamiin lemmahámis dahje sáni vuodđohámis. Árbevirolaš bábersátnegirjiin ferte ohcat lemmahámi vai gávdná lemma ja dan sátnegirjeartihkkala. Eai buohkat soaitte hárnánan dasa ahte Neahttagisániin sáhtta ohcat maiddái sojahuvvon hámiid. Dien dáfus soitet geavaheaddjit leat hárnánan geavahit sátnegirjiid ja dihtet ahte sátnegirjiin láve galgat ohcat sániid vuodđohámis.

Trosterud (2019: 190–191) čilge erohusa gaskal sojahuvvon sániid logu sátnegirji ohcanhámiin ja ollislaš teavsttas dainna ahte olbmot eai vuosttažettiin geavat sátnegirji veahkkín áddet davvisámegiela teavstta. Jus sátnegirji livččii vuosttažettiin geavahuvvon resepsuvdnasátnegirjin veahkkín áddet davvisámegiela teavstta, de livččii ohcansániid lohku sojahuvvon hámis galgan leat stuorát. Mun guorrasan su čilgehussii dán áššis.

Sátnegirji eanemus ohcon sániid gaskkas leat eanaš vearbbat (gč. tabealla 4, kapihtal 5.2.1 ja tabealla 6, kapihtal 5.2.2). Ja buot eanemus ohcon davvisámegiela hápmi lea *leat*. Leat-vearba lea frekveanta vearba mas leat máŋga funkšuvnna. Dat sáhtta mearkkašit ahte sátnegirji geavahuvvo aktiiva L2-L1 produkšuvdnasátnegirjin. Geavaheaddji produsere L2 dahje amasgiela, ja geavaha L2-L1 sátnegirji iskat mo *leat*-vearba galgá geavahit.

6.4 Manne eai lihkostuva sátnegirjeohcamat?

Sátnegirjeohcamat mat eai atte bohtosa, dahket 11,8 % ohcamiin dábálaš davvisámegiela-dároggiela sátnegirjjis ja olles 18,5 % ohcamiin toleránta davvisámegiela-dároggiela sátnegirjeveršuvnnas (geahča tabealla 8, kapihtal 5.3). Badjelaš bealli, namalassii 54 % dain ohcamiin mat eai addán bohtosa dábálaš sátnegirjjis, eai lihkostuvvan go ohcanhámis lei čállinmeattáhus. Olles 69,3 % toleránta sátnegirji ohcamiin mat eai addán bohtosa, eai

³⁴ Antonsen ja earát (2009: 278) leat iskan sojahanhámiid riektáčállon teastamateriálas, ja mun lean iskan sojahanhámiid čáppagirjjálašvuođa korpusis, geahča eanet dieđuid kapihtalis 5.2.1, juolgenohta 10.

lihkostuvvan go ohcanhámis lei čállinmeattáhus. (Gč. kapihtal 5.3.1.) Eará dehálaš sivva manne ohcamat eai atte bohtosa, lea go ohcansátni váilu sátnegirjjis. Muđui eai lihkostuva ohcamat go ohcanhápmi lea dárogillii davvisámegiela sátnegirjjis.

Trosterud (2019: 186) lohku eahpelihkostuvvan ohcamiin davvisámegiela-dárogiela sátnegirjjis lea 10,7 %, ja 73,7 % dain eai lihkostuvvan go ohcanhámis lei čállinmeattáhus. Son lea iskan sániid mat eai addán bohtosa sátnegirjjis sátnedárkkistanprográmma ektui ja nu gávndan čállinmeattáhusaid. Trosteruda dieđihan lohku eahpelihkostuvvan ohcamiin go ohcanhámis lei čállinmeattáhus lea alit go 54 %, mii lea lohku man mun lean gávnahan. Sivva dasa orru leame ahte mun lean maiddá iskan man stuora oasi dárogiela sánit dahket ohcamiin mat eai atte bohtosa davvisámegiela sátnegirjjis. Mun lean gávnahan ahte dábálaš davvisámegiela-dárogiela sátnegirjji eahpelihkostuvvan ohcamiin dárogiela sánit dahket lagabui 20 %, mii leage lohku mii earuha mu ja Trosteruda loguid.

Trosterud (2019: 188) čájeha ahte stávenložžen buorida sátnegirjeohcamiid deaivanproseantta, go birrasii 12,6 % lihkostuvvan ohcamiin mat ledje dahkkon toleránta sátnegirjjis ledje olggobealde normatiiva grammatihka, eaige dat ohcamat livčče addán bohtosa almmá stávenložžema haga.

Mun lean čájehan ahte toleránta sátnegirjjis lea stuorát oassi sátnegirjeohcamiin mat eai lihkostuva go dábálaš sátnegirjjis. Toleránta sátnegirjjis lea maid stuorát oassi eahpelihkostuvvan ohcamiin mat eai lihkostuva go ohcanhámis lea čállinmeattáhus. Go geahččá dáid dábáleamos ohcanhámiid mat eai lihkostuva go dain lea čállinmeattáhus, de oaidná ahte toleránta sátnegirjjis leat eanaš meattáhusat konsonántaguovddážiis ja dábálaš sátnegirjjis fas leat eanemus a/á-meattáhusat (gč. tabealla 10, kapihtal 5.3.1). Stávenložžen lea čuoldán eret a/á-meattáhusaid toleránta sátnegirjji dábáleamos eahpelihkostuvvan ohcanhámiin main lea čállinmeattáhus. Stávenložžema geažil livččii galgan vuordit ahte toleránta sátnegirjjis leat eanet lihkostuvvan sátnegirjeohcamat ja unnit čállinmeattáhusat eahpelihkostuvvan ohcamiin go dábálaš sátnegirjjis, muhto nu ii leat. Mo dasto sáhtá čilget daid erohusaid mat leat dáid sátnegirjevešuvnnaid gaskkas deaivanproseantta ja čállinmeattáhusaid ektui?

Vejolaš čilgehus dasa manne toleránta sátnegirjevešuvnna leat eanet eahpelihkostuvvan ohcamat ja čállinmeattáhusat ohcanhámiin go dábálaš sátnegirjevešuvnna, lea ahte leat guokte sierra media, namalassii dihtor ja mátketelefovdna, mainna ohccojuvvo sátnegirjjis.

Jus mátketelefovnain dahje dihtordulbosiin manná Neahttadigisániid sátnegirjái, de manná automáhtalaččat toleránta sátnegirjeversuvidni mas lea stávenložžen, ja sátnegirjiiis sáhtta ohcat almmá daid erenoamáš davvisámegiela bustávaidda haga. Mátketelefovnain čálidettiin lea álkit oažžut časkinmeattáhusaid go jus čállá dihtoriin, ja dat sáhtta leat sivva manne ohcamat eai lihkostuva.³⁵

Mátketelefovnnaide lea easka daid maŋemus jagiid almmuhuvvon sámegiela boallobeavdi, ja oallugiin ii leat vel sámegiela boallobeavdi telefovnna. Geavaheaddji sáhtta dieđusge lonuhit sátnegirjeversuvna go geavaha mátketelefovnna ja baicca válljet dábálaš versuvna, muhto dan ferte mieleavttus dahkat. Jus dihtoriin manná Neahttadigisániid sátnegirjái, de manná njuolga dábálaš sátnegirjeversuvidni. Geavaheaddji sáhtta, seamma ládje go mátketelefovnna, maiddá dihtoris molsut sátnegirjeversuvna, ja baicca geavahit toleránta sátnegirjeversuvna dan sadjái go dábálaš sátnegirjeversuvna.

Nubbi vejolaš čilgehus dasa manne lea erohus eahpelihkostuvvan ohcamiin dábálaš ja toleránta sátnegirjii gaskkas, lea ahte leat goabbatlágan geavahanjoavkkut mat geavahit dáid sátnegirjeversuvnaid. Čállinmeattáhusaid hivvodat orru čujuheame dan guvlui ahte sátnegirjegeavaheaddjit geat eai leat nu hárvánan giellageavaheaddjit, geavahit toleránta sátnegirjeversuvna. Hárvánan giellageavaheaddjit fas geavahit dábálaš sátnegirjeversuvna.

Jus geahččá toleránta ja dábálaš sátnegirjii eanemus frekveanta ohcanhámiid main lea čállinmeattáhus, de sáhtta oaidnit sullasaš tendenssain, namalassii ahte toleránta sátnegirjii eahpelihkostuvvan sátnegirjeohcamiin leat máŋga čielga mearkka dasa ahte sátnegirjegeavaheaddji ii leat ovttahtán hállangiela ja čállingiela, ja das leat riektáčállinmeattáhusat nugo ovdamearkka dihte *muossa/muossá*, *gietha*, *jua*, *geibmat* (gč kapihtal 5.3.1).

Ohcanhápmi mii lea ihtán toleránta sátnegirjeohcamiidda man oallugat leat ohcan, muhto mii ii leat addán bohtosa, lea *muossa/muossá*. Davvisámegiela oarjesuopmaniin jietnaduvvo t -> s sániin nugo *muotta* ja *Ruotta* (Valkeapää 1985: 86). Nuppe dáfus oaidná geavahanloggas ahte

³⁵ Lea vejolaš iskat makkár mediumain (mátketelefovnain vai dihtoriin) lea ohcan sátnegirjiiis, go dat loggejuvvo sierra loggii man namma lea access-log. Dan logga in leat guorahallan dán masterbarggus.

ruotta lea čállon riehta t-bustávain, muhto unna r bustávažiin ja danne lea boahtán čállinmeattáhuslistui (gč. tabealla 10, kapihtal 5.3.1).

Nubbi ovdamearka dasa ahte suopmaniid jietnadeapmi váikkuha čállingillii guoská diftonggaid čállimii, go muhtun nuortabealde suopmaniin jietnaduvvo diftonga ie > e go konsonántaguovddáš lea ceahkis III. Nu lea ohcanhápmi nugo **geibmat (gieibmat)* ihtán toleránta sátnegirjji eahpelihkostuvvan ohcamiid searvá.

Nuppe dáfus sáhtá maid suopman dagahit váttisin čállingielas earuhit nominatiiva ja akkusatiiva/genetiiva hámiid. Dát geavaheaddjit sáhttet ovdamearka dihte ohcat ohcanhámiid *eatni* ja *biepmu* dainna doaivvuin ahte sii ohcet sániid vuodđohámis. Dáidda dáhpáhusaide fállá sátnegirji čovdosa go sátnegirji dohkkeha maiddái sojahuvvon hámiid ohcanhápmiin. Nie sáhtá geavaheaddji oazžut bohtosa go lea ohcan sojahuvvon hámi sátnegirjjiis vaikko iežas dáhtus livččii ohcan sáni vuodđohámi.

Neahttadigisániid sátnegirjevuogádat lea čoavdán stuora hástalusa, namalassii ahte sátnegirjjiin lea vejolaš ohcat maiddái sojahuvvon hámiid go sátnegirji ávkkástallá giellateknologalaš resurssaid. Sátnegirjái galggašii vel lasihuvvot sátnedárkkistanprográmma vai ohcanhámiide mat eai atte bohtosa omd. čállinmeattáhusaid geažil, evttohuvvojit eará vejolaš lemmat. Dakkár funkšuvdna veahkehivččii geavaheaddji lihkostuvvat vel eanet sátnegirjeohcamiiguin, ja bijašii geavaheaddji dárbbuid guovddáži.

6.5 Konklusuvdna

Guorahallan čájeha ahte *davvisámi-dáru-davvisámi* neahttasátnegirjjiit geavahuvvo ollu, ja ahte stuora oassi sátnegirjeohcamiin dáhpáhuvvet skuvla- ja bargoáiggis. Dát čujuha dan guvlui ahte stuora oassi sámegeiela čállinproseassas dáhpáhuvvá skuvllas ja barggus, ja dán oktavuodas lea sátnegirjjiin dehálaš funkšuvdna. Lagabui 90 % ohcamiin mat leat dahkkon sátnegirjjiin, leat addán bohtosa. Eanaš sátnegirjeohcamat leat sáni vuodđohámit. Badjel bealli dain ohcamiin mat eai atte bohtosa, eai lihkostuva go geavaheaddji lea čállán ohcanhámi boastut. Eará dehálaš sivva manne ohcamat eai atte bohtosa, lea go ohcansátni váilu sátnegirjjiis. Muđui leat ollu eahpelihkostuvvan ohcamat dahkkon eará gillii. Mu dutkan čájeha ahte lea erohus ohcamiin mat leat dahkkon dábálaš ja toleránta sátnegirjeversuvnnas, ja dat čujuha dan guvlui ahte leat goabbatlágan geavahanjoavkkut mat geavahit dáid sátnegirjjiid.

Neahttasátnegirjji geavahanlogga lea dehálaš veahkkeneavvu mii čájeha sátnegirjji geavaheami ja sániid mat ohccojuvvojit neahttasátnegirjjis. Geavahanlogga addá vejolašvuoda čuovvut mielde guđiid sániid geavaheaddjit ohcet sátnegirjjis. Go analysere erenoamážit ohcamiid mat eai atte bohtosa, de sáhtta fuobmát vugiid mo buoridit sátnegirjji ja maddái sániid maid galggašii lasihit sátnegirjái, ovdamearkka dihte ođđaáigásaš sániid mat eai leat vel lasihuvvon sátnegirjái. Sátnegirječalli sáhtta ná beaktileappot buoridit ja divodit sátnegirjji.

7 Loahppasánit

Lean čálidettiin dán čállosa fuomášán mánga eará ášši maid livččii miellagiddevaš guorahallat. Loggafiilla guorahallan veahkeha čájehit mo neahttasátnegirjjit geavahuvvojit, muhto geat leat dat geavaheaddjit geaid daguid mun dássáži dušše lean oaidnán ráidun geavahanloggas? Makkár ulbmilat leat sátnegirjegeavaheaddjis go ohcá muhtun sáni sátnegirjjis? Oažžugo sátnegirjegeavaheaddji veahki sátnegirjjis, ja ollašuvvetgo su vuordámušat sátnegirjái? Jus sátnegirjegeavaheddjiid áiggošii guorahallat, de fertešii geavahit eará vugiid go dušše loggafiillaid guorahallama. Sátnegirjegeavaheddjiiguin sáhtášii oažžut oktavuoda jearahallanskoviin maid sáhtášii almmuhit sátnegirjji neahttasiiddus.

Livččii maid dehálaš guorahallat sátnegirjjiid unnitlogugielaid geahččanguovllus, ja eandalii livččii dehálaš guorahallat sátnegirjjiid doaimma giellaealáskahttimis.

Materiála

Materiálan lean geavahan Neahttadigisániid *davvisámeigiela-dárogiela-davvisámeigiela* sátnegirjiid geavahanlogga skábmamánu 1. b. 2018 rájes gitta golggoamánu 31. b. 2019 rádjái. Neahttadigisániid geavahanloggat leat Giellatekno hálddus ja dat vurkkoduvvojit sin giddejuvvon serveris UiT Norgga árktaš universitehta dihtorvuogádagas.

Neahttadigisániid davvisámeigiela sátnegirjiit leat dán neahttačujuhusas:

<https://sanit.oahpa.no/>

Girjjálašvuohta

Almind, Richard 2008: Søgemønstre i logfiler. – *LexicoNordica* 15: 33–55.

<<https://tidsskrift.dk/lexn/article/view/18520/16193>> (4.11.2019).

Antonsen, Lene 2013: Čállinmeattáhusaid guorran. – *Sámi dieđalaš áigečála* 2/2013: 7–32.

Antonsen, Lene 2018: *Sámeigielaid modelleren – huksen ja heiveheapmi duohta giellamáilbmái*. Nákkosgirji buktovuvvon Philosophiae Doctor grádie, Humaniora, servodatdiehtaga ja oahpaheaddjioahpu fakultehta, UiT Norgga árktaš univeristehta.

Antonsen, Lene & Gerstenberger, Ciprian-Virgil & Moshagen, Sjur Nørstebø & Trosterud, Trond 2009: Ei intelligent elektronisk ordbok for samisk. – *LexicoNordica* 16: 271–283.

<<https://tidsskrift.dk/lexn/article/view/18479/16142>> (4.11.2019).

Antonsen, Lene & Trosterud, Trond 2010: Manne dihtor galgá máhttit grammatihka? – *Sámi dieđalaš áigečála* 1/2010: 3–28.

Antonsen, Lene & Trosterud, Trond 2017: Ord sett innafra og utafra – en datalingvistisk analyse av nordsamisk. – *Norsk lingvistisk tidsskrift* 35 (1):153–185.

<<http://ojs.novus.no/index.php/NLT/article/view/1416/1400>> (6.11.2019).

Atkins, B. T. Sue & Michael Rundell 2008: *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.

Bergenholtz, Henning 1997: Polyfunktionale ordbøger. – *LexicoNordica* 4: 15–30.

<<https://tidsskrift.dk/lexn/article/view/18880/16524>> (2.11.2019).

Bergenholtz, Henning & Johnsen, Mia 2005: Log Files as a Tool for Improving Internet Dictionaries. *Hermes – Journal of Linguistics* 34: 117–141.

<https://doi.org/10.7146/hjlc.v18i34.25802>

Bergenholtz, Henning & Tarp, Sven 2003: Two opposing theories: On H. E. Wiegand's recent discovery of lexicographic functions. – *Hermes – Journal of Linguistics* 31: 171–196.

<<https://tidsskrift.dk/her/article/view/25743/22656>> (4.12.2019).

Bokmålsordboka. Språkrådet & Universitetet i Bergen.

<https://ordbok.uib.no/info/om_ordbokene_bm.html> (8.12.2019).

- Davvi girji neahttasátnegirji = *Davvisámi–Dáru–Davvisámi digitála neahttasátnegirji* 2019. Davvi Girji. <http://533.davvi.no/ordbok_samnor.php> (11.12.2019).
- De Schryver, Gilles-Maurice & Joffe, David 2004: On How Electronic Dictionaries are Really Used. – Geoffrey Williams & Sandra Vessier (doaimm.), *Proceedings of the eleventh EURALEX International Congress, Euralex 2004. Lorient, France, July 6–10, 2004*: 187–196. <https://euralex.org/wp-content/themes/euralex/proceedings/Euralex%202004/020_2004_V1_Gilles_Maurice%20De%20SCHRYVER,%20David%20JOFFE_On%20how%20electronic%20dictionaries%20are%20really%20used.pdf> (11.12.2019).
- De Schryver, Gilles-Maurice & Joffe, David & Joffe, Pitta & Hillewaert, Sarah 2006: Do Dictionary Users Really Look Up Frequent Words? – On the overestimation of the Value of Corpus-based Lexicography. – *Lexikos* 16: 67–83. <https://doi.org/10.5788/16-0-648>
- Eira, Nils Isak 1973: Oaivildallan Sir'bmá-čoak'kimis. – *Čállagat I. Kárášjohka: Láv'degåd'di ávdidan dittii sámigiell girjálášvuoda*. 75–79.
- Ethnologue 2020 = *Saami, North – A language of Norway*. Ethnologue – Languages of the world. <<https://www.ethnologue.com/language/sme>> (11.2.2020).
- Fjeld, Ruth Vatvedt & Vikør, Lars S. 2008: *Ord og ordbøker. En innføring i leksikologi og leksikografi*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Garrett, Andrew 2018: Online dictionaries for language revitalization. – Leanne Hinton & Leena Huss & Gerald Roche (doaimm.), *The Routledge handbook of language revitalization*. New York & London: Routledge Taylor & Francis Group. 197–206.
- Gerstenberger, Ciprian-Virgil & Eskonsipo, Berit Merete Nystad & Eira, Márjá 2013: *Digging for domain-specific terms in North Saami*. Ovdanbuktin Anáris čakčamánuš 2013. <http://giellatekno.uit.no/publications/fad_inari2013.pdf> (15.11.2019).
- Hannesdóttir, Anna Helga 2014: Lemman och ekvivalenter i nya roller. – Ruth Vatvedt Fjeld & Marit Hovdenak (doaimm.), *Nordiske studier i leksikografi 12. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden, Oslo 13.–16. august 2013*. Skrifter utgitt av Nordisk forening for leksikografi nr 13. Oslo: Novus forlag. 193–211. <<https://tidsskrift.dk/nsil/article/view/20998/18514>> (4.12.2019).
- Helander, Nils Øivind 2016: Norgga beale oahppoplána *doaibmi guovttegielatvuohhta* – mo dan meroštallat? – *Sámi dieđalaš áigečála* 2/2012: 57–83.
- Helander, Nils Øivind 2016: *Ohppojuvvon ja sohppojuvvon giella. Gielladiđolašvuohhta, čálamáhttu ja guovttegielatvuohhta*. Dieđut 1/2016. [Guovdageaidnu]: Sámi allaskuvla.
- Hult, Ann-Kristin 2017: *Ordboksanvändning på nätet. En undersökning av användningen av Lexins svenska lexikon*. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 27. Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. <<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/49441>> (28.10.2019).
- Inevo 2019. *Some*. <<https://inevo.no/some/>> (14.12.2019).

- Jernsletten, Nils 1991: Álgosátnegirji. Samisk-norsk ordbok. [Kárášjohka]: Davvi girji.
- Johnson, Ryan & Antonsen, Lene & Trosterud, Trond 2013: Using finite state transducers for making efficient reading comprehension dictionaries. – Stephan Oepen, Kristin Hagen & Janne Bondi Johannessen (doaimm.), *Proceedings of the 19th Nordic Conference of Computational Linguistics (NODALIDA 2013), May 22–24, 2013, Oslo University, Norway. NEALT Proceedings Series 16*: 59–71.
<<http://www.ep.liu.se/ecp/085/010/ecp1385010.pdf>> (28.10.2019).
- Jónsdóttir, Halldóra & Úlfarsdóttir, Þórdís 2016: Hvem bruger ISLEX og hvordan? – *LexicoNordica* 23: 89–104. <<https://tidsskrift.dk/lexn/article/view/111819/160795>> (31.10.2019).
- Kromann, Hans-Peder & Riiber, Theis & Rosbach, Poul 1984: 'Active' and 'passive' bilingual dictionaries: the Ščerba concept reconsidered. – Hartmann, Reinhard R.K. (doaimm.), *LEXeter '83 Proceedings: Papers from International Conference on Lexicography at Exeter, 9–12 Sept. 1983*. Lexicographica Series Maior 1. Tübingen: Niemeyer. 207–215.
<[https://www.euralex.org/elx_proceedings/Euralex1983/031_Hans-Peder%20Kromann_%20Theis%20Riiber_%20%20Poul%20Rosbach%20\(Kobenhavn\)%20Active%20and%20%20passive%20%20bilingual.pdf](https://www.euralex.org/elx_proceedings/Euralex1983/031_Hans-Peder%20Kromann_%20Theis%20Riiber_%20%20Poul%20Rosbach%20(Kobenhavn)%20Active%20and%20%20passive%20%20bilingual.pdf)> (17.12.2019).
- Linkola, Inker-Anni & Keskitalo, Pigga: Sámeigiela oinnolašvuohta sámi skuvllas. – *Sámi diedalaš áigečála* 1/2015: 7–28.
- Müller-Spitzer, Carolin & Wolfer, Sascha & Koplenig, Alexander 2015: Observing online dictionary users: Studies using Wiktionary log files. – *International Journal of Lexicography* 28 (1): 1–26. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecu029>
- Neahttadigisánit 2019 = Giellatekno UiT Norgga árkatalaš universitehta sámi giellateknologiija joavku 2019. *Neahttadigisánit – Sátnegirji birra*.
<<https://sanit.oahpa.no/about/>> (10.12.2019).
- Nickel, Klaus Peter & Sammallahti, Pekka 2011: *Nordsamisk grammatikk*. Karasjok: Davvi girji.
- Nielsen, Konrad 1979 (1932–1962): *Lappisk (samisk) ordbok grunnet på dialektene i Polmak, Karasjok og Kautokeino*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nygaard, Lars & Fjeld, Ruth Vatvedt 2008: Analyse av søkelogger for bedre søkemuligheter i elektroniske ordbøker. – *LexicoNordica* 15: 57–72.
<<https://tidsskrift.dk/lexn/article/view/18521/16194>> (4.11.2019).
- NLO 1997 = Bergenholtz, Henning & Cantell, Ilse & Fjeld, Ruth Vatvedt & Gundersen, Dag & Jónsson, Jón Hilmar & Svensén, Bo 1997: *Nordisk leksikografisk ordbok*. Skrifter utgitt av Nordisk forening for leksikografi. Skrift nr. 4. Oslo: Universitetsforlaget.
- Outakoski, Hanna 2015: Davvisámeigiela čálamáhtu konteaksta. – *Sámi diedalaš áigečála* 1/2015: 29–59.
- Rasmussen, Torkel 2013: «Go ealáska, de lea váttis dápmat». *Davvisámeigiela etnolingvistalaš ceavzinnávccaid guorahallan guovtti gránnjágielddas Deanus ja*

Ohcejogas 2000-logu álggus. Nákkosgirji buktojuvvon grádas Philosophiae Doctor, Humaniora, servodatdiehtaga ja oahpaheaddjioahpu fakultehta, UiT Romssa Univeristehta.

Rundell, Michael 2012: 'It works in practice but will it work in theory?' The uneasy relationship between lexicography and matters theoretical. – Ruth Vatvedt Fjeld & Julie Mathilde Torjusen (doaimm.), *Proceedings of the 15th EURALEX International Congress 7–11 August 2012*. Oslo: Department of Linguistics and Scandinavian Studies, University of Oslo. 47–92.
<https://www.euralex.org/elx_proceedings/Euralex2012/pp47-92%20Rundell.pdf> (4.11.2019).

Sammallahti, Pekka 2007: *Gielladutkama terminologija*. Kárášjohka: Davvi Girji.

SIKOR. UiT Norgga árkatalaš universitehta ja Norgga Sámedikki sámi teakstačoakkáldat, Veršuvdna 06.11.2018, URL: <http://gtweb.uit.no/korp/>

Solbakk, Aage (doaimm.) 2006: *Bures daddjon. Sápmelaš dajai ja maid earát leat cealkán*. Kárášjohka: ČálliidLágádus.

Svensén, Bo 2004: *Handbok i lexikografi. Ordböcker och ordboksarbete i teori och praktik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Svonni, Mikael 2019: *Davvisámi giellaoahppa*. Giron: Ravda lágádus.

Schierholz, Stefan J. 2015: Methods in Lexicography and Dictionary Research. – *Lexikos* 25: 323–352. <https://doi.org/10.5788/25-1-1302>

Tarp, Sven 2008: Kan brugerundersøgelser overhovedet afdække brugernes leksikografiske behov? – *LexicoNordica* 15: 5–32. <<https://tidsskrift.dk/lexn/article/view/18509/16182>> (29.10.2019).

Tarp, Sven 2009: Reflections on lexicographical user research. – *Lexikos* 19: 275–296. <https://doi.org/10.5788/19-0-440>

Trosterud, Trond 2003: Ordbokskritikk. – *LexicoNordica* 10: 65–88. <<https://tidsskrift.dk/lexn/article/view/19786/17406>> (2.11.2019).

Trosterud, Trond 2019: Kva bruker vi minoritetsspråksordbøker til? Ein studie av brukarloggane for tolv tospråklege ordbøker. – *LexicoNordica* 26: 177–198.

Trosterud, Trond & Eskonsipo, Berit Nystad 2012: A North Sami translator's mailing list seen as a key to minority language lexicography. – Ruth Vatvedt Fjeld & Julie Mathilde Torjusen (doaimm.), *Proceedings of the 15th EURALEX International Congress 7–11 August 2012*. Oslo: Department of Linguistics and Scandinavian Studies, University of Oslo. 250–256. <https://www.euralex.org/elx_proceedings/Euralex2012/pp250-256%20Trosterud%20and%20Eskonsipo.pdf> (13.2.2020).

Valkeapää, Helena 1985: Muhtin dialeaktaerohusaid vuhtii váldin lohkan- ja čállinoahpahas. – *Giella, dutkan, dikšun ja oahpaheapmi*. Dieđut 2/1985. Guovdageaidnu: Sámi Instituhtta. 75–94.

Vest, Jovvna Ánde 1995: *Synonymasátnegirji*. [Anár]: Lappi leanaráđđehus.

Wikipedia 2019a. *Some*. <<https://en.wikipedia.org/wiki/Some>> (14.12.2019).

Wikipedia 2019b. IP-adresse. <<https://no.wikipedia.org/wiki/IP-adresse>> (6.12.2019).

Zgusta, Ladislav 1971: *Manual of Lexicography*. Janua linguarum. Series Maior 39. Prague: Mout.

